

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Jitka NOVOTNÁ

**Sociálně-geografická charakteristika správního obvodu
obce s rozšířenou působností Jaroměř**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Václav TOUŠEK, CSc.

Olomouc 2014

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Jitka Novotná (R11108)

Studijní obor: Regionální geografie

Název práce: Sociálně-geografická charakteristika správního obvodu obce s rozšířenou působností Jaroměř

Title of thesis: Socio-geographical characteristics of the administrative district of the municipality with extended competences Jaroměř

Vedoucí práce: doc. RNDr. Václav Toušek, CSc.

Rozsah práce: 89 stran, 17 vázaných příloh

Abstrakt:

Předmětem této bakalářské práce je sociálně-geografická charakteristika správního obvodu obce s rozšířenou působností Jaroměř. Správní obvod obce s rozšířenou působností Jaroměř leží v Královéhradeckém kraji a v okrese Náchod. Bakalářská práce je rozdělena na několik částí, kde první částí je stručná historie. Analýza vývoje a struktury obyvatelstva je popsána v druhé části. Následující část charakterizuje ekonomickou situaci, kde dílčími tématy jsou: zemědělství, průmysl, služby a trh práce včetně zaměstnanosti, nezaměstnanosti a dojížděky za prací. Kvalita života ve správním obvodě obce s rozšířenou působností Jaroměř je poslední částí této práce.

Klíčová slova: správní obvod s rozšířenou působností Jaroměř, sociálně-geografická charakteristika, obyvatelstvo, ekonomika, trh práce

Abstract:

The subject of this bachelor thesis is the social-geographical characteristics of the administrative territory of the township with the extended force Jaroměř. The administrative territory of the township with the extended force Jaroměř lies in the Královéhradecký region and in the district Náchod. The bachelor thesis is divided into several parts. The first one is a brief history, an analysis of the development and structure of population is described in the second part. The following part characterizes the economical situation, where the subtopics are: agriculture, industry, services and labour market including employment, unemployment and commuting to work. The quality of the life in the administrative territory of the township with the extended force Jaroměř is described in the last part of this thesis.

Keywords: administrative territory with the extended force Jaroměř, social-geographical characteristics, population, economy, labour market

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením doc. RNDr. Václava Touška, CSc. a v seznamu jsem uvedla veškerou použitou literaturu a zdroje.

V Olomouci, dne 13. května 2014

.....

Podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce doc. RNDr. Václavu Touškovi, CSc. za čas, vstřícný přístup, odborné rady a připomínky, které mi poskytl v průběhu vypracování této práce.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jitka NOVOTNÁ**
Osobní číslo: **R11108**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Sociálně-geografická charakteristika správního obvodu obce
s rozšířenou působností Jaroměř**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je vypracování sociálně-geografické charakteristiky ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Jaroměř. Struktura práce: 1. Úvod (včetně cílů práce a hypotéz) 2. Rešerše literatury 3. Zdroje dat a použitá metodika 4. Stručná historie 5. Obyvatelstvo: vývoj obyvatelstva 1869-2011, přirozená měna a migrace po roce 1989, struktura obyvatelstva 6. Ekonomika: vývoj zemědělství, průmyslu a služeb, trh práce - zaměstnanost, nezaměstnanost a dojíždka za prací 7. Kvalita života v SO ORP Jaroměř - město versus venkovské obce 8. Závěr včetně doporučení

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy: **5 000 - 8 000 slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

MERTLÍK, P. (1999): Jaroměř na přelomu tisíciletí. Městský úřad Jaroměř, Nakladatelství Albert Boskovice MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR. (1947): Jaroměř kulturní a hospodářská. Místní národní výbor v Jaroměři ŠPLÍCHAL, V. (2012): Historie a současnost podnikání na Náchodsku. Regionální muzeum v Náchodě, Nakladatelství Městské knihy s.r.o. TOUŠEK, V., KLADIVO. P., JANOTA. M. (2009): Aplikace v regionální a sociální geografii [online]. www.aplikacergsg.sci.muni.cz

Vedoucí bakalářské práce: **Doc. RNDr. Václav Toušek, CSc.**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **11. června 2013**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2014**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 11. června 2013

OBSAH

1	ÚVOD A CÍLE	10
2	REŠERŠE LITERATURY	13
3	ZDROJE DAT A POUŽITÁ METODIKA	16
3.1	Zdroje dat	16
3.2	Použitá metodika	18
4	STRUČNÁ HISTORIE	21
4.1	Založení města Jaroměř	21
4.2	Historické okamžiky, které ovlivnily vývoj Jaroměře.....	21
4.3	Role v sídelním systému	23
5	OBYVATELSTVO.....	28
5.1	Vývoj počtu obyvatel města Jaroměř	28
5.2	Vývoj počtu obyvatel v SO ORP Jaroměř	29
5.3	Pohyb obyvatelstva v období 1991 - 2011.....	32
5.3.1	Přirozená měna	33
5.3.2	Migrační měna	35
5.3.3	Celkové zhodnocení pohybu obyvatelstva	37
5.4	Struktura obyvatelstva	39
5.4.1	Struktura obyvatelstva podle pohlaví	40
5.4.2	Struktura obyvatelstva podle věku	40
5.4.3	Struktura obyvatelstva podle vzdělanosti	42
5.4.4	Struktura obyvatelstva podle náboženského vyznání.....	44
5.4.5	Struktura obyvatelstva podle národnosti	44
6	EKONOMIKA.....	46
6.1	Zemědělství.....	46
6.2	Průmysl	50
6.2.1	Dílčí firmy v Jaroměři	50
6.3	Služby	55
6.4	Trh práce	58
6.4.1	Vývoj podniků od roku 1987	58
6.4.2	Zaměstnanost	60
6.4.3	Nezaměstnanost.....	62
6.4.4	Dojíždka za prací	66

7	KVALITA ŽIVOTA	68
8	ZÁVĚR	70
9	SUMMARY	72
10	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	73
10.1	Tištěná literatura	73
10.2	Internetové zdroje	74
11	SEZNAM PŘÍLOH	77

POUŽITÉ ZKRATKY

- EAO Ekonomicky aktivní obyvatelstvo
- CENIE Česká informační agentura životního prostředí
- CZ-NACE Klasifikace ekonomických činností
- ČR Česká republika
- ČSÚ Český statistický úřad
- ČÚZK Český úřad zeměměřický a katastrální
- HBI Hoppenstedt Bonnier Information: On-line databáze firem
- MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí
- OKEČ Odvětvová klasifikace ekonomických činností
- SLBD Sčítání lidu, domů a bytů
- SO ORP Správní obvod obce s rozšířenou působností
- RES Registr ekonomických subjektů
- RVHP Rada vzájemné hospodářské pomoci

1 ÚVOD A CÍLE

Region Jaroměřska má kořeny hluboko v historii, neboť již v 11. století je zmínka o hradišti Jaroměř a písemná zpráva o městě se datuje k roku 1126. Kde název města je odvozován od přemyslovského knížete Jaromíra. Poloha města je zde v bakalářské práci představena podrobněji. Jedná se o menší východočeské město ležící 18 kilometrů severovýchodně od Hradce Králové. Jaroměř leží v nadmořské výšce 250 m n. m. v severním okraji roviny východočeského Polabí a společně s Hradcem Králové je těžišťem východních, respektive severovýchodních Čech. V Jaroměři se stékají 3 řeky: Labe, Úpa a Metuje. Do Labe, které sem přitéká z široké královédvorské kotliny Podkrkonoší, zde ústí nejprve Úpa a po dalším 1,5 km také Metuje. V důsledku výskytu vodních toků jsou zde typické akumulární říční terasy, které jsou kryté sprašemi a vátými písky. Prostor mezi říčními terasami je vyplněn údolní nivou, která je bažinatého původu. Vzhledem k výskytu třech řek na jeho území je město ohroženo povodněmi. Poloha města Jaroměř je znázorněná červeným kruhem v regionálně geografické mapě ČR příloze 1.

Zájmové území leží ve střední části Královéhradeckého kraje a při jižní hranici okresu Náchod. SO ORP Jaroměř sousedí se správními obvody u své SZ hranice s SO ORP Dvůr Králové nad Labem, u SV okraje je SO ORP Náchod, východním sousedem zájmového území se stal SO ORP Nové Město nad Metují, také sousedí u své JV hranice s SO ORP Dobruška a u JZ se nachází SO ORP Hradec Králové. Vytyčený správní obvod má 15 obcí, kde pouze centrum ORP, město Jaroměř má statut města. Mezi obce, které administrativně náleží SO ORP Jaroměř patří: Dolany, Heřmanice, Hořenice, Chvalkovice, Jaroměř jako centrum, Jasenná, Nový Ples, Rasošky, Rožnov, Rychnověk, Šestajovice, Velichovky, Velký Třebešov, Vlkov a Zaloňov. Administrativní členění v rámci obvodu a geografická poloha v rámci Královéhradeckého kraje i České republiky jsou znázorněny v příloze 2. Správní území svoji rozlohou a počtem obyvatel patří mezi nejmenší v Královéhradeckém kraji, z hlediska plochy je třetím nejmenším obvodem z celkových 15 na území Královéhradeckého kraje. Zaujímá pouze 2,9 % rozlohy kraje, tj. 13 853 ha. SO ORP Jaroměř má celkem 18 864 osob, což představuje pouze 3,52 % z celkového počtu obyvatel Královéhradeckého kraje (k 26. 3. 2011). Město Jaroměř má 12 353 osob (k 26. 3. 2011), neboli zde žije 2/3 obyvatel z celého správního obvodu. Jednotlivé počty obyvatel, rozlohy a hustoty zájmových obcí nalezneme v tabulce 1.

Tab. 1: Počet obyvatel, rozloha a hustota zalidnění v obcích SO ORP Jaroměř v roce 2011

obec v SO ORP	počet lidí v obci	rozloha obce [v km ²]	hustota zalidnění obce
Dolany	587	16,8	35,0
Heřmanice	388	6,9	56,0
Hořenice	161	3,3	49,2
Chvalkovice	666	12,3	54,1
Jaroměř	12 353	24,0	515,8
Jasenná	695	12,7	54,6
Nový Ples	342	7,1	48,2
Rasošky	643	5,5	116,7
Rožnov	376	5,4	69,4
Rychnovek	584	11,3	51,5
Šestajovice	175	7,5	23,3
Velichovky	737	8,0	92,5
Velký Třebešov	337	3,1	107,3
Vlkov	388	5,3	73,8
Zaloňov	432	9,3	46,4
SO ORP Jaroměř	18 864	138,5	136,2

Zdroj: ČSÚ. *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005*. (2006) Vlastní úpravy.

ČSÚ. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011* (26. 3. 2011). Vlastní úpravy.

Jaroměř je menší město, které ve svém zázemí nabízí četné množství kulturně-historických památek jako například vojenskou pevnost Josefov včetně vybudovaného vojenského podzemí, či Hospital Kuks včetně venkovních soch označovaných jako Braunův betlém nebo železniční muzeum v Jaroměři. Území Jaroměřska si autorka vybrala, jelikož k tomuto místu mám citovou vazbu, neboť je to město jejího trvalého bydliště.

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zpracovat sociálně-geografickou charakteristiku správního obvodu obce s rozšířenou působností Jaroměř, kde ústřední snahou bylo zhodnotit situaci v jednotlivých 15 obcích SO ORP a porovnat zjištěné informace s územně vyššími celky. Práce byla rozdělena do několika dílčích částí. Nejprve je představena stručná historie včetně historických okamžiků města, které měly vliv na jeho pozdější vývoj. Byl věnován zájem o situaci a vývoj v administrativním členění zájmového území. K dosažení cíle bylo nutné se podrobně zabývat obyvatelstvem, zejména v dlouhodobém vývoji, pohybem obyvatelstva jak přirozeným, tak i v migračním směru a strukturou obyvatelstva. Při hodnocení přirozené měny a migrace bylo využito Webbových typů pro klasifikaci obcí Jaroměřska. Struktura obyvatelstva byla rozdělena podle pohlaví, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání, státní

příslušnosti a podle náboženské víry. Dalším cílem bylo popsat ekonomický potenciál Jaroměřska a zejména zachytit změny v zemědělství, průmyslu, službách a na trhu práce. Situace na trhu práce se hodnotila pomocí zaměstnanosti, nezaměstnanosti a dojížděky populace za prací. Velkým vlivem na změny v řízení státu byl přechod z centrálně řízené ekonomiky na řízení podniků soukromou osobou či institucí. Transformační snahy byly rozděleny do dvou desetiletí včetně zhodnocení vlivu ekonomické krize. Kvalita života byla poslední součástí sociálně-geografické charakteristiky v SO ORP Jaroměř. Hodnocení kvality života bylo vytvořeno za pomoci statistických dat shromážděných Českým statistickým úřadem. Kvalitu života je možno vyhodnocovat i na základě subjektivních názorů občanů z dotazníkového šetření, proto je možné rozšíření a podrobnější rozpracování dané problematiky v budoucí práci.

2 REŠERŠE LITERATURY

Rešerše literatury je rozdělena do více částí, kde byla určena jednotlivá témata, která společně poskytnou ucelenou sociálně-geografickou charakteristiku. Rozdělení skupin literatury je následující: regionálně vlastivědné, tematické o obyvatelstvu či trhu práce a celkově hospodářství. Některé tituly se věnují více tématům, a proto je neze striktně zařadit k určité zájmové skupině.

Publikací zacílených na zájmové území není mnoho. Ale určitý počet titulů k dispozici je. Za nejstarší publikaci o zájmovém území můžeme označit *Paměti c.k. pevnosti a královského svobodného města Josefova*, vyšla již v roce 1886 a autorem byl Duška Josef. Tento knižní titul se zabýval podrobnými informacemi o vesnici Ples, která byla v místě současné pevnosti, hlavními důvody výstavby opevnění a souvislost s císařem Josefem II. Monografie o Jaroměři vydaná již v 19. stoletím je *Paměti královského věnného města Jaroměř nad Labem* (z roku 1887) pocházející od autora Knappa Antonína. Obsahem je popis vzniku města Jaroměř, rozložení ústřední vrchnosti, vývoje a pozice města během významných historických období, hospodářství, školství a stavu zdravotnické péče. Hlavní literatura pro vývoj a charakteristiku území z hospodářského hlediska byla *Jaroměř kulturní a hospodářská*, kterou vypracoval kolektiv autorů Místního národního výboru (roku 1947); popisuje historii, vývoj hospodářství a života v Jaroměři do roku 1945, představuje nejdůležitější průmyslové podniky zaměstnávající místní obyvatelstvo a podává komplexní zprávu o městě a jeho hospodářském postavení v rámci země. Novější publikací o městě Jaroměř a jeho zázemí je *Jaroměř na přelomu tisíciletí*, jež napsal Mertlík Pavel v roce 1999. Pojednává o důležitých historických meznících, které ovlivnily následný vývoj města a celkový vývoj služeb, průmyslu a zemědělství, školství a postavení města na přelomu 19. a 20. století. Další literatura se zabývá rozsáhlejším územím, kde Jaroměřsko bylo pouze dílčím tématem a zde můžeme zařadit následující publikace. Několikadílný knižní titul popisující komplexně jednotlivá města v ČR je: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, jehož autorem byl Kuča Karel, vydán v roce 1997. Situace Jaroměře a Josefova byly popsány v 2. díle. Poslední a nejnovější knižní publikací je *Historie a současnost podnikání na Náchodsku*, jež je z roku 2012 a autorem byl Šplíchal Václav. Podává souhrnný pohled na celý region Náchodska, včetně historického administrativního vývoje v Jaroměři. Další literatura popisující území byla *Velká*

turistická encyklopedie Královéhradeckého kraje (2009) od Soukupa Vladimíra a Davida Petra. Nebo *Josefov na starých pohlednicích* (2007), autorkou byla: Mertlíková Olga.

Zachycení transformačního procesu v zemědělství je velmi výstižně v knižní publikaci od Bičíka Ivana a Jančáka Víta (2005): *Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990*. O vývoji veřejné správy pojednává publikace *Vývoj veřejné správy v českých zemích do roku 1960* od Kocícha Miroslava (1997). Dílo má především za cíl podat stručný přehled o vývoji veřejné správy v českých zemích od založení českého státu po rok 1960. Velmi podrobně je zde mapován vývoj veřejné správy a institucí po vzniku ČSR v roce 1918 i po jeho obnovení v roce 1945. Jako zdrojová literatura posloužil i *Atlas Československé socialistické republiky* (z roku 1996), 3. mapová příloha (Vývoj územní organizace) byla obohacena o komentář z hlediska administrativního vývoje tehdejšího Československa, autor komentáře byl Jiří V. Horák. Vývoj správy v Českých zemích je zachycena v publikaci od Janáka a kol. (1972): *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, která podala přehledný vývoj správy v zemi. Martin Hampl a jeho kolektiv napsali: *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext* (z roku 2005). Popisují proces transformace a změny v organizaci společnosti a geografická specifika České republiky.

Tématem obyvatelstva s jeho vývojem a strukturou či pohybem se zabývalo mnoho autorů popisujících jej v několika titulech. Ze starších publikací na téma obyvatelstvo uvedeme *Základy geografie obyvatelstva* (1992) Mládky Jozefa, ačkoliv je knižní titul staršího vydání, potřebné informace o obyvatelstvu (vývoji, struktuře...) poskytne také. Fialová Ludmila a kolektiv se zabývali problematikou vývoje, dějinami a významnými okamžiky pro obyvatelstvo českých zemí. Knižní titul nese název: *Dějiny obyvatelstva Českých zemí*. (1996). K vyhodnocení obyvatelstva pro zpracování sociálně-geografické charakteristiky bylo využito ukazatelů, které jsou zaznamenány v komplexní geografické literatuře: *Ekonomická a sociální geografie* (2008) od autorů Toušek Václav, Kunc Josef a Vystoupil Jiří. Obsahem není pouze obyvatelstvo, nýbrž představení více vědních oborů ze sociální geografie jako průmyslu, zemědělství, služeb či cestovního ruchu.

O trhu práce pojednává zaměstnanost, nezaměstnanost a nabídka pracovních míst, které odráží stav společnosti a její úroveň. Trh práce je komplexním tématem, kterým se zabývají ekonomové, geografové i sociologové. Vědecké práce o tomto tématu vznikají především ve Výzkumném ústavu práce a sociálních věcí v Praze a poté na Fakultě sociálních studií MU v Brně ve formě výzkumných zpráv a studií. Ale nejpočetněji

ze všech odvětví vydávají publikace sociologové. Konkrétně se jedná o Mareše Petra, který napsal knihu: *Nezaměstnanost jako sociální problém* z roku 2002, věnuje se zde nezaměstnanosti a jejím důsledkům. Další kniha je z dílny Mareše Petra a Sirovátky Tomáše: *Nezaměstnaní na trhu práce* (2003). K velmi zdařilým pracím o trhu práce můžeme zařadit i přepracované vydání od Koblihové H. a Kubicové A. (2005): *Trh práce a politika zaměstnanosti* a *Trh práce* od Šimka M. (2005).

3 ZDROJE DAT A POUŽITÁ METODIKA

3.1 Zdroje dat

Pro hodnocení dlouhodobého vývoje byla využita data ze sčítání lidu, domů a bytů od roku 1869 do 2011. Základním zdrojem dat pro vypracování dlouhodobého vývoje byla publikace *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005, díl 1*. Kde vedoucí autorského kolektivu byli: ing. Jiřina Růžková, CSc. a ing. Josef Škrabal. Historický lexikon poskytuje informace vzniku a velikosti obce, také o počtu obyvatel a domů podle krajů, okresů a obcí získané během sčítání 1869 až 2001. Pro hodnocení jednotlivých obcí a SO ORP z roku 2011 bylo využito dat z SLBD 2011. Výsledky z SLBD 2011 se dělí na dvě základní skupiny, tj. předběžné a definitivní výsledky. Pro práci se pracovalo pouze s výsledky definitivními. Ve sčítání lidu 2011 došlo oproti minulým censům k významné metodické změně. V souladu se závaznou evropskou legislativou (základní nařízení *Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 763/2008, o sčítání lidu, domů a bytů* a k němu prováděcí předpisy – blíže Čtrnáct 2007, Šigutová 2010) bylo poprvé sčítáno tzv. obvykle bydlící obyvatelstvo. Pro zařazení či nezařazení sečtené osoby mezi obyvatele Česka již nebylo rozhodující, kde je přihlášená k trvalému (resp. v případě cizinců dlouhodobému či přechodnému) pobytu, jako tomu bylo v minulosti či u předběžných výsledků z roku 2011. I když jsme srovnávali výsledky ze sčítání za dvě různé skupiny, ale výsledky práce tím nebyly ovlivněny.

Koncept obvyklého pobytu byl v EU zaveden (původně pro účely statistiky migrace), protože z důvodu vysoké mobility obyvatel již místo oficiálního pobytu nemusí vypovídat o faktickém rozmístění obyvatelstva (viz také Šigutová 2009). Jeho aplikování v českém sčítání však přináší určité problémy, především týkající se srovnatelnosti výsledků s minulými cenzy i s jinými zdroji dat. Jednou z nejvýznamnějších komplikací je fakt, že intercenzální bilance obyvatelstva navazující vždy na výsledky nového sčítání je založena na průběžné evidenci demografických událostí, které jsou stále sledovány podle trvalého (evidovaného) pobytu. Na standardní výsledky sčítání 2011 tak nebylo možné bilanci navázat. Potřeba vyjít v intercenzální bilanci z nového stavu obyvatelstva byla jedním z důvodů, proč se i při tomto sčítání sledoval vedle obvyklého pobytu i pobyt trvalý.

Pro zhodnocení základních demografických ukazatelů se využilo dat z demografických ročenek pro SO ORP a konkrétně se jednalo o Databázi demografických údajů za obce ČR, kde databáze je rozdělena na dva základní soubory

dat. První soubor je tvořen následujícími ukazateli: územní změny, počty obyvatel, narození, zemřelí, stěhování (1972-2012). Druhá skupina pojednává o sňatcích, rozvodech, potratech (1991-2012). Ale byly vyžity data pouze z prvního souboru Databáze demografických údajů za obce ČR. Struktura obyvatelstva se získávala na základě dat z okresu Náchod. Bakalářská práce se zabývala také strukturou obyvatelstva žijícího na území dnešní České republiky. Mezi hlavní strukturní složky patřilo rozložení populace v obcích podle pohlaví, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání, státní příslušnosti a náboženského vyznání. Data o této části byla získána z výsledků z cenů z let 1991, 2001 a 2011. Data za rok 2001 a 2011 jsou dostupné na webových stránkách ČSÚ v sekci sčítání lidu, domů a bytů. Informace o výsledcích z SLBD 1991 poskytla Katedra geografie Univerzity Palackého v Olomouci.

Zdrojem dat pro trh práce posloužila data získaná z mnoha webových stránek. Trh práce se dělí na několik dílčích témat, kde data o zaměstnaných a nezaměstnaných byla zpracována na základě informací z Registru ekonomických subjektů z let 1987, 1999 a 2011 spravovaným ČSÚ. Ale informace o počtu pracovníků v jednotlivých firmách se zpracovávaly na základě webových stránek konkrétních podniků působících na Jaroměřsku. Častokrát informace o počtu zaměstnanců nebyly veřejně dostupné, a proto sběr informací byl proveden ze soukromých zdrojů či fyzickou návštěvou podniku. Informace pocházející z online databáze firem HBI měly pouze charakter porovnávací, neboť databáze nezahrnovala všechny podniky existující na Jaroměřsku či jejich výsledky byly občas výrazně nesprávné. Nezaměstnanost a jevy s tím související eviduje Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, respektive Integrovaný portál o zaměstnanosti MPSV. Vývoj nezaměstnanosti byl sledován na základě statistik nezaměstnanosti z územního hlediska, kde se data vztahovala k 31. 12. daného roku pro jednotlivé správní obvody Královéhradeckého kraje. Nezaměstnanost se sledovala od roku 2005 do 2011. Dojížděka za prací také náleží mezi údaje o trhu práce, a zde se data zpracovávala na základě definitivních výsledků z SLBD 2011. Rozdělení jednotlivých ekonomických činností a subjektů mezi obcemi správního obvodu ORP Jaroměř proběhlo za pomoci dat získaných v Městské a obecní statistice pro konkrétní obce. Městská a obecní statistika byla i poskytovatelem informací o rozloze jednotlivých druhů pozemků z hlediska využití půdy v obcích. Tyto informace byly zpracovány do struktury zemědělství v obcích.

Kvalita života byla sledována v několika ukazatelích o službách či celkové vybavenosti obce. Zájmovými ukazateli pro hodnocení kvality života pro potřeby

bakalářské práce jsou: úroveň a dostupnost školského zařízení, četnost a dostupnost lékařské a nelékařské péče, zázemí sociálních služeb pro občany, dostupnost z centra Jaroměře do jednotlivých obcí SO ORP veřejnou dopravou, výskyt a četnost místních samoobsluh či potravin. Informace o těchto ukazatelích jsou dostupné v Městské a obecní statistice ve správě ČSÚ a poté proběhla konfrontace dat s *Aktualizací strategického plánu rozvoje města Jaroměř 2011-2015*, jež je dostupná na webových stránkách města Jaroměř. Zajištění dopravy z Jaroměře do jednotlivých obcí se vyhledávalo pomocí dopravně-informačního portálu idos.cz.

3.2 Použitá metodika

Pro snadnější porovnání jednotlivých obcí se vypočítala hustota zalidnění obcí v SO ORP Jaroměř, podle jednoduchého vzorce se hustota zalidnění počítá $h = O/P$, kde O je počet obyvatel v obci a P je plocha obce v km^2 . Vývoj obyvatelstva města a SO ORP Jaroměř je hodnocen podle bazických a řetězových indexů. Bazický index (BI) se počítá dle vzorce $BI = O_2/O_1 * 100$, kde O_2 je počet obyvatel v daném roce a O_1 je počet obyvatel v prvním zjišťovaném období, tj. 1869, vynásobením 100 se získá číslo v procentech. Index je charakterizován tím, že 100 % je u prvního zjištěného čísla v číselné řadě. Řetězový index je indexem s proměnlivým základem. Vzorec pro výpočet je $\check{R}I = O_2/O_{1-1} * 100$, kde O_2 je hodnota v určitém roce a O_{1-1} je hodnota předcházejícího čísla O_2 v číselné řadě, a proto 100 % je hodnota předchozího čísla v číselné řadě. Pomocí těchto indexů se může lépe sledovat průběh vývoje v počtu obyvatel.

Hlavními složkami pohybu je přirozená měna, tj. počet narozených a zemřelých a migrační saldo, tj. počet přistěhovalých a vystěhovalých. Dílčí složky pohybu byly rozpracovány pro jednotlivé obce, kde se konkrétní data počítala za pětileté období, neboli absolutní data byla pro jednotlivé znaky pro každou obec sečtena za dobu pěti let. Absolutní data se přepočítávala na relativní podle následujícího přepisu, kde součet určitého znaku za pět let byl vydělen 5 a poté vynásoben 1 000. Výsledkem byla průměrná roční hodnota určitého znaku v promilích. Ukazateli přirozeného přírůstku jsou hrubá míra porodnosti (HMP) a hrubá míra úmrtnosti (HMÚ). Kde HMP je počítána podle vzorce $HMP = N/P * 1\ 000$, kde N je počet živě narozených dětí a P je střední stav obyvatel (počet obyvatel v obci). Výsledné číslo je spočítáno v promilích. Hrubá míra úmrtnosti je počítána $HMÚ = D/P * 1\ 000$, kde D je počet zemřelých a P je střední stav obyvatel (počet obyvatel v obci). Celkový přirozený přírůstek (PŘ) byl počítán $PŘ = N - D$, kde pokud číslo vyšlo kladně, více lidí se narodilo, než zemřelo a opačně.

Hlavními složkami mechanického pohybu jsou přistěhovalí a vystěhovalí. Pro potřeby této bakalářské práce jsme se nezabývali mechanickým pohybem přes hranice států, nýbrž jen v rámci České republiky. Hodnoty o přistěhovalých a vystěhovalých se pouze opsaly z informací dostupných v Demografické ročence obcí ČR. Migrační saldo (MS) je počítáno podle základního pravidla $MS = \text{přistěhovalí} - \text{vystěhovalí}$ a i zde platí, pokud hodnota MS je kladná, více se přistěhovalo, než se vystěhovalo. Na základě součtu hodnot za celkový přirozený přírůstek a migrační saldo byl vytvořen celkový přírůstek. Na základě získaných hodnot o celkovém, migračním a přirozeném přírůstku byla vytvořena typologie obcí podle Webba.

Struktura obyvatelstva se rozdělila na několik dílčích struktur. Veškeré informace byly čerpány z dat získaných během cenzů v roce 1991, 2001 a 2011. První nejzákladnější rozdělení je podle pohlaví. Indexem feminity se zjišťuje podíl ženské složky v celkové populaci. Tento základní ukazatel lze spočítat na základě předpisu, $I_F = \frac{P_z}{P} * 100$, kde P_z je počet žen, P je střední stav obyvatelstva a po vynásobení 100 získáme poměr žen v procentech z celkového počtu obyvatelstva konkrétní obce. Za základní strukturální znaky společnosti je považováno rozdělení podle věku. Pro potřeby bakalářské práce se obyvatelstvo rozdělilo do třech základních věkových skupin, tj. 0-14 let – předproduktivní obyvatelstvo, 15-64 let – produktivní část populace a poslední jsou lidé starší 65 let – poproduktivní obyvatelstvo. Pro hodnocení populace slouží jednoduchý index stárí, poskytující poměrnou hodnotu osob ve věku 65+ let ke složce dětské (0-14let). Index stárí (I_S), kde v čitateli je počet lidí 65+ let a do jmenovatele se umísťuje počet osob v rámci dětské služby. Pro snadnější porovnání je výsledek převeden na procenta, pomocí vynásobení 100. Práce hodnotila společnost na základě podílu osob starších 65 let z celkového počtu lidí v dané obci. I nyní se ukazatel přepočítával na procenta. Následující strukturální znak hodnotící společnost je nejvyšší dosažené vzdělání, kde se populace dělí do čtyř základních skupin. Tento strukturální znak se porovnává u populace starší 15 let. Základními skupinami z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání jsou: základní včetně bez vzdělání a neukončeného základního vzdělání, středoškolské bez maturity, středoškolské vzdělání s maturitou včetně osob mající vyšší odbornou školu a poslední skupinou je vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo. Zjišťovali jsme podíl středoškolsky s maturitou a vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva z celkového počtu osob starších 15 let, kde výsledek jsme vynásobili 100, pro snazší porovnání hodnot v procentech. Během sčítání lidu v roce 2011 lidé mohli uvést dvě národnosti, ke kterým se zařazují. Ačkoliv data měla mírně

odlišnou strukturu oproti letům minulým, pracovalo se s nimi stejně. Národnostní struktura obyvatelstva měla pouze 4 možnosti volby národnosti (česká, slovenská, polská a ostatní). Pro naši práci byl důležitý podíl české národnosti k celkovému počtu. Neboli počet lidí hlásící se k české národnosti byl vydělen celkovým počtem lidí a vynásoben 100. Posledním strukturním bodem v naší práci byla náboženská víra. Byl pro nás rozhodující podíl věřících k celku, mezi věřící jsme začlenili osoby, které během sčítání uvedli příslušnost k náboženské společnosti či k církvi nebo se označili jako věřící bez příslušnosti k náboženské společnosti či církvi, neboli v něco věří. Pro jednotlivé obce máme k dispozici počty lidí, kteří se hlásí ke konkrétním církvím, ale i počty nevěřících. Zhodnocení podílu věřících bylo realizováno v procentech, proto jsme museli výsledek vynásobit 100.

Pro zaměstnanost a nezaměstnanost je potřeba znát počet ekonomicky aktivního obyvatelstva-pracovní síly (součet zaměstnaných a nezaměstnaných). Nezaměstnané na úrovni SO ORP a ČR jsme vyjádřili daty vždy z konce daného roku dostupnými z portálu Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Pro lepší porovnání nezaměstnaných v jednotlivých správních obvodech Královéhradeckého kraje jsme vytvořili nový ukazatel konfrontující nezaměstnanost, jímž je počet uchazečů připadající na jedno volné pracovní místo, na základě matematického vztahu: počet volných míst děleno dosažitelní uchazeči. Analýza zaměstnaných se provedla na základě výsledků z SLBD 2011. Mezi zaměstnané jsme považovali zaměstnance, zaměstnavatele, pracující studenty a důchodce a osoby na mateřské dovolené. Podíly zaměstnaných dle výrobních sektorů se počítaly podle jednoduchého pravidla: součet pracovníků v jednotlivém odvětví * 100 a výsledek vydělen celkovým počtem zaměstnaných. Počet zaměstnaných se vždy snížil o hodnotu nezjištěno. Trh práce je tvořen ještě údaji o dojížděcí lidí za práci, pro potřeby této bakalářské práce jsme spočítali saldo dojížděčky v jednotlivých obcích (počet dojíždějících do obce mínus počet vyjíždějících z obce). Za hlavní dojížděčkový proud je považováno takové místo, kam denně odjíždí minimálně 10 lidí z dané obce za práci.

Práce byla vytvořena sadou programů MS Office 2007, kde data byla zpracována do tabulek a grafů pomocí programu Microsoft Office Excel 2007 a samotné psaní bylo realizováno v programu Microsoft Office Word 2007. Drobné estetické úpravy obrázků se realizovaly pomocí programu sady Windows XP – Malování. Mapové podklady vznikly na základě práce v ArcGis 10.0 (ArcMap).

4 STRUČNÁ HISTORIE

4.1 Založení města Jaroměř

Z historických období se na Jaroměřsku našly pouze zlomky historických artefaktů, jako například z pozdní doby kamenné nádoby mající ucha, či z doby železné se našly kosterní pozůstatky, části zbraní a kovové části oděvů lidí z rodu Germánů. Historicky se první písemná zpráva o Jaroměři datuje k roku 1126, město bylo v podobě hradu či hradiště. Bohužel samotný vznik města není doložen žádnou základní listinou, ale i přes tuto skutečnost, se vznik města spojuje se jménem krále Přemysla Otakara II. První písemný doklad o existenci města je o 172 let mladší, než písemná zpráva, tj. z roku 1298, z listiny krále Václava II. Město začalo patřit ke královským městům až po roce 1307, kdy byla obdržena listina od českých králů a tím potvrzena práva města (Místní národní výbor; 1947).

Jaroměř spolu s dalšími devíti městy v České republice (Dvůr Králové nad Labem, Hradec Králové, Chrudim, Mělník, Nový Bydžov, Polička, Teplice, Trutnov a Vysoké Mýto) tvořila zvláštní skupinu královských měst, zvaných věnná. Věnná města byla předávána českými králi svým královnám. To jim v případě ovdovění mělo zajistit existenční zabezpečení. Město v době, kdy bylo zařazeno do královských měst, patřilo královně Elišce Rejčce, která byla vdovou po Václavovi II. Tato královna vlastnila ještě jedno věnné město a to Hradec Králové. Královská města byla panovníkova ekonomická opora, a proto se podporoval jejich hospodářský rozkvet a jednotlivá města měla určitá privilegia.

4.2 Historické okamžiky, které ovlivnily vývoj Jaroměře

Město Jaroměř bylo podle historických pramenů opevněno již ve 13. století jednoduchou hradbou, která sloužila na ochranu města před nepřáteli. Vstup do města chránily dvě brány (vnější a vnitřní) a před nimi opevněná Malá a Velká Vrata. Dále byly střeženy vstupy do obou hlavních předměstí, kde byly vystavěny mohutné dvoupatrové věžové brány. Hradby a valy byly opravovány do roku 1505, ale o 45 let později byly hradby rozprodány. V 1. polovině 19. století městské brány padly definitivně k zemi (Místní národní výbor; 1947).

Jaroměří v minulosti probíhala obchodní stezka. Již od svých počátků město bylo střediskem řemesla a obchodu, ale z hospodářského hlediska se jednalo o venkovské město bez větších vazeb na dálkový obchod. Velmi přínosné pro město bylo, že jeho

středem procházela již ve 2 polovině 18. století významná cesta obchodu spojující Prahu a sousední Polsko. Konkrétně se jednalo o zemskou silnici vybudovanou v roce 1720, která byla vedena těmito obcemi: Hradec Králové – Skalice – Vlkov – [Ples- Josefov] – Jaroměř – Dolany – Chvalkovice – Studenec – Trutnov – Žaclěb – Landshut=Kamienna Góra + spojka Jaroměř – Dolany – Česká Skalice – Náchod – Kladsko – Vratislav=Wrocław. Význam této komunikace je i v současné době, Jaroměř probíhá důležitá komunikace (I/33) zajišťující přesun nákladu, zboží či osob ze sousedního Polska a je zde i silně rozšířena osobní doprava realizovaná osobními automobily. Není zde ovšem vystavěna žádná silnice vyšší třídy jako například dálnice či rychlostní silnice (Mertlík; 1999).

Zavedení železnice na Jaroměřsku souvisí s vojenským významem pevnosti v Josefově. Když se ve městě plánovala výstavba železnice, byla stanovena podmínka, že nádraží v Jaroměři musí být pod přímou palbou z josefovské pevnosti. První vlak do stanice Jaroměř-Josefov přijel dne 10. listopadu 1857 a o 8 dní později byla zavedena pravidelná linka ve směru Pardubice – Hradec Králové – Smiřice - Jaroměř, o rok později byla rozšířena železniční trať ve směru na Turnov (Jaroměř – Dvůr Králové n. Labem – Stará Paka – Semily – Železný Brod a Turnov) a následující rok se železnice rozšířila i ve směru na Trutnov, přes Českou Skalici – Starkoč – Červený Kostelec – Malé Svatoňovice. Železnice má v současnosti velmi podobný význam jako silniční komunikace (Kuča; 1997).

Dříve se město Josefov nazývalo Ples, datovaný vznik 1720, později byla obec přejmenována na pevnost Ples. Pevnost Ples byla založena 1780, tohoto roku Josef II. vykoupil smiřické panství i s Plesem. Výstavba opevnění pevnosti se rozběhla o rok později. Roku 1789 byla pevnost dokončena. Zdejší pevnost byla budovaná podle projektu generálmajora Claude-Benoita Duhamel Querlonde. Součástí systému fortifikace byla rozsáhlá a ve světovém měřítku jedinečná soustava střílečích galerií a spojovacích a demoličních chodeb s minovými komorami. Celková délka podzemních chodeb činila 45 km. Nová pevnost Ples byla budována jako uzavřené vojenské město. V rozmanitosti řešení jednotlivých opevňovacích prvků neměl Josefov spolu s Terezínem ve střední Evropě obdoby. Na počest císaře Josefa II. byla pevnost přejmenována na Josefov v roce 1793. V roce 1847 byla pevnost vyhlášena za královské svobodné město. Pevnost se skládá ze tří částí (hlavní - jádro vojenského města; korunní (chránič) město z východní části) – dochovaly se dva muniční sklady, pavilon kasáren (pozdější vojenská věznice); reduta Brdce – dochovala se pouze část příjezdové cesty (Duška;

1886). Pevnost se válečných akcí nikdy aktivně nezúčastnila a roku 1887 byla zrušena. V období 1890-1908 zde bylo umístěno velitelství 8. armádního sboru. Vznik pevnosti Ples (Josefov) potvrdil klíčový význam jaroměřské polohy. Neboť pro Jaroměř to znamenalo zvýšení obchodního obratu, ale mělo to i negativní vliv na město. V důsledku existence širokého pevnostního pásma v okruhu pevnosti byl omezen stavební rozvoj. V roce 1945 byl Josefov začleněn do města Jaroměř a o tři roky později to byla osada obce Jaroměř.

4.3 Role v sídelním systému

Dvě století před udělením statusu královského věnného města Jaroměři, tj. 11. století, je datována první etapa územního členění státu. Za vlády Vratislava II. se vytvořila síť zeměpanských krajských hradů. Ve 13. století se již všední život točil více ve městech než v hradech a tak byla regionální správa postupně přenášena tam. Šlechta si za své služby panovníkovi postupně vymohla stavovské zřízení a významné šlechtické rody byly pověřeny správou části území, kdy české země byly rozděleny do 12 krajů se správními a soudními pravomocemi. V čele krajů byli hejtmani, jednalo se vždy o zástupce příslušného šlechtického rodu. Velká města zřizovala magistráty, kam soustředili samosprávné a obecné činnosti týkající se města. Na venkově výkon správy obce probíhal ve vrchnostenských úřadech (Místní národní výbor; 1947).

Jaroměř vlastnila takzvané Šosovní vsi Čáslavky, Dolany a Hořenice. Šosovní vesnice náležela městu, jemuž odváděla tzv. šos (poplatek). Všichni obyvatelé šosovních vsí museli přispívat na daně, které město odvádělo královské komoře, a tyto obce nebyly předmětem královské konfiskace. Jaroměř byla tedy vlastní pozemkovou vrchností se všemi právy a povinnostmi v 15. a 16. století. Ale v důsledku účasti na protihabsburském povstání v roce 1547 jí byly odebrány šosovní obce.

V roce 1751 proběhla druhá etapa reformy veřejné správy za vlády Marie Terezie. Tato reforma dala prostor vzniknout největšímu počtu krajů v českých a moravských zemích. Území Čech se skládalo ze 17, Morava z 6 a Slezsko z 2 krajů. Jaroměř ležela v kraji Hradec Králové. V čele kraje byl hejtman, zeměpanský úředník, šlechtic dosazený Vídní. Panovník Josef II. provedl další reformu krajské správy v roce 1784, zachoval kraje, ale navíc založil instituci krajských úřadů a obce volily své rychtáře. Avšak funkce královského rychtáře se začala vyskytovat už mnohem dříve. Od roku 1547 měl královský rychtář velké pravomoci a to dohled na pořádek ve městě a chování měšťanů. Kompetence úřadu rychtáře byla ukončena v roce 1788 a nahrazena zavedením

regulovaného magistrátu, kde v čele byl purkmistr a v případě Jaroměře jeho kompetence doplňovali čtyři radní. Magistrát vykonával svoji funkci se sousedním Josefovem v letech 1791 – 1835. Poprvé mohli měšťané volit do říšského sněmu roku 1848 a o rok později byl vydán obecní zákon, kterým se poddané vesnice staly nezávislými (Mertlík; 1999).

Další etapa (3.) územního členění byla způsobena neúspěšnou revolucí v roce 1848. Císařské nařízení vzniklo 26. června 1849 a reforma nabyla účinnosti od roku 1850. Aby mohla státní správa nadále fungovat, muselo nastat utužení státní správy - velké zúžení. V tehdejší absolutistickém Rakousku šlo o to, aby lidé měli určitou svobodu, územní samosprávu, ale zároveň bylo potřeba zefektivnit vybírání daní. Společnost se modernizovala pod vlivem industrializace, nastával hospodářský rozvoj. Tudíž byla potřeba územně-správní a soudní reforma. Tak vznikla Stadionova (podle hraběte Stadiony) reforma. Obce byly seskupeny k 1. červenci 1850 do 291 soudních okresů. Soudní okresy byly základním článkem berní správy a dalším důvodem vzniku těchto okresů bylo odstranění tvorby volebních okresů. Několik soudních okresů, nejčastěji 2 až 3 soudní okresy, pak tvořily okres politický, který byl základním článkem státní správy (politické moci). V každém okresu tohoto typu bylo zřízeno okresní hejtmanství. Politických okresů na území dnešní České republiky bylo 131. Okresní soudy měly působnost v rozsáhlé civilní (pozůstalosti, poručenství a opatrovnictví, exekuce) a trestní agendě. Jaroměřský soudní okres byl začleněn do Královédvorského politického okresu. První starosta města v roce 1850 byl František Bolecha, byl zvolen obecním výborem. Tato reforma je považována za geograficky zdařilou regionalizaci, protože soudní i politické okresy měly obdobný počet obyvatel. Politické okresy byly seskupeny do 10 krajů a ty do 3 zemí. Jaroměř ležela v kraji Jičínském. Základní samosprávnou jednotkou se stala obec a základní jednotkou státní správy politický okres (Horák; 1996). Grafické rozdělení krajů v tomto období je v příloze 3.

V roce 1855 byly soudní a politické okresy sloučeny v jednu instituci, toto dalo vzniku smíšeným okresním úřadům. Ty převzaly územní obvody na základě bývalých soudních okresů. Každý soudní okres byl jmenován samostatným politickým okresem, krajů bylo stanoveno 20. Tento stav se příliš neosvědčil, a proto po vzniku Rakouska-Uherska v roce 1867 a následující rok (1868) byly okresy rozděleny. Došlo k důslednému rozdělení politické a soudní správy podle původní organizace z roku 1850, neboli tímto krokem byly obnoveny okresní hejtmanství a okresní soudy. Tohoto roku zároveň došlo ke zrušení krajů, obnovení nastalo až v roce 1949. Rozložení krajů z roku 1855 je představeno v příloze 4.

Okresní zastupitelstva vznikla v červnu 1865 a vytvořila samosprávné okresy, územně shodné s obvody okresních soudů. Na Náchodsku existovaly samosprávné okresy Broumov, Police nad Metují, Náchod, Nové Město nad Metují a Jaroměř. Později se začlenily i okresy Česká Skalice a Teplice nad Metují. Jejich hlavním cílem projednávání byly obecné záležitosti, především hospodářské věci, za tímto zájmem shromažďovala finanční prostředky pro veřejně prospěšné účely ve zdravotnictví a sociální péči, školství a místních komunikacích nebo také v zemědělství. Ovšem jejich činnost byla ukončena dle zákona o státní správě v roce 1928. Novým dalším článkem veřejné správy se stal v říjnu 1918 Národní výbor jaroměřského okresu, ale bohužel jejich kompetence ve veřejné správě skončila v prosinci daného roku. Každá obec měla v čele starostu, který předsedal radě a zastupitelům a dohromady tvořili obecní výbor. Tyto organizace projednávaly dění v obci a tím se staly nejnižším článkem samosprávy. Další etapa reformy veřejné správy je v pořadí už 4. etapa vývoje, která teoreticky mohla mít začátek v roce 1918 po vzniku ČSR. V první části 4. etapy, tj. 1921-1928 byl pokus o obnovení krajů pod označením župy. Zákon na vznik žup byl vydán, ale reálně fungoval jenom na Slovensku, protože v české části země byla obava z převahy Němců v některých částech země a jejich následného připojení k Německu a Rakousku. Také byly oprávněné obavy z anarchie v určitých částech země. Ale za hlavní část této reformy se považuje akt, kdy byly zřízeny nové 4 země: Česká, Moravskoslezská (kvůli obavám, že by Němci mohli chtít samostatné Slezsko odtrhnout), Slovenská a Podkarpatská Rus. Rozdělení jednotlivých zemí je v příloze 5. Podle hierarchie se pod zemskými zřízeními nacházely politické okresy. Za 2. světové války byl na českém území vytvořen Protektorát Čechy a Morava, Sudety (příhraniční území) připadly Německu a Slovensko bylo samostatné. Velký vliv v samosprávě zemské i okresní měl stát (Janák; 1972).

Velmi zásadní bylo pro Jaroměř, když v roce 1942 byl jejich soudní okres vyjmut z hejtmanství Královédvorského. V roce 1945 byl dekretem prezidenta republiky zřízen samostatný Jaroměřský okres, který spravoval okresní národní výbor. Současně vznikly i místní národní výbory v Jaroměři a v Josefově. Nicméně Jaroměřský okres byl zrušen v roce 1960 a už nikdy nebyl obnoven.

Předposlední (5.) vývojová etapa uspořádání administrativního členění je mezi obdobími 1948 až po rok revoluční 1989. Dne 1. ledna 1949 došlo k zestátnění samosprávy, tímto krokem byla zrušena veškerá samospráva a statutární města. Veřejná správa byla pouze na úrovni státní správy. O jeden měsíc později se rozhodlo, že budou zrušeny čtyři země (zřízení zemské). Vznikly nové zestátněné kraje, 13 krajů v české

části země a tzv. „malé okresy“ mající podobu bývalých soudních okresů, v celkovém počtu 189. Jaroměř ležela v kraji Hradeckém. Administrativní členění České republiky z roku 1949 je představeno v příloze 6. Jaroměř byla samostatným Jaroměřským okresem. Vývoj hranic jednotlivých území je téměř totožný s hranicemi dnešních správních obvodů s rozšířenou působností.

Jelikož regionální struktura územního členění byla opravdu velmi roztržena, byla vytvořena další reforma, která začala platit od 1. července 1960. Nová ústava zúžila územně-správní členění, stát rozdělila na pouhých 7 krajů a jako samostatný kraj byla ještě vyčleněna Praha, jako hlavní město. Jaroměř byla začleněna do kraje Východočeského. Těchto 8 krajů bylo rozděleno na 75 okresů + Praha, ale bohužel okresy vznikaly mnohdy z negeografických pohnutek a uměle na základě vlastního zájmu určité oblasti. Grafické znázornění krajů je v příloze 7. Jaroměř byla součástí Východočeského kraje a okresu Náchod (Horák; 1996).

Poslední šestou etapou ve vývoji administrativního uspořádání datujeme po roce 1989. Mezi nejpodstatnějšími úkony se stalo rozdělení veřejné správy na státní správu a samosprávu, neboť došlo k decentralizaci státní moci. Základním článkem samosprávy se opět staly obce, které mají označení základní územně správní celek. Ostatní kompetence byly ponechány státní správě. Z obecních národních výborů se staly obecní úřady v roce 1990, krajské národní výbory byly zrušeny, tento článek správy se jevil jako nadbytečný. Hranice okresů z roku 1960 byly zachovány. Vláda měla návrh, kterým se chtěla navrátit k vyššímu počtu okresů. Proto se rozhodla vyčíslit částku, která by byla potřebná na vznik nového okresu, který v minulosti fungoval. Bylo zjištěno, že vytvoření nového okresu je příliš nákladné, a proto vznikl pouze jediný okres Jeseník v novodobé historii. Okres Jeseník vznikl 1. ledna 1996, tímto krokem se navýšil počet okresů na 77 v České republice (Janák; 1972). V roce 2000 vznikly nové kraje, vyšší územně samosprávné celky, celkový počet krajů je 14. Jaroměř od této doby do současnosti je součástí kraje Královéhradeckého. Hlavní město Praha bylo vyčleněno jako samostatný kraj, neboť jeho sociální a ekonomická úroveň značně převyšuje okolí. Dochází k rehabilitaci krajských měst a samosprávy a vzniku krajských úřadů. Velikosti krajů nejsou stejné a rozmístění počtu obyvatel je velmi nerovnoměrné. Dvouúrovňová samospráva je složena ze základních územních správních celků a vyšších územně samosprávních celků. O tři roky později proběhla další reforma veřejné správy. 1. ledna 2003 byly okresní úřady nahrazeny obcemi s rozšířenou působností ORP, neboli obce III. typu jako SO ORP a obce II. typu jako POU- obce s pověřeným obecním úřadem. Kde

jednotlivé obvody byly stanoveny vyhláškou Ministerstva vnitra České republiky č. 388/2002 Sb. a 388/2004 Sb. Reforma zavedla nové územní jednotky, které získaly nové kompetence. Správní obvody ORP připomínají 189 tzv. „malých okresů“ z roku 1949, vyčlenilo se 205 SO ORP. Byla snaha vyčlenit území, které má včetně centra 15 000 obyvatel. Ale u rozhodnutí, kde vznikne správní obvod ORP, rozhodovala politická moc a společensky vlivní obyvatelé. Obcí s pověřeným obecním úřadem v současné době máme 354. Bohužel reforma z roku 2003 porušila skladebnost územních jednotek a některé SO ORP se nacházejí ve více okresech, později byla skladebnost doopravena. Administrativní členění republiky z roku 2003 je v příloze 8.

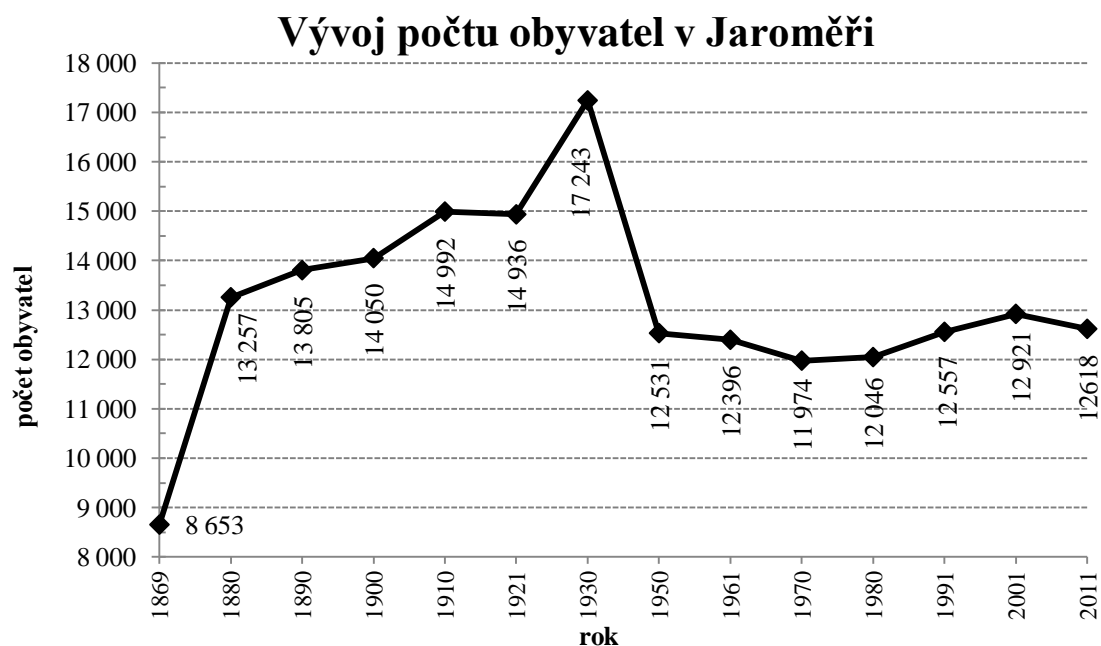
K poslední významné změně došlo při vstupu do Evropské unie, kdy byla Česká republika rozčleněna podle La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques (NUTS), které slouží pro statistické potřeby EU a pro přerozdělování financí mezi regiony. Administrativní členění Evropské unie má 5 úrovní, které jsou následující: NUTS 1- území celé ČR, sdružené jednotky NUTS 2; NUTS 2 - sdružené kraje z jednoho až třech krajů (8 jednotek) - základem pro čerpání financí ze Strukturálních fondů EU; NUTS 3 – VÚSC (vyšší územně samosprávné celky) - 13 krajů + Praha) a do konce roku 2007 existovala ještě úroveň NUTS 4 a 5, ale tato úroveň byla nahrazena 1. ledna 2008 LAU 1 (Místní správní jednotka) – představující okresy zrušené k roku 2003 - 76 + 1 (Praha) a NUTS 5 se nahradilo označením LAU 2, představuje úroveň obcí. Nyní je klasifikace územního členění následující: NUTS 1-3 a LAU 1-2. Příloha 9 představuje grafické rozložení regionů soudržnosti v zemi.

5 OBYVATELSTVO

5.1 Vývoj počtu obyvatel města Jaroměř

Početní vývoj populace ve městě ve sledovaném období (1869-2011) představuje velmi konstantní linii, kde jsou zaznamenány dva významné výkyvy z hlediska počtu obyvatel. První početní nárůst byl pozorován mezi lety 1869 a 1880, kdy rozdíl byl způsoben prohlubujícím vlivem průmyslové revoluce ve světě i v českých a moravských zemích, ale také zvyšující se kvalitou sběru dat od lidí v jednotlivých obcích a posledním důvodem nárůstu byla změna definované skupiny sčítaných lidí. Protože během prvního novodobého sčítání se zjišťovali pouze přítomní civilní občané, ale následující cenzy (1880 - 1950) se sčítalo veškeré přítomné obyvatelstvo. Od druhého moderního sčítání (1880) město oscillovalo v blízkosti hranice 13 až 14 tisíc obyvatel. Ačkoliv se vývoj mezi lety 1930 a 1950 může jevit jako velmi nekonstantní, situace byla způsobena zájmovou skupinou během sčítání. Jak již bylo řečeno mezi lety 1880 – 1950 se sčítalo přítomné obyvatelstvo. V případě Jaroměře včetně vojenské pevnosti Josefov se sčítala i armáda, která zde měla silné zastoupení. I když pevnost nikdy nebyla součástí přímých vojenských bojů, vojenští pracovníci tu měli základny zbraní a materiálu a také pevnost a její okolí sloužila jako kasárny. Proto mezi lety 1921 a 1930 pozorujeme nárůst o více než dva tisíce lidí. Rozdíl mezi těmito lety není způsoben pouze výskytem armády, ale i důležitostí železniční tratě Jaroměř – Pardubice a Jaroměř - Trutnov a rozvojem místních fabrik, které představovaly hlavní zdrojnicí importu a exportu materiálu a výrobků. Zdejší podniky vybavené moderním strojovým zařízením zaměstnávaly lidi z města i širokého okolí. Jakmile skončila druhá světová válka, město skokově přišlo o značnou část obyvatelstva. Zdejší němečtí vojáci opouštěli město a hlavně jeho městskou část Josefov v tisícičlenných skupinách. Rozdíl populace během cenzu před válkou (1930) a po ní činil minus 4 712 lidí. Přesto byl v poválečném období během sčítání 1950 pozorován pokles populace vzhledem k běžné hranici (kolem 14 tisíc obyvatel) populace ve městě. Vlivem 2. světové války došlo ke snížení poptávky o místní výrobky z některých zdejších výrobních závodů a nucenému snížení počtu zaměstnanců. Město se po válce už nikdy nedostalo na úroveň hladiny z roku 1921. Do celkového počtu obyvatel od roku 1961 se promítla i skutečnost změny sčítané skupiny lidí, neboť od 1961 – 1991 se zjišťovalo obyvatelstvo bydlící v obci nikoli přítomné obyvatelstvo. Na obrázku č. 1 je představena vývojová linie v počtu obyvatel ve městě Jaroměř. Na základě nejnovějších dat zjištěných při sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 žilo

v Jaroměři 12 618 osob, což je o 45,83 % více než v roce 1869 (tehdy jich žilo ve městě 8 653 lidí).

Obr. 1: Vývoj počtu obyvatel v Jaroměři

Zdroj: ČSÚ. *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005*. (2006) Vlastní úpravy.

ČSÚ. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011* (26. 3. 2011). Vlastní úpravy.

5.2 Vývoj počtu obyvatel v SO ORP Jaroměř

Správní obvod ORP Jaroměř má celkově 15 obcí, kde pouze centrum správního obvodu Jaroměř má status města. Vývoj populace v zázemí Jaroměře byl obdobný jako u města. Při pohledu na vývojovou řadu jsou i zde pozorovány dva významné skokové nárůsty v populaci zázemí Jaroměře. Výrazné zvýšení bylo pozorováno mezi lety 1869 a 1880, kdy počet vzrostl o čtyři tisíce lidí. Druhý výrazný kladný výkyv byl pozorován v roce 1930, jelikož se sčítalo přítomné obyvatelstvo, tedy i přítomní vojáci německé národnosti. Během cenzu z roku 1930 se zjistilo, že ve správním obvodě bylo 24 202 obyvatel. Po skončení války se početní stavy přítomného obyvatelstva snížily. V roce 1950 se k bydlícímu obyvatelstvu v SO ORP Jaroměř přihlásilo 20 660 lidí. Klesající tendence vývoje populace Jaroměrska pokračovala i během dalších sčítacích období. Poměrně nízké hodnoty správní obvod dosáhl v roce 1991, jelikož dozníval stále vliv sametové revoluce z roku 1989, byla nižší úroveň porodnosti a stability země. Tato skutečnost se podepsala i na počtu obyvatel Jaroměrska. Vývoj populace správního obvodu ovlivnily i místní podniky, protože docházelo k poklesu pracovníků v jednotlivých firmách. Při porovnání stavu obyvatel za celý SO ORP, včetně města

Jaroměř, z roku 1869 s rokem 2011 zjistíme, že v roce 2011 bylo na tomto území o 20,15 % obyvatelstva více než v roce 1869. Neboli v roce 1869 bylo na území Jaroměřska sečteno 15 701 lidí a v roce 2011 jich bylo 18 864 (o 3 163 lidí více).

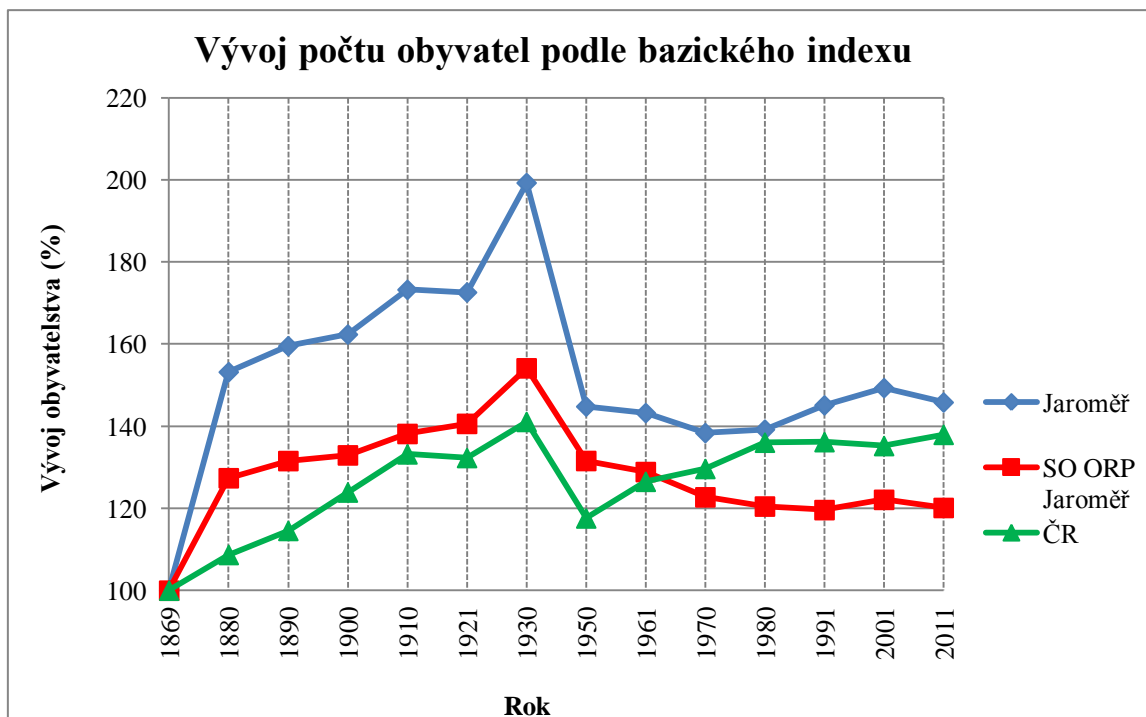
Pro lepší porovnání vývoje počtu obyvatel ve městě Jaroměř, SO ORP Jaroměř a celé České republice jsme zvolili ukazatel bazického a řetězového indexu, které nejlépe zhodnotí změnu, která probíhala v průběhu několika desítek let. Z vývojové linie je jasně patrné, že počet obyvatel ve městě, správním obvodu, ale i v republice do sčítání lidu v roce 1930 vzrůstal. Avšak pro rok 1950 je charakteristický silný pokles populace. Tento úkaz je způsoben důsledky války, úmrtím velkého počtu obyvatel, odchodem armády z obcí ČR, snížením porodnosti žen či vlivem odsunu Němců z pohraničí. Průběh jednotlivých indexů je znázorněn na obrázku 2 a 3. Pro lepší orientaci ve vývoji v zázemí a městě je zde přiložena tabulka 2 s absolutními čísly a podíly v podobě bazických a řetězových indexů.

Tab. 2: Vývoj počtu obyvatel a bazické a řetězové indexy v Jaroměři a SO ORP Jaroměř

Rok	Počet obyvatel Jaroměře	BI [v %]	ŘI [v %]	Počet obyvatel SO ORP Jaroměř	BI [v %]	ŘI [v %]
1869	8 653	100,0	100,0	15 701	100,0	100,0
1880	13 257	153,2	153,2	20 000	127,4	127,4
1890	13 805	159,5	104,1	20 657	131,5	103,3
1900	14 050	162,4	101,8	20 874	133,0	101,1
1910	14 992	173,3	106,7	21 693	138,2	103,9
1921	14 936	172,6	99,6	22 078	140,6	101,8
1930	17 243	199,3	115,5	24 202	154,1	109,6
1950	12 531	144,8	72,7	20 660	131,6	85,4
1961	12 396	143,3	98,9	20 236	128,9	98,0
1970	11 974	138,4	96,6	19 270	122,7	95,2
1980	12 046	139,2	100,6	18 918	120,5	98,2
1991	12 557	145,1	104,2	18 782	119,6	99,3
2001	12 921	149,3	102,9	19 174	122,1	102,1
2011	12 618	145,8	97,7	18 864	120,2	98,4

Zdroj: ČSÚ. *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005*. (2006) Vlastní úpravy.

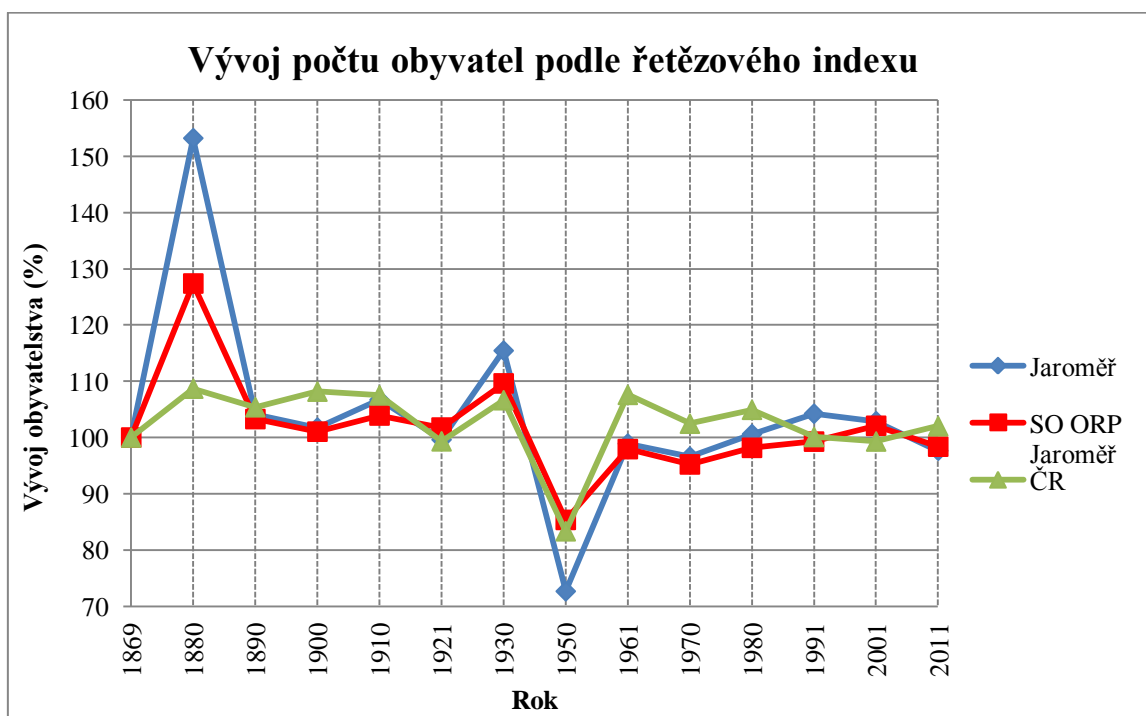
ČSÚ. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011* (26. 3. 2011). Vlastní úpravy.

Obr. 2: Vývoj počtu obyvatel podle bazického indexu mezi lety 1869-2011

Zdroj: ČSÚ. *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005*. (2006) Vlastní úpravy.

ČSÚ. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011* (26. 3. 2011). Vlastní úpravy.

Obr. 3: Vývoj počtu obyvatel podle řetězového indexu mezi lety 1869-2011

Zdroj: ČSÚ. *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005*. (2006) Vlastní úpravy.

ČSÚ. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011* (26. 3. 2011). Vlastní úpravy.

Všechny obce správního obvodu v porovnání výsledků cenzů před válkou (1930) a po ní (1950) zaznamenaly zápornou bilanci v počtu obyvatel. Hlavním důvodem velkého poklesu byla změna sčítané skupiny lidí, jak bylo uvedeno výše. Podíl členů armády mezi obyvateli v zájmových obcích tvořil vysoké hodnoty. Pokles populace nebyl pouze v důsledku odchodu vojáků z obcí, ale i kvalita služeb zajišťující kvalitnější život v obcích byla v poválečném období snížena.

V roce 1869 byly na území SO ORP Jaroměř 4 obce, tj. Jaroměř, Chvalkovice, Dolany a Jasenná, které měly více než 1 000 obyvatel. Při posledním cenzu jedinou obcí s více než tisíci obyvateli bylo město Jaroměř. Při porovnání vývoje počtu obyvatel mezi lety 1869-2011 v jednotlivých obcích správního obvodu došlo mezi všemi obcemi k výraznému poklesu obyvatel. Jedinou výjimku tvořila Jaroměř, jež měla kladný rozdíl v počtu lidí v letech 2011 a 1869. Největší záporný rozdíl mezi prvním (1869) a posledním (2011) novodobým cenzem měla obec Chvalkovice, kde rozdíl činil 1 431 osob. Další velmi ztrátovou obcí jsou Dolany, které ztratily během 142 let 688 osob. Na druhou stranu relativně konstantní vývojovou řadu z hlediska počtu obyvatel měla obec Velichovky s rozdílem mezi lety 1869 a 2011 pouze -93 lidí.

Během posledních 20 let některé obce početně vzrůstaly, protože mnoho obcí je suburbálním zázemím Jaroměře. Pro mladé lidi je mnohdy atraktivnější bydlení na vesnici ve vlastním rodinném domě včetně zahrady než bydlení v panelových domech ve městě, kde je evidovaná větší hlučnost či prašnost. Početní nárůst obyvatel od roku 1991 do současnosti zaznamenaly tyto obce: Chvalkovice, Nový Ples, Rasošky, Velichovky, Vlkov a Zaloňov. Jiné obce ve správním obvodě nezaznamenaly nárůst ani pokles populace. Konkrétně konstantní počet obyvatel měly tyto obce: Jasenná, Rožnov, Rychnovek a Šestajovice. Obce Heřmanice a Velký Třebešov měly mírný pokles v roce 2001, ale při porovnání 1991 a 2011 je počet obyvatel relativně vyrovnaný. Výhradně ztrátovými obcemi během 20 let byly Dolany a Hořenice. Populační vývoj mezi lety 1869 – 2011 v obcích SO ORP je v příloze 10.

5.3 Pohyb obyvatelstva v období 1991 - 2011

Pohyb obyvatelstva značí změnu počtu obyvatelstva za určitý časový úsek pro určitou administrativní jednotku určitého místa. Rozlišují se dva základní druhy pohybu a to přirozený, který se zabývá narozením (porodností) a úmrtím populace a mechanický pohyb, zahrnující přistěhované a vystěhované, neboli migraci. Celkový

přírůstek je složka pohybu, která poskytuje informaci, jestli daná obec celkově vzrostla či poklesla z hlediska počtu lidí.

5.3.1 Přirozená měna

Přirozený pohyb je složen z počtu narozených a zemřelých. Počty narozených závisí na mnoha faktorech ovlivňujících porodnost žen v produktivním věku, jako například jistota pracovního místa, úroveň vzdělání či sociální zázemí rodiny. Bilance živě narozených ve městě měla během 20 let výhradně klesající tendenci. I když poslední zájmové období lze špatně porovnávat s ostatními, protože obsahuje pouze dva roky. Nejvíce narozených v Jaroměři bylo v prvním zjišťovaném období, hodnota byla v průměru o 100 novorozenců vyšší než u ostatních. Nejméně narozených v Jaroměři bylo zjištěno mezi lety 2006-2010, pouze 697 osob za 5 let. Rok 2008 se vyznačuje tím, že byl malý babyboom, ale u Jaroměře se tato událost neprojevila. Počty narozených v celém správním obvodu kopírovaly vývojovou řadu města. Narození v prvním zjišťovaném období dosáhli maxima mezi všemi obdobími, počet narozených činil 1 131 dětí. Avšak následující druhé období bylo v rámci SO ORP považováno na nejslabší, neboť se narodilo jen 1 019 novorozenců. Nejzákladnějším ukazatelem narozených je hrubá míra porodnosti (HMP), získaná data jsou přepočtena a zprůměrována pro jednotlivé roky v pětiletém období. Pro obě územní jednotky byla vysledovaná nejnižší hrubá míra porodnosti v posledním zájmovém období. HMP mezi lety 1991-1995 pro město a jeho zázemí byla vyšší, než jaké hodnoty vykazovala ČR v tomto období. Nejnižší porodnost v České republice byla pozorovaná mezi 1996 a 2000. Tabulka 3 představuje jednotlivé hodnoty narozených a přepočty na tisíc obyvatel v podobě hrubé míry porodnosti.

Tab. 3: Počet narozených a HMP v Jaroměři, SO ORP Jaroměř a ČR

období	počet narozených absolutní data za 5 let		HMP [v ‰]		
	Jaroměř	SO ORP	Jaroměř	SO ORP	ČR
1991 - 1995	801	1 131	12,6	12,0	11,1
1996 - 2000	714	1 019	11,0	10,7	8,8
2001 - 2005	715	1 032	11,1	10,8	9,3
2006 - 2010	697	1 069	10,9	11,1	11,1
2011 - 2012	262	394	10,3	10,2	10,3

Zdroj: ČSÚ. *Databáze demografických údajů za obce ČR* (© 2014). Vlastní úpravy.

Druhou základní složkou přirozeného přírůstku je počet zemřelých a s tím související ukazatel hrubé míry úmrtnosti. Nejvyšší počet zemřelých v pětiletých obdobích u města byl v prvním zjišťovaném období, celkově 681. Na druhou stranu nejmenší počty zemřelých byly vykazovány u města v následujícím období, pouze 572. Zázemí mělo naprosto totožný vývoj z hlediska úmrtnosti jako Jaroměř, maximální počet zemřelých byl 1 091 (1991-1995) a minimální počet byl 889 (1996-2000). Na základě ukazatele zemřelých přepočítaných na 1 000 obyvatel, hrubé míry úmrtnosti, se zjistily hodnoty u města a správního obvodu ve všech obdobích nižší, než jaké vykazovala ČR. Minimum HMÚ město i jeho zázemí dosáhly opět mezi lety 1996-2000 a maxima v období předcházejícím. Kompletní údaje týkající se počtu zemřelých a HMÚ pro všechny tři územní jednotky jsou uvedeny v tabulce 4.

Tab. 4: Počet zemřelých a HMÚ v Jaroměři, SO ORP Jaroměř a ČR

období	počet narozených absolutní data za 5 let		HMÚ [v ‰]		
	Jaroměř	SO ORP	Jaroměř	SO ORP	ČR
1991 - 1995	681	1 091	10,68	11,54	11,59
1996 - 2000	572	889	8,83	9,33	10,76
2001 - 2005	615	951	9,59	9,94	10,61
2006 - 2010	627	931	9,83	9,67	10,17
2011 - 2012	246	372	9,72	9,59	10,24

Zdroj dat: ČSÚ. *Databáze demografických údajů za obce ČR* (© 2014). Vlastní úpravy.

Ve zkoumaném období, tedy v letech 1991 – 2012, měl SO ORP Jaroměř přirozený přírůstek obyvatelstva kladnou hodnotu ve všech pěti zájmových obdobích. Přirozená měna měla sice vždy velmi malou hodnotu, ale důležitým ukazatelem je to, že po celou dobu 22 let se hodnota nedostala do záporných čísel. V prvním zjišťovaném pětiletém období (1991-1995) byl přirozený přírůstek nejnižší, jeho hodnota dosahovala pouze 0,4 ‰, na druhou stranu nejvyšší přirozený přírůstek byl ve druhém období: 1996-2000, přirozený přírůstek činil 1,4 ‰. Město je z hlediska přirozené měny na tom velmi obdobně jako správní obvod, protože jeho vývoj je také pouze v kladných číslech, s nejnižší úrovní přírůstku mezi lety 2011 až 2012 a to s 0,6 ‰. Nejvyššího přírůstku se dosáhlo taktéž v druhém zjišťovaném období, jako tomu bylo u SO ORP, tj. 2,2 ‰. Ovšem z globálního hlediska je přirozený přírůstek velmi nízký způsobený nízkou porodností a odkladem rodičovství. Tento problém netrápí pouze Jaroměř a jeho zázemí, nýbrž i celou republiku. Celorepublikově byl přírůstek většinou pod hranicí kladných čísel. Nebyla zajištěna ani prostá výměna obyvatelstva, kdy novorozenci nahradí lidi,

kteří zemřeli. Je zajímavé, že v době, kdy město i jeho zázemí měly nejvyšší hodnoty přirozeného přírůstku, republika měla nejnižší. Přirozená měna byla záporná: - 2,0 %. Hodnoty přirozené měny pro Jaroměř, správní obvod ORP a ČR jsou zaneseny v tabulce 5.

Tab. 5: Přirozená měna v ‰ v Jaroměři, SO ORP Jaroměř a ČR

	1991 - 1995	1996 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2012
Jaroměř	1,9	2,2	1,6	1,1	0,6
SO ORP Jaroměř	0,4	1,4	0,9	1,4	0,6
ČR	-0,5	-2,0	-1,3	0,9	0,1

Zdroj dat: ČSÚ. Databáze demografických údajů za obce ČR (© 2014). Vlastní úpravy.

5.3.2 Migrační měna

Základní složkou migrační měny jsou počty přistěhovalých a vystěhovalých. Sledovala se pouze migrace na území České republiky. Jelikož jsme nesledovali přistěhovalé a vystěhovalé mezi městy České republiky, údaje o vnitřní migraci populace ČR nemáme k dispozici. Počty přistěhovalých do města tvořily nadpoloviční většinu z celého správního obvodu. Největší počet přistěhovalých mezi zájmovými obdobími byl v Jaroměři mezi lety 1991-1995, tj. 1 514. Podíl přistěhovalých do města z celého SO ORP Jaroměř tvořil 66,5 %. Nejméně se přistěhovalo do města, ale i správního obvodu, mezi lety 1996 až 2000, pouze 996 osob do Jaroměře a 1749 do SO ORP. Při porovnání relativních dat, které jsou přepočítané na 1 000 obyvatel a pro jeden rok ze zájmového období. Vykazuje město nižší hodnoty přistěhovalých, než jaké byly sledovány u zázemí města. Na základě relativních dat bylo zjištěno, že největší podíly přistěhovalých z celkového počtu obyvatel byly zjištěny v posledním období, tj. 2011-2012. Podíl přistěhovalých do města v tomto období byl 24,1 ‰ a do SO ORP 25,5 ‰. Detailní údaje o přistěhovalých pro Jaroměř a SO ORP Jaroměř jsou uvedeny v tabulce 6.

Tab. 6: Počet přistěhovalých a relativní data přistěhovalých v Jaroměři a SO ORP Jaroměř

období	počet přistěhovalých absolutní data za 5 let		relativní data (přepočteno na 1 000 obyvatel a 1 rok) [v ‰]	
	Jaroměř	SO ORP	Jaroměř	SO ORP
1991 - 1995	1 514	2 278	23,8	24,1
1996 - 2000	996	1 749	15,4	18,4
2001 - 2005	1 102	1 996	17,2	20,9
2006 - 2010	1 337	2 337	21,0	24,3
2011 - 2012	611	989	24,1	25,5

Zdroj dat: ČSÚ. Databáze demografických údajů za obce ČR (© 2014). Vlastní úpravy.

Druhou základní složkou mechanického pohybu tvoří vystěhovalí. I zde jsme nesledovali proudy vystěhovalců mezi městy v České republice, proto zde nejsou jednotlivé počty vystěhovalých uvedeny. Nevyšší počet vystěhovalých z města byl pozorován mezi 2006-2010 v celkovém počtu 1 435, v tomto období dosáhlo i SO ORP nejvyšších hodnot vystěhovalých osob, tj. 2 216. Na druhou stranu nejnižší hodnoty byly vykazovány v druhém období (1996-2000). Nevyšší relativní hodnoty nám vykazalo poslední zjišťované období, město i správní obvod měly téměř totožné relativní údaje o vystěhovalých, tj. město 23,3 ‰ a SO ORP 23,5 ‰. Informace o vystěhovalých osobách z Jaroměře a správního obvodu jsou uvedeny v tabulce 7.

Tab. 7: Počet vystěhovalých a relativní data přistěhovalých v Jaroměři a SO ORP Jaroměř

období	počet vystěhovalých absolutní data za 5 let		relativní data (přepočteno na 1 000 obyvatel a 1 rok) [v ‰]	
	Jaroměř	SO ORP	Jaroměř	SO ORP
1991 - 1995	1 334	2 174	20,9	23,0
1996 - 2000	1 019	1 662	15,7	17,4
2001 - 2005	1 329	2 067	20,7	21,6
2006 - 2010	1 435	2 216	22,5	23,0
2011 - 2012	589	910	23,3	23,5

Zdroj dat: ČSÚ. Databáze demografických údajů za obce ČR (© 2014). Vlastní úpravy.

Migrační měna u města Jaroměř a jeho zázemí nemá tak jednotný vývoj, jak bylo vysledováno u přirozeného pohybu. Téměř vždy zázemí města vykazovalo vyšší hodnoty migračního salda, poměr přistěhovalých a vystěhovalých. Ačkoliv mezi 2001-2005 migrační měna ve správním obvodu byla záporná, byla vyšší než hodnota města. Populaci v tomto regionu stále více táhne přestěhovat se na venkov, ačkoli je ve vesnicích menší společenská, vzdělaností či lékařská vybavenost, obyvatelstvo dává přednost bydlení v klidné a tiché části na úkor zvýšených nákladů za dopravu do práce, za zájmy či občanskou vybavenost. Obce ve správním obvodu se snaží přilákat co nejvíce nových obyvatel pomocí nejrůznějších lákadel jako například: otevření kulturního domu s novým kulturním programem pro občany nebo výstavba nového dětského hřiště atd. Z hodnot migrační měny pro celý obvod je patrné, že atraktivita stoupá a počet obyvatel se zvyšuje. Jediná anomálie z hlediska migrační měny byla zjištěna opět v prvním zjišťovaném období (1991-1995), kdy migrace dosáhla v SO ORP 1,0 ‰ a u města o 1,8 ‰ bodu více, neboli 2,8 ‰. Tato hodnota byla u migračního salda města zjištěna jako nejvyšší. Na druhou stranu mezi roky 2001-2005 mělo migrační saldo v Jaroměři nejnižší hodnotu (-3,5 ‰), neboli se více lidí vystěhovalo, než přistěhovalo. Toto období bylo ztrátové

z hlediska migrace i pro SO ORP (-0,7 ‰). Hodnoty migrační měny za celou Českou republiku mají jednoznačně pozitivní bilanci, v posledním období došlo k poklesu migrační měny, ale i nadále byla v kladných hodnotách. Česká republika je velmi atraktivní především pro země na východ od naší republiky. Údaje o migrační měně pro tři základní územní jednotky jsou uvedeny v tabulce 8.

Tab. 8: Migrační měna v ‰ v Jaroměři SO ORP Jaroměř a ČR

	1991 - 1995	1996 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2012
Jaroměř	2,8	-0,4	-3,5	-1,5	0,9
SO ORP Jaroměř	1,0	0,9	-0,7	1,3	2,0
ČR	0,8	0,9	1,7	4,5	1,3

Zdroj dat: ČSÚ. Databáze demografických údajů za obce ČR (© 2014). Vlastní úpravy.

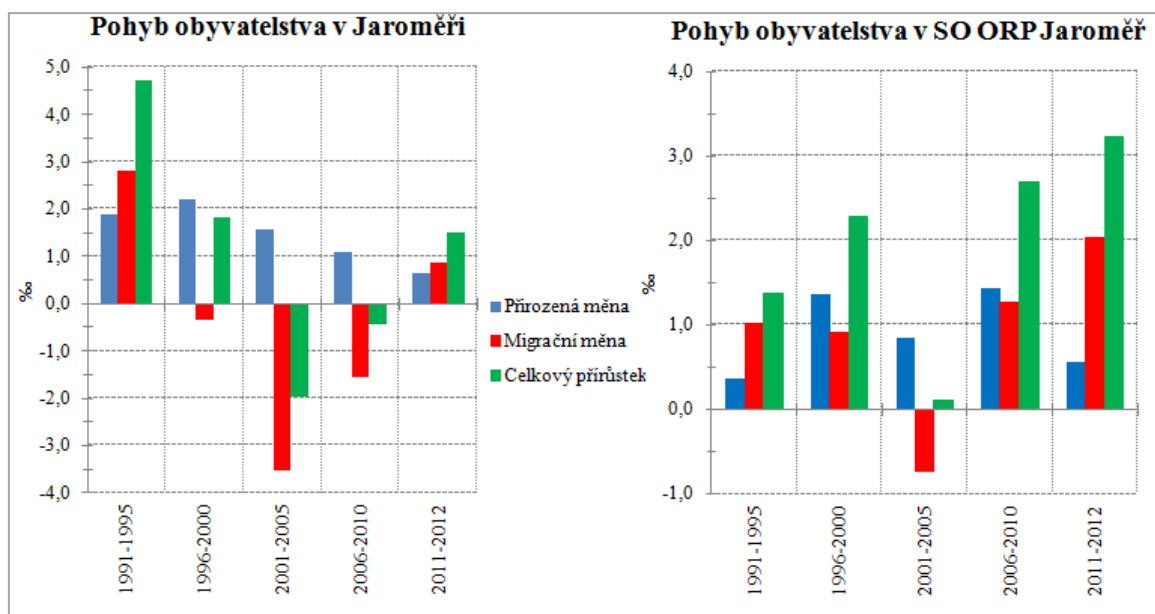
5.3.3 Celkové zhodnocení pohybu obyvatelstva

Na základě výsledků za přirozenou a migrační měnu se získávají hodnoty o celkovém přírůstku. Ztrátová období pro město byla mezi 2001-2005 a 2006-2010. Je zajímavé, že zázemí města nikdy nemělo zápornou hodnotu celkového přírůstku. Město i zázemí vykazovalo shodně nejnižší hodnoty ve třetím období. Město ani správní obvod nezaznamenal nejvyšší celkový přírůstek v době mini baby boomu, který byl v roce 2008, ale Česká republika mezi lety 2006-2010 vykazovala hodnotu celkového přírůstku 5,4 ‰, jenž byl zcela nevyšší ze všech zjištěných hodnot. Všechny dílčí hodnoty o celkovém přírůstku jsou uvedeny v tabulce 9. Celkové zhodnocení přirozeného, migračního a celkového přírůstku pro všechny územní jednotky je na obrázku 4.

Tab. 9: Celkový přírůstek v ‰ v Jaroměři SO ORP Jaroměř a ČR

	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2012
Jaroměř	4,7	1,8	-2,0	-0,4	1,5
SO ORP Jaroměř	1,4	2,3	0,1	2,7	3,2
ČR	0,3	-1,1	0,4	5,4	1,4

Zdroj dat: ČSÚ. Databáze demografických údajů za obce ČR (© 2014). Vlastní úpravy.

Obr. 4: Pohyb obyvatelstva v Jaroměř a SO ORP Jaroměř

Zdroj dat: ČSÚ. *Databáze demografických údajů za obce ČR* (© 2014). Vlastní úpravy.

Veškerý pohyb jak mechanický, tak i přirozený byl zjišťován i pro jednotlivé obce správního obvodu opět po pětiletých obdobích. Na základě těchto dat byla vytvořena Webbova typologie, včetně jednotlivých četností v každé kategorii. Jako výchozí jsou použity informace o přirozené změně (P), migračním saldu (M) a celkovém přírůstku (C). Typologie obcí podle Webba se rozděluje na 8 základních typů obce. Typ obce označený písmeny A – D vyznačuje kladný růst, neboli celkově obec se označuje jako přírůstková. Obce označené typem E – H ztrácely obyvatele na základě přirozené a migrační změny, tyto obce jsou označovány jako úbytkové. Nejprogressivnějším typem jsou obce označené písmeny B a C, jelikož u těchto typů je vyšší migrace a obec je v důsledku vyšší migrace atraktivnější pro nově přicházející občany. Jednotlivé kategorie měly tyto vymezovací podmínky:

A: $P \geq 0; M < 0; C \geq 0$	E: $P < 0; M \geq 0; C < 0$
B: $P \geq 0; M \geq 0; P \geq M$	F: $P < 0; M < 0; P \geq M$
C: $P \geq 0; M \geq 0; P < M$	G: $P < 0; M < 0; P \leq M $
D: $P < 0; M \geq 0; C \geq 0$	H: $P \geq 0; M < 0; C < 0$

V každém pětiletém období byl pro jednotlivou obec přiřazen určitý typ podle Webbovy typologie obcí. Na základě vyhodnocení jednotlivých obcí byla podle této typologie vytvořena tabulka 10, která shrnuje četnosti jednotlivých typů obcí pro zájmová pětiletá období. Mezi lety 1991-1995 bylo 5 obcí z SO ORP Jaroměř (Dolany,

Heřmanice, Chvalkovice, Nový Ples a Velichovky) zařazeno do typu označeného písmenem H, pro který je typická záporná migrační měna a celkový přírůstek, ale přirozený přírůstek je kladný. Ve druhém zájmovém období (1996-2000) byly tři typy typologie zastoupeny vždy čtyřmi obcemi, kde všechny tři typy (A, C, D) jsou označovány jako přírůstkové. Následující období opět nebyla dominance jednoho typu podle typologie mezi obcemi. Shodně typy C a D charakterizované kladnou migrační měnou. Mezi lety 2006-2010 měl výhradně vedoucí postavení typ obce označovaný písmenem C, v celkové četnosti 9 obcí (Hořenice, Chvalkovice, Jasenná, Nový Ples, Rasošky, Rychnovek, Velichovky, Vlkov, Zaloňov). Podle Webbovy typologie typ obce označen C je charakterizován kladným přirozeným přírůstkem a migrační měnou, ale zároveň přirozený přírůstek je menší než migrační měna. Pro následující dva roky (2011-2012) byl opět typ C nejčastěji zastoupen ze všech možných typů typologie, zastoupen 5 obcemi: Jaroměř, Nový Ples, Rasošky, Rožnov, Rychnovek. Kompletní data o přirozeném, migračním a celkovém přírůstku pro jednotlivé obce a období jsou uvedena v příloze 11.

Tab. 10: Četnosti jednotlivých typů Webbovy typologie obcí v SO ORP Jaroměř

období	A	B	C	D	E	F	G	H
1991 - 1995	—	—	2	2	3	1	2	5
1996 - 2000	4	—	4	4	—	2	1	—
2001 - 2005	2	—	4	4	—	3	—	2
2006 - 2010	—	2	9	2	—	—	—	2
2011 - 2012	2	1	5	2	—	2	—	3

Zdroj dat: ČSÚ. *Databáze demografických údajů za obce ČR* (© 2014). Vlastní úpravy.

5.4 Struktura obyvatelstva

Obyvatelstvo můžeme rozdělit na několik dílčích struktur podle jednotlivých znaků populace: počet obyvatel včetně zastoupení ženské složky, základní rozdělení věkové struktury, národnosti, úroveň dosaženého nejvyššího vzdělání, náboženská víra včetně lidí bez náboženského vyznání. Všechny ukazatele byly zkoumány pro jednotlivé obce správního obvodu, poté komplexně pro ORP a pro území celé České republiky. Pro lepší porovnání mezi všemi zájmovými prostorovými jednotkami byly zhotoveny specifické indexy a podíly jako například podíl žen ve společnosti, index stáří, podíl české národnosti obyvatelstva žijícího zde v České republice, podíl populace se středoškolským vzděláním s maturitou a vysokoškolským titulem a poslední podrobněji zpracovaný podíl

je poměr věřících k celkovému počtu v populaci. Struktura obyvatelstva je porovnávána za poslední 3 prováděná sčítání lidu, domů a bytů, neboli data z 1991, 2001 a 2011.

5.4.1 Struktura obyvatelstva podle pohlaví

Údaje zjištěné během posledního cenzu (2011) odhalily mírnou početní převahu žen nad muži ve městě, správním obvodu i ČR. Město má nejvyšší podíl žen ze všech zájmových území, tj. 51,7 %. ČR měla o trochu menší zastoupení ženské složky, než město, 51,0 % a správní obvod měl pouze 50,8 %. Mezi obcemi správního obvodu byl podíl ženské složky pouze u třech obcí vyšší než podíl mužů (Jaroměř s 51,7 % žen, Rožnov s 50,5 % žen a Vlkov s 51,3 % procentním zastoupení žen). Jinak rozložení bylo velmi rovnoměrné, ale poměrně velký rozdíl se zjistil u obce Hořenice, kde ženy tvořily pouze 45,3 % obyvatelstva obce. Veškeré údaje o podílu žen neboli indexu feminity jsou uvedeny v příloze 14.

Indexy feminity během sčítání lidu 2001 byly velmi podobné s rokem 2011. V případě města podíl ženské složky v populaci byl zcela identický jako v roce 2011, tj. 51,7 %. Podíl žen v roce 2001 se navýšil v SO ORP na hodnotu 51,3 %. Vyšší hodnoty indexu feminity vykazovala i ČR, neboť její podíl ženské složky na celkovou populaci byl také 51,3 %. I během tohoto sčítání byly pouze 3 obce v SO ORP Jaroměř (Jaroměř 51,7 %; Rožnov 50,5 %; Vlkov 51,3 %), které měly vyšší podíl ženské složky než mužské. Nejmenší hodnotu indexu feminity v roce 2001 měla obec Hořenice (45,3 % žen z celkového počtu lidí v obci). Kompletní data o podílu žen v roce 2001 v jednotlivých obcích správního obvodu jsou uvedena v příloze 13.

Na základě hodnot získaných při cenzu z roku 1991 musíme konstatovat mírně vyšší indexy feminity v zájmovém území, než které byly zjištěny během let 2001 a 2011. Celý správní obvod měl 51,8 % žen a Česká republika 51,5 %. V Jaroměři i v roce 1991 podíl žen tvořil 51,7 %, shodně jako ve sčítání z let 2001 a 2011. Mezi dílčími obcemi SO ORP žilo v tuto dobu téměř všude vyšší procento žen než mužů. Výjimku tvořil Zaloňov, kde ženy tvořily 49,0 % populace obce. Na druhou stranu nejpočetněji ženská složka byla zastoupena v obci Šestajovice (54,9 %). Detailní čísla o indexu feminity jsou uvedeny v příloze 12.

5.4.2 Struktura obyvatelstva podle věku

Struktura obyvatelstva podle věku se rozdělila na tři základní věkové skupiny, kde první skupinou jsou děti od 0-14 let- předproduktivní věk; druhou skupinou jsou osoby

mezi 15 a 64 lety- produktivní věk; třetí skupinou jsou osoby staří 65 let- poproduktivní věk. Byly pro nás rozhodující výsledky indexu stáří a podíly osob starších 65 let vztahující se k celkovému počtu osob.

Rok 1991 charakterizovala silná převaha dětské složky nad skupinou osob starších 65 let ve všech zájmových územích. Město dosáhlo 52,3 % indexu stáří, znamenající asi polovinu z počtu dětí. Správní obvod měl hodnotu indexu stáří vyšší, protože starší lidé žijí více na venkově než ve městě, tj. 58,4 %. Index stáří v ČR byl mezi všemi zájmovými územími nejvyšší (60 %). Podíl osob starších 65 let vzhledem k celkovému počtu populace v Jaroměři byl pouze 12,1 % a podíl v SO ORP činil 13,1 % z celkové populace. Jednotlivé obce SO ORP Jaroměř vykazovaly v roce 1991 téměř všechny vyšší hodnoty indexu stáří než město. Například obec Nový Ples měla index stáří v roce 1991 128,9 % a minimum vykazovala obec Hořenice (51,2 %). Jednotlivé indexy stáří a podíly osob starších 65 let pro obce jsou uvedeny v příloze 12.

Při následujícím cenzu v roce 2001 bylo jasně patrné, že populace stárne. Neboť všechny územní jednotky zaznamenaly nárůst populace 65+ let vzhledem k celkovému počtu, ale i k dětské složce. Osoby starší 65 let tvořily 65,1 % z celkového počtu dětí v Jaroměři a u SO ORP to bylo dokonce 71,6 % z počtu dětí. I tento rok měla Česká republika nejvyšší hodnotu indexu stáří, tj. 85,5 %. Podíly starších osob 65 let k celkovému počtu byly vyrovnanější mezi všemi třemi územími, ale i tyto hodnoty byly vyšší než v přecházejícím cenzu. Indexy stáří v jednotlivých obcích zázemí také vzrostly, celorepublikový trend v stárnutí obyvatelstva je patrný i zde. Maximální index stáří z obcí byl pozorován v Šestajovicích, kde index dosáhl 152,4 % a minimální hodnota indexu stáří byla pozorována v Heřmanicích, pouze 60 %. Kompletní údaje o indexu stáří a podílu starších 65 let na celkový počet jsou uvedeny v příloze 13.

Výsledky z posledního sčítání z roku 2011 jasně potvrzují fakt stárnutí populace, protože index stárnutí i podíl osob starších 65 let se rapidně zvýšil, v porovnání s hodnotami před 20 lety téměř dvojnásobně. Město Jaroměř při posledním sčítání dosáhla hodnoty 99,2 % indexu stáří a správní obvod vykazoval hodnotu o 1 % nižší, tj. 98,0 %. Stárnutí populace v rámci celé České republiky bylo mnohem více patrné, než na menším území. Dětská složka početně nenahradí obyvatelstvo v poproduktivním věku. Index stáří v roce 2011 dosáhl u republiky 110,5 %. Podíly poproduktivního obyvatelstva na celkový počet obyvatel území města a správního obvodu činil 15,7 % v ČR 15,8 %. Obec z SO ORP, kde značně převažuje složka obyvatel starších 65 let nad dětskou, byly Šestajovice (index stáří 152,4 %). Nejnižší hodnotu indexu měly Heřmanice (60,0 %).

Kompletní informace o stáří populace v jednotlivých obcích jsou uvedeny v příloze 14. Tabulka 11 shrnuje informace o indexu stáří a podílu starších osob z celkového počtu územní jednotky pro město, správní obvod a ČR.

Tab. 11: Index stáří a podíl osob ve věku 65+ pro Jaroměř, SO ORP Jaroměř a ČR

rok	index stáří [v %]			podíl lidí ve věku 65+ [v %]		
	město Jaroměř	SO ORP Jaroměř	ČR	město Jaroměř	SO ORP Jaroměř	ČR
1991	52,3	58,4	60,0	12,1	13,1	12,6
2001	65,1	71,6	85,5	13,2	13,8	13,8
2011	99,2	98,0	110,5	15,7	15,7	15,8

Zdroje dat: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů z roku 1991, 2001, 2011. Vlastní úpravy.

5.4.3 Struktura obyvatelstva podle vzdělanosti

Vzdělanostní struktura se provádí u populace starších 15 let. Protože se sleduje pouze produktivní věk a děti navštěvující základní školu nemají vliv na vzdělanostní strukturu. Struktura je rozdělena na základě nejvyššího dosaženého vzdělání, kde jsou rozlišovány 4 základní skupiny: 1. skupina: osoby mající základní vzdělání či nezískaly žádné vzdělání; 2. skupina: obyvatelstvo, kde jejich nejvyšší stupeň vzdělání je středoškolské bez maturity, dříve označované jako učňovské; 3. skupina: středoškolské s maturitou, kam je započítáváno odborné středoškolské a vyšší odborné vzdělání, ačkoliv mají titul Dis, ale stále mají pouze středoškolské vzdělání a poslední 4. skupinou je populace, která získala vysokoškolský titul, zde se nerozlišuje, zda pochází z bakalářského, magisterského či doktorského stupně studia.

Rozložení obyvatelstva podle vzdělanosti zaznamenalo v letech 1991 – 2011 výrazně pozitivní vývoj. Počty osob mající vyšší stupeň dosaženého vzdělání se během 20 let velmi zvýšily. Podíl obyvatelstva bez vzdělání, se základním neukončeným vzděláním či se základním vzděláním a nezjištěným vzděláním se snížil v roce 2011 oproti roku 1991 o 2 055 osob za celý SO ORP Jaroměř. Ve městě se také snížil počet osob majících základní vzdělání o 1 185 lidí během dvaceti let. Následující skupina osob majících středoškolské vzdělání bez maturity se ve správním obvodu během 20 let navýšila, tj. město v roce 2011 mělo o 168 osob více oproti roku 1991 a správní obvod měl o 413 osob více než v roce 1991. Mezi ukazatele vyspělosti společnosti určitě patří podíl obyvatelstva středoškolsky vzdělaného s maturitní zkouškou a dále osoby mající vysokoškolský titul. Střední školu zakončenou maturitní zkouškou v roce 1991 na území města získalo 22,7 % populace starší 15 let, v porovnání se správním obvodem je hodnota

vyšší o 2,4 %, protože obecný trend je takový, že vzdělanější obyvatelstvo žije více ve městě, než na vesnici. Ale oproti tomu město téměř dosahuje celorepublikového průměru, kde rozdíl mezi nimi je pouze 0,5 %, tj. hodnota za ČR – 23,2 %.

Během následujícího sčítacího období v roce 2001 se podíl obyvatelstva se středoškolským vzděláním ukončeným maturitou ve všech zájmových územích navýšil v průměru o 5,1 %, jinak strukturně jsou procentuální hodnoty mezi jednotkami stejně rozděleny, neboli nejmenší podíl SO ORP Jaroměř (25,5 %), poté město (27,3 %) a největší podíl měla ČR (28,7 %).

Mezi posledním zjišťovaným cenzem z roku 2011 a rokem 1991 je patrné značné zvýšení podílu. Jaroměř si polepšila o 8,5 % z hlediska podílu středoškoláků k celkovému počtu osob starších 15 let. Dokonce v zázemí města se podíl ještě více navýšil, neboť rozdíl mezi rokem 1991 a 2011 činil 9,9 %. Poslední sčítání odhalilo rozdíl 8,6 % v průběhu 20 let v rámci České republiky, neboli z podílu 23,2 % došlo k navýšení na 31,8 % v roce 2011.

Při sledování výsledků u vysokoškolského vzdělání můžeme během 20 let konstatovat obdobný vývoj. Jen zázemí nemá takový nárůst vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva. Z celkového počtu obyvatel města v roce 2011 mělo 10,0 % vysokoškolský titul, je nutné podotknout, že přes velikost města, jež patří k menším v rámci republiky, má poměrně vysokou úroveň nejvyššího možného vzdělání. ČR a její podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva je 12,7 %. Kompletní hodnoty vykazující jednotlivé podíly středoškolského s maturitou a vysokoškolského stupně vzdělání jsou v tabulce 12. Zhodnocení podílu populace mající určitý stupeň vzdělání za obce je v příloze 12 za rok 1991, za rok 2001 v příloze 13 a výsledky dat z roku 2011 jsou v příloze 14.

Tab. 12: Podíl středoškolsky s maturitou vzdělaného a vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva

	1991			2001			2011		
	počet lidí starších 15 let	podíl SŠ s maturitou [v %]	podíl VŠ [v %]	počet lidí starších 15 let	podíl SŠ s maturitou [v %]	podíl VŠ [v %]	počet lidí starších 15 let	podíl SŠ s maturitou [v %]	podíl VŠ [v %]
město Jaroměř	9 659	22,7	6,4	10 450	27,3	7,7	9 929	31,2	10,0
SO ORP Jaroměř	14 575	20,3	4,8	15 581	25,5	6,1	15 158	30,2	8,7
ČR	8 052 320	23,2	7,2	8 462 071	28,3	9,0	8 770 941	31,8	12,7

Zdroj dat: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů z roku 1991, 2001, 2011. Vlastní úpravy.

5.4.4 Struktura obyvatelstva podle náboženského vyznání

Strukturu náboženského vyznání jsme porovnávali opět během dvaceti let neboli od 1991 do 2011. Je zajímavé, že více rozšířená víra je v okolních obcích, než v samotném centru ORP, tato skutečnost je podmíněná především věkovou skladbou populace v jednotlivých vesnicích a ve městě. Mnohdy je hodnota podílu obyvatelstva, které se přihlásilo k náboženské společnosti či církvi, u Jaroměře nejnižší mezi všemi sledovanými územními jednotkami. Nesmíme opomenout zmínit, že tyto informace mají značné mezery z hlediska úplnosti dat, neboť mnoho lidí neuvedlo svůj postoj k víře. Celkový počet, se kterým bylo počítáno v případě všech podílů, je vždy nižší než počet obyvatel v jednotlivých obcích, správním obvodu či ČR. Ale obecně můžeme konstatovat, že počty nevěřících jsou podstatně vyšší, než zastoupení věřících. A celkově se míra religionalizace v průběhu trvání dvaceti let výrazně snížila. Podíl věřících v ČR v roce 1991 byl 52,4 % a při posledním sčítání to bylo už jen 37,6 %, tj. rozdíl 14,8 %. K mnohem většímu snížení osob věřících došlo u zázemí města Jaroměř, rozdíl mezi lety 1991 a 2011 činil 17,1 % z celku. Jaroměř zaznamenala nejnižší snížení podílu věřících v porovnání s ORP a ČR, protože rozdíl byl jen 11,3 %, tj. podíl věřících ve městě v roce 2011 byl 29,3 % populace. Podíly věřících v jednotlivých obcích pro jednotlivé roky sčítání 1991, 2001 a 2011 jsou uvedeny v přílohách 12-14.

5.4.5 Struktura obyvatelstva podle národnosti

Obyvatelstvo se mohlo během sčítání přihlásit k různé národnosti, ale pro tuto práci jsme zjednodušili výběr pouze na národnost českou, slovenskou, polskou a ostatní. Správní obvod ORP Jaroměř i město Jaroměř považujeme za národnostně homogenní, během cenzu v letech 1991, 2001 a 2011 se k české národnosti přihlásilo vždy více jak 93 % z celkového počtu, nejsou pozorovány žádné velké výkyvy z hlediska národnostní struktury. Obecně můžeme konstatovat, že čím je územní jednotka větší, tím se snižuje podíl české národnosti k celku. Další národnosti byly zastoupeny ve velmi malé míře, některé obce ani nezaznamenaly všechny možnosti národností, které jsme pro tuto práci zvolili.

Data z nejstaršího cenzu (1991) odhalila větší rozdíly mezi obcemi, správním obvodem a Českou republikou. V Jaroměři se přihlásilo k české národnosti 93,2 % lidí z celkové populace města. Rozdíl v podílu mezi městem Jaroměř a republikou byl 11,2 %. ČR měla pouze 81,2 % obyvatelstva české národnosti - jedna z nejnižších

zjištěných hodnot vůbec. SO ORP měl také vysoký podíl české národnosti mezi obyvateli, tj. 94,1 %. Nejvíce obyvatelstva, které se přihlásilo k české národnosti z hlediska obcí, byl shodně u vesnic Rožnov a Velichovky (98,4 %). Podíl české národnosti v roce 1991 mezi zájmovými obcemi je uveden v příloze 12.

V roce 2001 byla národnostně nejvyrovnanější struktura mezi všemi zjišťovanými územními jednotkami a i v rámci republiky česká národnost dosáhla hodnoty 90,4 %. SO ORP v roce 2001 podílem české národnosti pomyslně přeskočilo i samotné město, protože u města to byl podíl 93,7 % a u SO ORP dokonce 94,6 %. A mezi obcemi nejvyrovnanější strukturu měla opět vesnice Velichovky (98,7 %). Příloha 13 představuje jednotlivé podíly české národnosti z celkového počtu obyvatel mezi obcemi správního obvodu v roce 2001.

Při posledním sčítání z roku 2011 se poměr české národnosti u města Jaroměř zvýšil oproti minulému sčítání – 96,2 % z celkového počtu. Občané správního obvodu české národnosti tvořili 95,4 % a v rámci celé republiky se číslo opět snižuje na hodnotu 86,1 %. Za nejvíce homogenní obec se může považovat Vlkov, kde jako českou národnost uvedlo 98,7 % obyvatel obce z posledního sčítání lidu. Informace o podílu české národnosti z roku 2011 v obcích SO ORP Jaroměř jsou uvedeny v příloze 14.

6 EKONOMIKA

6.1 Zemědělství

V období po válce se dostala k moci Komunistická strana, která zde vládla po dlouhých 40 let. Prosazovala výraznou kolektivizaci a vytváření velkých ucelených družstev, byly budovány jednotná zemědělská družstva (JZD) či státní statky. Na Jaroměřsku převládal družstevní sektor nad státními statky. JZD se zakládaly v 50. letech, v době malé kolektivizace, za obrovských problémů malých rolníků. Byla zde snaha potlačit a zničit existenci malých rolníků a živnostníků. Za socialismu politická strana zastávala agrární politiku s cílem maximální soběstačnosti, proto na konci 80. let 20. století byla charakteristická vysoká intenzita výroby, neboť bylo hlavním cílem maximum vyvést či spotřebovat v zemi a minimum dovést z cizích zemí. Zemědělství se realizovalo i na místech, kde nebyly příliš vhodné podmínky pro uskutečnění rostlinné či živočišné výroby, protože zemědělství bylo silně dotovaným odvětvím. Pro zemědělství se využívaly i podhorské a horské oblasti. Pro 80. léta už nebylo tolik typické tak intenzivní slučování družstev, neboť velká většina zemědělských družstev již byla začleněna do společného výrobního družstva. Tento stav měl za následek úplnou převahu socialistického sektoru. Obilní problém byl v zemědělství způsoben nasměrováním hlavního směru vývoje, kdy bylo potřeba vyprodukovat dostatečné množství živočišných produktů (maso, mléko...), a proto se obiloviny pěstovaly téměř všude jako potrava pro zvířata. A hektarové výnosy obilnic v ČR nás dostaly na přední místa z tehdejšího RVHP. Ačkoliv se snižovala osevnost ploch, výnosy zůstávaly na stejné či vyšší hodnotě. Vysoká výnosnost polí byla způsobena díky velmi četnému používání průmyslových hnojiv, které zvyšovaly úrodnost půdy. Obecně lze konstatovat, že rostlinná výroba měla rychlejší vývoj, než živočišná. Poněvadž bylo potřeba na rostlinnou produkci a vývoj méně finančních nákladů, mohla být zastoupena početněji. Aby se ušetřilo, zvířata byla ustájená ve stájích bez podestýlky, tato skutečnost způsobila nedostatek obsahu organických látek v půdě, místy humusová složka nedosáhla ani na 1 %. Tím byla narušena struktura půdy a v kombinaci se zhutněním půdy používáním těžkých mechanismů i vodní režim v půdě. Důsledkem toho byly velké ztráty půdní úrodnosti a na průmyslových hnojivech, která byla hlavně na svažitých pozemcích smývána do povrchových a podzemních vod. Reakcí a nově vzniklé problémy bylo zakládání tzv. společných zemědělských podniků (SZP), což mělo umožnit účelnější rozmístění a využití materiálových a finančních prostředků zúčastněných organizací, kde

hlavním cílem byla efektivizace zemědělství. Zavedení modernějších postupů a novější a lepší technologie měly za důsledek velké snižování pracovníků. Zatímco v roce 1948 pracovalo v zemědělství 2 222 tis. stálých pracovníků, tak v roce 1989 to bylo již jen 902 tisíc. V roce 1989 tvořil socialistický sektor 98,7% podílu na veškeré zemědělské půdě. Velká změna nastala po revoluci v roce 1989, neboť zemědělství společně s potravinářstvím přešlo od centrálně řízených podniků k přístupům tržní ekonomiky a soukromému vlastnictví jednotlivých zemědělských družstev (Bičík a Jančák; 2005).

Změny neprobíhaly jen v zemědělství, ale i v jiných odvětvích. Transformace byla způsobena změnou politického systému v zemi. Privatizace zemědělství, ale nebyla zdařile provedena, neboť akcie ze státních statků se staly téměř bezcenné. Proces transformace byl velmi složitý a ztrátový. Změna začala na základě velkého snížení produkce a stavů zvířat a prohlubování platových rozdílů vzhledem k ostatním odvětvím hospodářství. Po změně sociální agrární politiky došlo na začátku 90. let ke značnému odlivu pracovníků z priméru. Vlivem transformace došlo, že určité profese byly zařazeny do jiných výrobních sektorů. Jelikož v minulosti součástí zemědělských podniků byly i profese nezemědělské povahy. Častokrát lidé své pracovní místo nezměnili, jen došlo k přeskupení mezi primérem a sekundérem či terciérem. Paradoxně nebyly zaznamenány velké problémy v zásobování potravinami na domácím trhu. Bylo to způsobeno nejen snížením spotřeby obyvatelstva ale i uvolněním importních možností dovozu cizích potravin.

Za nejvýraznější rys transformačního období lze pokládat zvětšování rozdílů v objemu produkce a jejím přepočtu na hektar zemědělské půdy mezi nejúrodnějšími oblastmi Česka a podhorskými resp. horskými oblastmi. Po vstupu České republiky do Evropské unie jsou následky transformace mnohem více patrné. Zemědělská výroba má své specifické postavení mezi ostatními sektory ekonomiky. Na celkové zaměstnanosti se sice podílí jen zhruba 3 %, což je dnes již srovnatelné se západoevropskými členy EU (v roce 1990 bylo u nás zhruba 6 % ekonomicky aktivních zaměstnaných v zemědělství), na druhé straně však zemědělci obhospodařují přibližně 60 % rozlohy našeho státu. Velmi významným způsobem tak spoluutvářejí ráz a charakter krajiny. Proto má zemědělství velmi významnou a nezastupitelnou krajinnotvornou funkci (Bičík a Jančák; 2005).

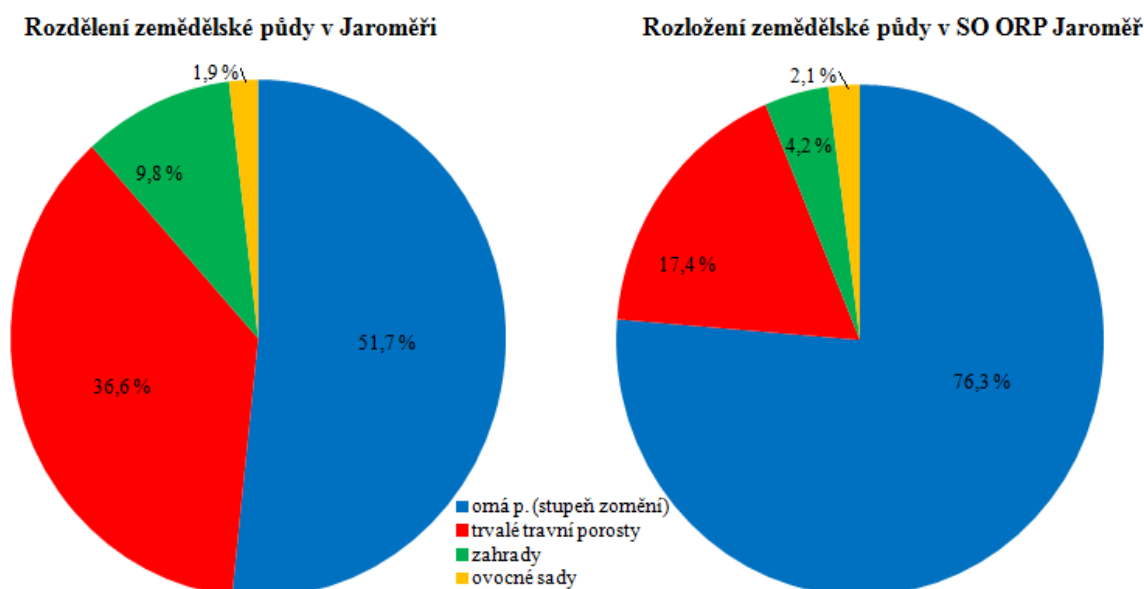
Nejvýznamnější zaměstnavatel v zemědělství na území SO ORP Jaroměř je ZD Dolany. Zemědělské družstvo je zaměřeno na rostlinnou a živočišnou výrobu a pěstování ovoce. Družstvo vzniklo transformací z JZD v roce 1992, kde největší změnou oproti

JZD bylo omezení živočišné výroby a přestěhování zvířat do nových stájí. Rostlinná výroba se začala specializovat především na ovocnářství. Zemědělské družstvo hospodaří na rozloze 4 640 ha, kde z celkové výměry je 3 910 ha orná půda, 330 ha ovocné sady a zbývající část je tvořena loukami a pastvinami. Rostlinná výroba se zaměřuje na pěstování trhem žádaných plodin (obiloviny, řepka olejka, cukrová řepa, hrách, hořčice a píce pro vlastní živočišné chovy). V ovocných sadech jsou stromy jabloní, višňů, hrušek, švestek a broskví, ale nejdůležitější je pro ně pěstování jablek. Jabloně tvoří 71,5 % (236 ha) plochy osazené ovocnými stromy. Živočišná výroba se specializuje na chov prasat a výkrm brojlerových kuřat. ZD Dolany nabízí i doprovodné služby jako například pořez kulatiny, sušení dřeva či drobnou truhlářskou výrobu. Počet zaměstnanců v roce 1999 činil 391 a na základě vyhodnocení registru ekonomických subjektů bylo zjištěno, že v roce 2011 zde pracovalo 233 zaměstnanců. K těmto stálým zaměstnancům nesmíme opomenout připočítat asi kolem 250 brigádníků z řad studentů, matek na mateřské dovolené či osob v důchodě. Na konci dvacátého století na Jaroměřsku působily ještě 3 podniky v zemědělství. Agro Jaroměř spol. s r.o. sídlící v Rožnově zaměstnávala 61 pracovníků v roce 1999. Dále zde působilo Zemědělské a obchodní družstvo Jasenná s 55 zaměstnanci a Zemědělské a obchodní družstvo Rasošky se 43 pracovníky.

Na základě informací z Městské a obecní statistiky z roku 2011 jsme mohli znázornit využití a strukturu půdy ve městě a v jednotlivých obcích správního obvodu ORP Jaroměř. Půdu jsme rozdělili do několika kategorií podle využití. Jednotlivé kategorie využití půdy jsou: zemědělská půda, lesní půda, vodní plochy, zastavěné plochy a ostatní. Zemědělská půda se dále člení na ornou půdu, trvalé travní porosty, zahrady a ovocné sady. V České republice se poté ještě vyskytují vinice a chmelnice, ale ty jsme z naší práce vyčlenili pryč, protože v ORP Jaroměř není žádné zastoupení tohoto druhu využití zemědělské půdy.

Nejčastěji zastoupeným druhem využití půdy byla zemědělská půda ve všech zjišťovaných územních jednotkách. Celková výměra správního obvodu činila 13 859 ha, kde zemědělsky bylo využíváno 77,1 % (10 689 ha). Nejdůležitější složkou zemědělské půdy je orná půda, která v SO ORP měla výměru 8 157 ha. Město na svém území mělo menší plochu zemědělské půdy než SO ORP, protože zemědělství je více rozšířené na venkově. Česká republika vykazovala mnohem menší podíl zemědělské půdy než Jaroměřsko (pouze 53,6 % z celkové plochy). Stupeň zornění udává podíl orné půdy ze zemědělské, kde čím je zjištěná hodnota vyšší, tím je větší předpoklad

pro intenzivnější zemědělské využití půdy. Celé zázemí města dosáhlo stupně zornění 76,3 %. Při porovnání s údaji stupně zornění za Českou republiku (70,9 %) má ORP o 5,4 % vyšší stupeň zornění. Ostatní využití zemědělské půdy ve městě Jaroměři je uvedeno na obrázku 4. Podíl lesů ve správním obvodě dosáhl 10,8 %. Pro ČR je lesnatost na hodnotě 33,8 %. Tento zajímavý ukazatel nám poskytuje informaci o ploše lesů, které jsou pro nás důležité z hlediska možné těžby dřeva, ochrany proti erozi půdy či pouhého dotváření krajinného rázu. Celkové využití půdy v Jaroměři, SO ORP a ČR je uvedeno na obrázku 5. Ostatní druhy využití půdy nejsou ve správním obvodě tak hojně zastoupeny. Rozložení využití půdy v obcích SO ORP v roce 2011 je v příloze 15 a využití zemědělské půdy mezi obcemi je v příloze 16.

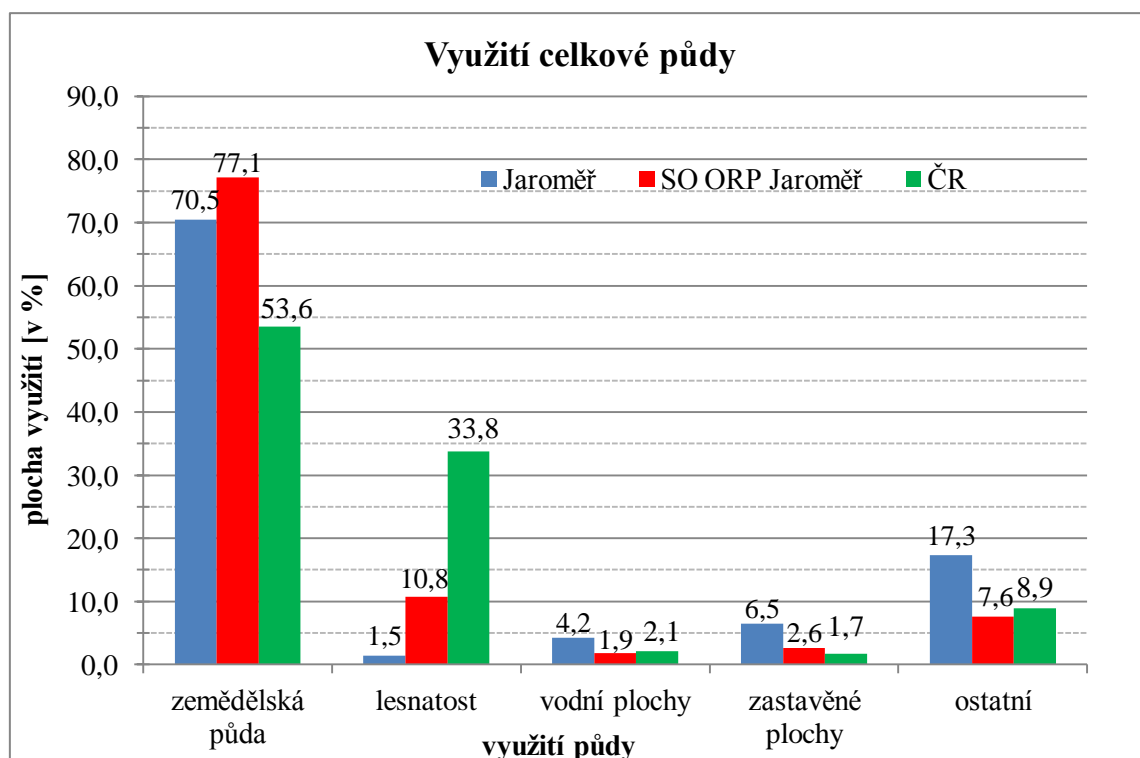

Obr. 4: Rozložení zemědělské půdy v Jaroměři a SO ORP Jaroměř v roce 2011

Zdroj dat: ČSÚ. *Městská a obecní statistika* (2011). Vlastní úpravy

ČÚZK. *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR* (2013).

Vlastní úpravy.

Obr. 5: Celkové využití půdy v Jaroměři, SO ORP Jaroměř, ČR v roce 2011

Zdroj dat: ČSÚ. *Městská a obecní statistika* (2011). Vlastní úpravy.

ČÚZK. *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR* (2013). Vlastní úpravy.

6.2 Průmysl

6.2.1 Dílčí firmy v Jaroměři

Oblast Jaroměřska a celého Podkrkonoší je známá jako místo, kde se hojně zpracovával len a celkově silné zastoupení zde měl textilní průmysl. Převážně se jednalo o malé tkalcovské rodinné firmy a postupem času se z malých rodinných podniků stávaly poměrně velké fabriky. Po revoluci došlo ke změně, neboť silné postavení zde nyní má strojírenství a zpracování technických plastů.

První skutečná textilní továrna byla založena v Jaroměři v roce 1858, textilní závod založený Josefem Etrichem. Byla to nejdříve pouze přádelna lnu, ale roku 1882 byl jako první závod v České republice přeměněn na zpracování juty. Tento závod zaznamenal největší rozmach ve 20. letech 20. století, v této době firma zaměstnávala 1 400 lidí na dvě směny. V dobách největšího rozmachu měl závod pobočné továrny v Hořenicích a v Žirči, ale tyto pobočky neměly dlouhého trvání, došlo k uzavírací a strojní zařízení byla přesunuta do hlavního podniku v Jaroměři. Během první světové války se juta stala surovinou „kapitalistické“ ciziny a začala být nedostatkovým zbožím. Proto se začal

spřádat papír, který částečně jutu nahrazoval, tato praktika se zachovala i do dnešní doby z důvodu ušetření nákladů. Závod byl zkonfiskován a znárodněn dne 22. února 1946 a téhož roku byl již znárodněný podnik začleněn do firmy JUTA, jež se zabývala zpracováním juty a konopí. Poválečné období nebylo pro firmu příznivé a hrozilo uzavření podniku v Jaroměři, ale jelikož zde bylo poměrně moderní vybavení, uzavírce byl podnik ušetřen. Ale počet zaměstnanců se velmi snížil oproti vrcholné éře z 1 400 na 600 zaměstnanců v období 50. let 20. století (Místní národní výbor; 1947). Snižování zaměstnanců pokračovalo i nadále. Na základě dat o ekonomických subjektech k roku 1987 firma zaměstnávala 271 pracovníků a jejich zařazení podle OKEČ byl stále textilní průmysl. V roce 2011 firma zaměstnávala 210. V důsledku celkového nezájmu o produkty z juty v moderní době se firma orientuje na výrobu polypropylenových folií, které mají velmi široké uplatnění. Konkrétně se jedná o výrobu profilovaných polyolefinických geomembrán a inovovaných membrán pro stavebnictví. Na druhou stranu Juta a.s. je dodnes prosperující podnik, který překonal po revoluční krizi a má dlouholetou tradici bez změny výrobního odvětví.

Dalším důležitým tehdejším národním podnikem jsou Přádely a tkalcovny bavlny na pomezí Jaroměře a Josefova. Budova továrny byla založena 1873, zprvu využívána jako akciový cukrovar, ale po rozsáhlém požáru se zde cukrovar neobnovil a v místě této firmy vznikl další velký textilní závod v Jaroměři. Antonín Čerych zde založil roku 1897 tkalcovnu koberců a o dva roky později došlo k první modernizaci - změna na mechanickou tkalcovnu. Roku 1907 zde byla vybudována moderní přádelna bavlny. Následné rozšíření závodu proběhlo roku 1924. Kde roční kapacita výroba přádelny před válkou byla 15 milionů metrů tkaniny. Období do války bylo pro firmu nejlepší. Během okupace byla přádelna využívána jako skladové prostory vojenského materiálu pro námořnictvo a provoz tkalcovny byl omezen. Počet zaměstnanců klesal i následující léta po okupaci, kde v roce 1945 přádelně pracovalo 260 zaměstnanců, tkalcovna zaměstnávala dalších 140 lidí. V závodě byla spřádána bavlna z mnoha zemí světa, ale dokonce se spřádala stříž pocházející z Českých zemí (Mertlík; 1999). Po znárodnění se stala součástí Liny. Zázemí podniku bylo zastaralé a potýkal se s velkými finančními potížemi. Roku 1967 byl podnik zrušen a stal se součástí královédvorského podniku Tiba. Kde na konci 80. let zaměstnával 483 lidí. Podnik byl zprivatizován a přejmenován na Clasic Cotton s.r.o. V roce 1999 v tomto podniku pracovalo pouze 177 lidí, neboť v provozu byla jen tkalcovna. Zhruba před 3-4 lety proběhl v prostorách Classic Cotton rozsáhlý požár, který způsobil, že dodnes nejsou obnoveny všechny části tkalcovny

v Jaroměři. V současné době se firma zabývá výrobou příze. Chod závodu v roce 2011 zajišťovalo 136 pracovníků (RES; 2011).

Poslední textilní závod ve městě byl Jakuba Bondyho na Jakubském, který datuje vznik do roku 1908. V Jaroměři se jednalo o pobočnou přádelnu českoskalického mateřského podniku. Přádelna v Jaroměři zpracovávala jemnou a speciální přízi z egyptské, ruské a americké bavlny. Speciální jemná příze sloužila i na výrobu kapesníků. Sortiment výroby se později rozšířil o barevnu a bělidlo s moderními strojními zařízeními. Během okupace došlo rychle k vyvlastnění majetku, kterého se později zmocnil Schreiber z Vrchlabska. Po znárodnění se stala součástí podniku Lina a po jeho zrušení byla tkalcovna přiřazena hořickému podniku Mileta. Závod byl velmi poškozen kvůli odčerpání provozního kapitálu firmy a textilní stroje byly vymontovány. Během války budova sloužila jako zázemí německé zbrojovky JUNKERS a konkrétně se zde vyráběly motory do letadel a raket například V1 a V2 (Místní národní výbor; 1947). Po skončení války došlo k zániku zbrojovky. Po válce byl ve velmi malé míře obnoven provoz přádelny, která zaměstnávala v období před revolucí 161 lidí. V současné době areál Milety, kde je několik výrobních hal, slouží jako sídlo pro menší podnikatele, například truhlář, prodejna lepidel či potřeby pro chovatele. Celý komplex je nyní na prodej.

Velmi významné postavení měla firma založená Františkem Polickým podnikajícím v koželužném průmyslu jako malý rodinný podnik v roce 1839. Roku 1882 se následovníkům Polického podařilo otevřít závod na zpracování kůže a výrobu řemenů. Jednalo se o jeden z největších závodů na zpracování kůže v republice. Vyráběly se zde speciální hnací řemeny. Nejdříve se podnikatelská firma změnila na akciovou společnost, jelikož se spojila s velkou chrudimskou továrnou na výrobu obuvi F. L. Popper. Firma získala název Polický-Popper a.s., za dob druhé světové války nastala opět změna majitele a změna názvu na Polický-Rieker a. s. Firma byla znárodněna roku 1946 a dostala název Tonus, ale od roku 1950 se firma jmenuje Závody Antonína Zápotockého- ZAZ (Místní národní výbor; 1947). V období těsně před revolucí (1987) byla tato firma největším zaměstnavatelem v celém správním obvodu ORP Jaroměř, protože počet jejích zaměstnanců dosáhl hodnoty 1 127 lidí. Na tuto hodnotu pracovníků se už žádná firma nedostala ani v současnosti. Po roce 1989 se závod vrátil k názvu Tonus a byl zmodernizován na jednu z nejlepších koželužen ve střední Evropě. V roce 1990 se z firmy vyčlenil samostatný podnik Tanex-Plasty a. s. a PolyPlasty. Tanex-Plasty se nezabývá již výrobou speciálních řemenů či jiných koželužských výrobků z kůže

či zpracováním kůže, ale od roku 1997 se firma zabývá výrobou plastů do automobilového průmyslu. Tanex-Plasty v roce 1999 zaměstnával 245 osob, na zdejší poměry velmi významný podnik, neboť svojí zaměstnaností se umístil na třetím místě z firem vyskytujících se v roce 1999 v SO ORP Jaroměř. Tanex-Plasty se staly 1. září 2008 součástí firmy Gumotex Břeclav. Výroba se specializuje na výrobu matrací, pěnových dílů do aut (výplně sedaček, opěrky, hlavice řadicích pák), či nafukovacích matrací a člunů. V roce 2011 tato firma uvedla 220 zaměstnanců (RES; 2011).

Společnost PolyPLASTY s.r.o. vznikla v roce 2004. Je dceřinou společností TP Holding, a.s. a vychází z tradic firmy TANEX PLASTY a. s. Společnost se zabývá výrobou a zpracováním technických plastů. Kde zprvu se jejich výroba zaměřovala na výrobu alkalického polyamidu a jeho obrábění, ale později se jejich sortiment rozšířil o výrobu litých polyuretanových elastomerů a polyuretanové pěny, která je využívána na výrobu opěrek do aut především pro závody Škoda v Mladé Boleslavi, Kvasinách a Vrchlabí. Nyní se firma specializuje na výrobu a dodávání technických plastů - ozubená kola, tvarové odlitky z elastomeru, lepidla, polyuretan, výtahové kladky a další. Dále podnik používá materiál Rovasco na výrobu kanálových mříží a poklopů. V roce 2011 firma zaměstnávala 250 pracovníků.

Nyní budou představeny dva podniky, které svoji činnost mají ukončenou, ale historicky byli také významní zaměstnavatelé na Jaroměřsku. Zajímavým podnikem vyvíjející se postupně z řemeslné výroby na továrnu je Přádělna konopí a továrna na provaznické zboží M. A. J. Stárek založený v roce 1900. Podnik se neustále zveleboval a v roce 1923 byla postavena ke stávající firmě moderní přádelna sisalového konopí. Po válce byla firma přejmenována na Konopa. Dnes jsou prostory využívány firmami Tanex-Plasty a jako nástrojárny firmy Recon (Místní národní výbor; 1947).

František Čeněk provozoval od roku 1918 do roku 1928 parostrojní továrnu-Mýdlárnu. Zde probíhala výroba mýdel, glycerínu, mastných kyselin a sody křišťálové. Po ukončení provozu Mydlárny v roce 1928 se prostory začaly využívat firmou Karla Marhy. Marha se zabýval výrobou pianin a pian. I tato firma ukončila svůj provoz a v období 1950-1973 zde byly dílny pro zdejší učiliště. V místě bývalé mydlárny Františka Čenka bylo vystavěno nové panelové sídliště roku 1973. Prostory mydlárny byly srovnány se zemí. Nyní je v tomto prostoru městské divadlo a knihovna či restaurace s bowlingovými drahami.

Alois Krčmář zakládá roku 1917 továrnu na drát a nábytkové pružiny. Výrobní závod se zabýval i výrobou čalounění pro nábytek. Výrobky měly odbyt nejen zde

v kraji, ale i za hranicemi republiky. Investice i výroba neustále rostly, a proto se sortiment rozšířil ještě o pružinové polštáře do postelí a pohovek. V roce 1930 se firma mění na veřejnou obchodní společnost, kde majiteli jsou Alois a Bohuslav Krčmář. S novým majitelem se výroba začala specializovat především na výrobu pružin do čalouněného nábytku. Prostory v Náchodské ulici nestačily a z tohoto důvodu byl závod rozšířen. Další budova firmy byla postavena roku 1937 v oblasti Na Úpě, po znárodnění dostala název Karosa I. V této nově vzniklé budově se výroba specializovala na výrobu pružinových polštářů do osobních a nákladních automobilů a do vlakových souprav. V dnešní době je zázemí firmy využíváno firmou Karsit společně s prostory Pěničkovy tkalcovny pod kostelem. Pěničkova tkalcovna (Karosa II) založená roku 1908 se zabývala potiskem a výrobou textilií. Pěničkova tkalcovna byla technickým zázemím Karosy I. Dále v Jaroměři byla Karosa III-Hartmanova karosárna, kde se vyráběly a opravovaly karoserie do aut. Po znárodnění se sloučení Karosy II s bývalou Hartmanovou karosárnou v roce 1958 získala firma název Karosa (Mertlík; 1999). Nyní prostory Karosy využívá firma Karsit. Počet zaměstnanců v Karose a konci 80. let činil 287.

Poměrně velkým zaměstnavatelem je společnost Karsit Holding. Firma sídlí v místě bývalé Karosy I. Karsit ve městě vznikl v roce 1992 a roku 1994 odkoupil celou Kasosu I. Tento podnik se zabývá výrobou železných komponentů do aut například konstrukcemi do sedaček. V roce 1999 Karsit zaměstnával 418 lidí. V roce 2002 se tento výrobní závod rozšířil o nové odvětví - Divize auto, která je v prostorech Karosy III, kde jsou umístěny lisovny Karsit Holding. Společnost produkuje široké spektrum výrobků jako například: kovové struktury předních a zadních autosedel, karosářské náhradní díly, výfukové systémy, zahradní technika. Dále Karsit Holding nabízí poměrně velké množství služeb, katoferézní lakování, elektrostatické práškové lakování či robotické svařování. Počet zaměstnanců se nadále vyvíjel, kde KARSIT HOLDING, s.r.o. měl v roce 2011 367 a KARSIT LISOVNY s.r.o. 157 zaměstnanců (RES; 2011).

V současné době jeden z nejhlavnějších zaměstnavatelů v Jaroměři je pobočka amerického koncernu Kimberly Clark. Tato americká korporace existuje na trhu již 140 let a jedná se o jednoho z předních výrobců papírových hygienických potřeb pro děti i dospělé na celém světě. Závod Kimberly Clark v Jaroměři vznikl v důsledku velkého tlaku ze strany Kimberly Clark na pana Žídka, který dříve vlastnil firmu ZISOV BOBY ve Velkém Poříčí u Hronova vyrábějící papírové pleny pro děti. Malý podnikatel neustál nátlak tak velké firmy, které by nemohl v žádném případě konkurovat, a proto jim prodal

svůj podíl firmy. V Jaroměři byl závod vystavěn v roce 1996. Jaroměř byla velmi atraktivní lokalita z hlediska vývozu a dovozu materiálu a výrobků do celého světa. Výstavbu provázely problémy ze strany archeologů, neboť v místě budovy byly nalezeny archeologické vykopávky- pravěké chlebové pece (jaromer-josefov.cz; 2004). Dnes je závod v Jaroměři doplněn o rozsáhlé sklady, kde se uchovává materiál i pro jiné výrobní závody Kimberly Clark. Jaroměřská pobočka denně vyrobí přes tisíc plen pro děti i dospělé. Stavby pracovníků jsou v neustálém vývoji. V době vzniku firma v Jaroměři zaměstnávala 500 lidí, poté firma zdokonalovala své strojní vybavení a v důsledku modernizace podnik v roce 2001 zaměstnával pouze 300 lidí. Zhruba po pěti letech došlo k rozšíření závodu a tím i navýšení pracovních pozic a v roce 2011 bylo zaměstnáno 470 (RES; 2011).

6.3 Služby

Tato část práce bude věnována službám, které jsou k dispozici občanům především ve městě. Služby se dělí na několik dílčích podkategorií - školství, zdravotnictví, kulturní a sportovní vyžití občanů a sociální zázemí pro občany.

Nejdříve se budeme zabývat školstvím a to od nejnižšího možného stupně, mateřských škol, až po školy střední. V Jaroměři nalezneme široké spektrum školících zařízení jak soukromé tak státní organizace, od mateřských škol přes školy základní a střední a dokonce je zde i umělecká škola. K 1. lednu 2003 vznikla jedna příspěvková organizace s právní subjektivitou Mateřská škola Jaroměř, která se skládá ze 4 v minulosti samostatných školek. Celková kapacita Mateřské školy Jaroměř je 333 dětí ve věku 3-7 let. Jednotlivá pracoviště jsou rozmístěna po Jaroměři a sousedním Josefově, konkrétně Lužická 321; Knappova 811; Na Zavadilce 647 a v Josefově Tyršova 119. Každé pracoviště zajišťuje celodenní provoz a je vybaveno vlastní jídelnou. Dalším stupněm vzdělání v Jaroměři je základní škola, která je ve městě třikrát, respektive ZŠ Na Ostrově, ZŠ Boženy Němcové přímo v Jaroměři a ZŠ Josefov v městské části Josefov, kde 1/3 žáků tvoří dojíždějící z okolních obcí. Všechny zmíněné školy poskytují výuku od 1. do 9. třídy. Celkem v současné době navštěvuje školy 1 547 žáků. Vlastní jídelnu má pouze škola v Josefově a ostatním školám slouží společná jídelna Na Karlově, kterou navštěvují studenti z obou základních škol, místního gymnázia a střední odborné školy řemeslné. V Jaroměři také působí 2 speciální školy – zvláštní škola a speciální škola pro mentálně postižené, která provozuje pro své žáky i dětský domov a zajišťuje celodenní stravování ve vlastní jídelně. Střední školu zde žáci mohou

studovat buď na zdejším gymnáziu, které nabízí čtyřleté a osmileté studium a v současné době jej navštěvuje 466 studujících. Nebo je zde Střední škola řemeslná, která nabízí tříleté učební obory tesař, truhlář, kovář-podkovář, opravář zemědělských strojů a řezník-uzenář a dvouleté nástavbové studium s maturitou v oboru podnikání. Ve volném čase mohou děti a mladiství navštěvovat základní uměleckou školu, která nabízí v současné době 348 žákům hudební, výtvarné, taneční a literárně-dramatické obory. Dále je v Jaroměři pro širokou veřejnost soukromá letecká škola, která v rámci dalšího vzdělávání nabízí kurzy létání.

Velmi důležitou složkou služeb je zdravotnictví, které je v Jaroměři realizované 61 zařízeními podle Strategického plánu rozvoje města Jaromeř pro roky 2011-2015. Hlavní pilíř zdravotnictví je realizovaný v oblastní nemocnici Náchod a.s., jež je lokalizována v Jaroměři. V kontextu obslužnosti je oblastní nemocnice jediným zařízením tohoto typu v celém správním obvodu Jaromeř. V nemocnici jsou 4 oddělení ambulantní: interna, diabetologie, klinická biochemie, cévní chirurgie a poslední páté oddělení je lůžkové oddělení ošetrovatelské péče. Dále město nabízí služby praktických lékařů pro děti a dorost a pro dospělé. Celkem praktických je zde 16 lékařů. Vyskytuje se zde i 8 ordinací zubních lékařů a 2 zubní laboratoře. Služby gynekologie v Jaroměři zajišťují dvě lékařky. Ale čím se může pyšnit město, je počet lékařů specialistů, kterých je zde 16. Město pro občany jak z města, tak i jeho zázemí nabízí i nelékařské služby. Rehabilitační služby jsou zde zajišťovány v pěti různých zařízeních. Akutní péče je pro oblast Jaromeřska zajišťována detašovaným pracovištěm přímo v Jaroměři, přičemž ho provozuje zdravotnická záchranná služba Královéhradeckého kraje. V rámci pracoviště je zajišťována jak rychlá záchranná služba, tak rychlá lékařská pomoc. Ve městě je provozováno 6 lékáren. Celkově lze hodnotit oblast zdravotnictví v Jaromeři jak z hlediska kvalitativního, tak kvantitativního za dostačující. Tento pozitivní stav je nutné zohlednit i v rámci spádovosti z okolních obcí za lékařskými i nelékařskými službami, které v tomto kontextu splňují požadavky obslužnosti.

Kulturní život ve městě zastřešuje především Městské kulturní středisko Jaromeř, které má pod svou správou Městské divadlo, Boučkovu loutkové divadlo a Sál Důstojnické besedy v Josefově. Místní divadlo nemá stálou scénu, je využito především hostujícími spolky divadelními, pěveckými či hudebními. Městské divadlo disponuje dvěma sály. Boučkovu loutkové divadlo je druhé nejstarší loutkové divadlo v České republice a je zde realizován, ve městě velmi oblíbený, dramatický kroužek pro děti, dorost a dospělé. Sál Důstojnické besedy, neboli PDA v Josefově slouží jako objekt, kde jsou pořádány nejrůznější plesy, taneční kurzy či besedy pro občany města a okolí. Dále

se ve městě nachází několik muzeí například Železniční muzeum v blízkosti vlakové stanice, Městské muzeum ve Wenkeově domě nebo mohou občané navštívit Vojenské muzeum v areálu josefovské pevnosti. Do roku 2007 se Jaroměř mohla pyšnit fungující budovou kina. Město zajišťuje provoz Městské knihovny, kde bylo v roce 2010 evidovaných 2 400 čtenářů. Informační centrum v Jaroměři se nachází v budově radnice na náměstí v centru města. Město Jaroměř jeho provoz svěřilo cestovní kanceláři M-Tour. Informační centrum poskytuje turistům a občanům turistické informace o městě a okolí, možnosti ubytování a stravování, přehled společenských, kulturních a sportovních akcí v Jaroměři, informace o autobusových a vlakových spojích po celé ČR, dále se specializuje na prodej map, publikací, pohlednic a turistických známek a další.

Sportovní vyžití pro občany je možno realizovat ve 4 velkých sportovních zařízeních: lehkooatletický stadion, plavecký bazén, sportovní hala ASVAJ a zimní stadion. V roce 2010 proběhla velká rekonstrukce a výstavba Areálu sportovních a volnočasových aktivit v Jaroměři (ASVAJ), kde se nachází atletický ovál, fotbalové hřiště, tenisové kurty, hřiště pro volejbal, házenou a basketbal a vnitřní prostorná mnohoúčelová sportovní hala pro nejrůznější sporty například s možností využití horolezecké stěny. Plavecký bazén se zde provozuje pouze přes letní sezónu (květen-září), venkovní areál bazénu je vybaven bazénem v délce 50 metrů s vyhřívanou vodou, dětským bazénem, brouzdalištěm a skluzavkami. Pro zimní sezónu občanům slouží krytý zimní stadion, kde trénuje i vlastní hokejový tým Jaroměře zastoupený v několika věkových kategoriích. Pro zajímavost ve městě působí 22 sportovních oddílů, například: Aeroklub Jaroměř – vyhlídkové lety; HC Jaroměř – hokej; JKF Jaroměř – cyklistický oddíl; LTC Jaroměř – tenisový oddíl; TJ SOKOL Jaroměř – oddíl aikida, atletiky, florbalu, basketbalový a další.

Sociální péči pro obyvatele města Jaroměř zajišťuje celkem 21 poskytovatelů. V širokém spektru poskytovaných služeb převažují aktivity zaměřené na sociální poradenství, péči o seniory a osoby se zdravotním postižením, včetně odlehčovacích služeb, služby azylových domů a sociální rehabilitace. Služby jsou poskytovány z větší části neziskovými subjekty (o.p.s., o.s. a církevní organizace). Město Jaroměř je zřizovatelem a provozovatelem Pečovatelství služby. Poté pouze dvě další organizace sídlí v Jaroměři: Diakonie ČCE – středisko Milíčův dům, Občanské sdružení SOUŽITÍ – Jaroměř a TEOŠ – domácí ošetrovatelská péče. Ostatní poskytovatelé sociálních služeb sídlí mimo město Jaroměř. Pečovatelství služba poskytuje péči lidem ze všech věkových kategorií, kteří se z důvodu např. pohybového postižení, demence, upoutání na lůžko

nebo jiných vážných problémů ocitli v tíživé sociální situaci a potřebují pomoc druhé osoby. Nabízí ambulantní služby denně zajišťované 10 pracovníky pro 16 klientů, kde obsahem služby je pomoc při osobní hygieně. Dále pečovatelská služba nabízí péči v terénu denně 160 klientům, zde pomoc spočívá například v provedení úklidu domácnosti, zajištění nákupu, praní a žehlení prádla a rozvoz jídla v jídlonosičích. Veškeré služby jsou hrazeny z prostředků klienta či jeho rodinných příslušníků.

Mezi největší zaměstnavatele ze služeb patřily Lázně Velichovky, které v roce 2011 zaměstnávaly 197 zaměstnanců. V důsledku velkých finančních problémů v roce 2013 byly Lázně uzavřeny a do současné doby nebyl provoz obnoven. Zdejší nemocnice je součástí Oblastní nemocnice Náchod a.s. počty zaměstnanců na přelomu tisíciletí dosahovaly hranice 300 lidí, ale vlivem redukce oddělení a lůžek se v současné době počet pracovníků snížil asi na jednu třetinu. Další významným zaměstnavatelem je město Jaroměř, kde v roce 1999 pracovalo 72 a pro technické služby města Jaroměře 49 lidí. Místní školská zařízení na přelomu tisíciletí dohromady zaměstnávaly přes 170 pracovníků. Během 15 let se počty zaměstnanců různě změnily, některé instituce zaměstnávají více občanů a jiné už třeba neexistují.

6.4 Trh práce

6.4.1 Vývoj podniků od roku 1987

Na základě rozdělení ekonomických činností CZ NACE byl nejsilněji zastoupeným odvětvím v rámci SO ORP Jaroměř v roce 1987 TOK (textilní, oděvní a kožedělný průmysl) zaměstnávající v celkovém počtu 2 212 pracujících ze správního obvodu. Z hlediska převládajících odvětví se v zázemí na druhém místě umístilo strojírenství, v počtu pracovníků 287. Pomyslné třetí místo obsadilo potravinářství s celkovým počtem pracovníků 189 z SO ORP Jaroměř. V době před revolucí byly nejvýznamnější podniky především ve městě a na venkově byly pouze menší výrobní závody, které neměly takový význam z hlediska zaměstnanosti. Největším zaměstnavatelem v roce 1987 byl ZAZ, zabývající se výrobou kožedělných výrobků. V tehdejších dobách Závody Antonína Zápotockého zaměstnávaly 1 127 lidí. Dalším významným podnikem byla Tiba, výroba textilních výrobků, která měla 483 zaměstnanců. A třetím významným podnikem v Jaroměři před revolucí byla Karosa, ve městě byl jeden z mnoha pobočných závodů této firmy. Závod 05 v Jaroměři zaměstnával 283 lidí. Jednalo se o strojírenský podnik vyrábějící kovové konstrukce do aut. Převaha textilního průmyslu na Jaroměřsku byla

také v důsledku existence Hořické Mílety, která zaměstnávala 160 lidí na konci 80. let 20. století. Ostatní podniky neměly takový vliv na zaměstnanost regionu, protože se jednalo o menší, především potravinářské, podniky (RES; 1987).

K dispozici jsme měli data o počtech pracovníků z roku 1999 pro porovnání, k jakému vývoji došlo na Jaroměřsku za 12 let. Počet firem se mnohonásobně zvýšil, ale už se zde nevyskytuje firma, která by měla tak vedoucí postavení z hlediska zaměstnanosti, jak jsme mohli pozorovat v případě ZAZ v roce 1987. Největším zaměstnavatelem byla firma KARSIT s.r.o. zabývající se výrobou kovových komponentů do osobních automobilů. V závodě v Jaroměři pracovalo 418 lidí a celkově tato firma v celé ČR zaměstnávala 762 osob. Na druhém místě se z hlediska počtu pracovníků umístilo Zemědělské družstvo Dolany, které v roce 1999 zaměstnávalo 391 osob. Třetím největším podnikem v Jaroměři byl Tanex Plasty a.s., firma vznikla z tehdejšího Závodu Antonína Zápotockého-ZAZ, vyrábějící technické plasty (ozubená kola, poklopy kanálů, výroba plastových beden). S celkovým počtem zaměstnanců 245 v závodě Jaroměř. Dalším relativně velkým závodem byly: Juta a.s. s 200 pracovníky, vyrábějící speciální geomembrány a výrobky z juty a Clasic Cotton s.r.o, jenž zpracovával přízi a tkal jednotlivé druhy látky, v dobách okolo roku 1999 zde pracovalo 177 lidí. Firma MIKA a.s. zabývající se výrobou mléčných výrobků na přelomu tisíciletí zaměstnávala 120 zaměstnanců. Výčet všech firem, včetně počtu pracovníků a sídla, na Jaroměřsku zaměstnávajících více než 30 lidí v roce 1999 je uveden v příloze 17.

K dispozici jsme měli i data z registru ekonomických subjektů z roku 2011. Celkový počet firem na Jaroměřsku poklesl. Vlivem hospodářské krize většina podniků snižovala stavy zaměstnanců a některé firmy z roku 1999 v době sběru dat už nefungovaly. I tentokrát pro naši práci byly rozhodující firmy, které měly nad 30 zaměstnanců. Počty pracovníků pro některé firmy jsme měli i z databáze HBI za rok 2011. Je zajímavé, že data ze dvou různých zdrojů uvádějí různé počty a pořadí zdejších firem. Tato skutečnost je vzniklá sběrem dat od jiných subjektů provádějících statistiku. Mnohdy se stává, že firmy svůj podnik nadhodnocují či podhodnocují z hlediska počtu zaměstnanců. Stavy zaměstnanců se neustále mění, proto nám tato informace poskytuje pouze přibližný náhled na počet lidí v závodě. Proto jsme do tabulky 13 uvedli hodnoty obě, pocházející z registru ekonomických subjektů i z databáze HBI. Některé podniky byly zahrnuty pouze v jedné databázi, a proto jejich prázdná kolonka byla proškrtnuta. Mezi největší zaměstnavatele v roce 2011 patřil Kimberly Clark a.s. se 470 zaměstnanci, dále Karsit Holding s.r.o a Karsit lisovny s.r.o. dohromady měly podle RES z 2011 524 pracovníků.

Dalším důležitým podnikem z hlediska zaměstnanosti byla firma Poly Plasty, která nabízela práci 250 lidem. Podle databáze HBI má tato firma název ENGIPLAST EUROPE CENTRALE, s.r.o. a 229 zaměstnanců. Významným zaměstnavatelem bylo i Zemědělské družstvo Dolany s 233 zaměstnanci. Ostatní firmy sídlící na Jaroměřsku jsou uvedeny v tabulce 13.

Tab. 13: Firmy na Jaroměřsku podle RES a HBI v roce 2011

Název	Sídlo	Počet zaměstnanců podle RES / HBI
Kimberly Clark a.s.	Jaroměř	470 / —
KARSIT HOLDING, s.r.o.	Jaroměř	367 / 820
Poly Plasty	Jaroměř	250 / 30
Zemědělské družstvo Dolany	Dolany	233 / —
TANEX PLASTY a.s.	Jaroměř	220 / 220
Juta a.s.	Jaroměř	210 / —
Lázně Velichovky a. s.	Jaroměř	197 / 106
KARSIT LISOVNY s.r.o.	Jaroměř	157 / 145
CLASIC COTTON s.r.o.	Jaroměř	— / 136
DEWECO DR. WÜSTHOFF + CO	Jaroměř	75 / —
AAA Doprava Josefov spol. s r.o.	Jaroměř	72 / 60
Jaromír Štverák	Jaroměř	70 / —
VAM - výroba a montáže	Jaroměř	— / 65
Technické služby města Jaroměře	Jaroměř	57 / —
UNIAGRO s.r.o.	Zaloňov	— / 59
STAVBA, výrobní družstvo v Jaroměři	Jaroměř	— / 50

Zdroj dat: ČSÚ. *Registr ekonomických subjektů pro Královéhradecký kraj* (2011). Vlastní úpravy.

HBI. *On-line databáze firem* (2011). Vlastní úpravy.

6.4.2 Zaměstnanost

Ekonomickou činnost obyvatel můžeme rozdělit do třech výrobních sektorů, kde primér je složen ze zemědělství, lesnictví, rybářství a těžby a dobývání; sekundér je tvořen průmyslem celkově a stavebnictvím; terciér se skládá ze všech ostatních činností hospodářství. Porovnávali jsme podíly zaměstnaných v jednotlivých sektorech ve městě, SO ORP Jaroměř a ČR.

Analýza struktury zaměstnaných v zájmových jednotkách poukázala na vyšší podíl zaměstnaných v priméru u správního obvodu (4,6 %), než jaký vykazuje celá Česká republika (3,9 %). Tato skutečnost je daná větší plochou zemědělské půdy a především orné půdy, která je nutná pro rozvoj zemědělství. Město v priméru zaměstnává pouze 2,4 % z celkového počtu zaměstnaných Jaroměře, v důsledku jiného využití půdy především zastavěnou plochou a ostatním využitím. Vyšší podíl zaměstnaných v priméru u správního obvodu byl také v důsledku přítomnosti Zemědělského družstva Dolany

a menších zemědělských družstev v obci Jasenná a Rasošky. Nejčteněji zastoupeným hospodářským odvětvím z priméru, ve všech územních jednotkách, bylo v zemědělství, lesnictví a rybnářství. U hodnot poměru zaměstnaných v sekundéru město i jeho zázemí vykazují velmi podobné hodnoty (41 %). Česká republika měla téměř o 6 % nižší podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví, tj. 35,4 % z celkového počtu zaměstnaných. Na Jaroměřsku se nalézají podniky zabývající se výrobou předmětů zpracovatelského průmyslu. Zpracovatelský průmysl je zastoupen v Jaroměři těmito závody: Kimberly Clark – výroba dětských a dospělých papírových plen; Karsit Holding – kovové komponenty do aut, včetně montáže zahradních traktorů; Tanex Plasty a Poly Plasty – výrobky z technického plastu a další. V sekundéru byl nejčtenějším výrobním odvětvím zpracovatelský průmysl. Poslední výrobní sektor, terciér, byl z hlediska poměru počtu zaměstnaných na Jaroměřsku zastoupen nižším číslem než hodnoty ČR. Zde je nejvíce znát vliv města vzhledem ke správnímu obvodu, neboť služby a počty zaměstnaných v nich jsou vyšší u města. Město dosáhlo 56,6 % zaměstnaných z celkového počtu zaměstnaných v Jaroměři a SO ORP jen 54,2 % zaměstnaných v terciéru. Obecně platí, že čím je větší město v ČR, tak se snaží nabízet více pracovních míst ve službách. Česká republika zaměstnává 60,7 % lidí z celkového počtu zaměstnaných v terciéru. Dominantní hospodářské odvětví terciéru mezi zájmovými jednotkami byl obchod (velkoobchod, maloobchod a oprava a údržba motorových vozidel). Přesné hodnoty zaměstnaných v jednotlivých sektorech pro Jaroměř, správní obvod a ČR nalezneme v tabulce 14.

Tab. 14: Rozdělení zaměstnaných podle sektorů v Jaroměři, SO ORP Jaroměř a ČR v roce 2011

	absolutní data (počet lidí)			relativní data [v %]		
	Jaroměř	SO ORP Jaroměř	ČR	Jaroměř	SO ORP Jaroměř	ČR
zaměstnaní	4 476	6 869	4 069 727			
primér	107	318	158 261	2,4	4,6	3,9
sekundér	1 834	2 830	1 440 901	41,0	41,2	35,4
terciér	2 535	3 721	2 470 565	56,6	54,2	60,7

Zdroj dat: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů (2011). Vlastní úpravy.

Na základě dat získaných z Městské a obecní statistiky, která se vztahují se k 31. prosinci 2012, bylo provedeno rozložení počtu podnikatelských subjektů v jednotlivých obcích. Subjekty v jednotlivých obcích byly v intervalu od 39 do 2 801, kde nejméně podnikatelských subjektů bylo v Hořenicích a nejvíce bylo v centru správního obvodu. Nejčteněji zastoupené odvětví hospodářské činnosti v SO ORP

Jaroměř je Velkoobchod, maloobchod a údržba motorových vozidel. V celém správním obvodu to činilo 1 045 (24,4 %) z celkových 4282 podnikatelských subjektů. Druhým nejpočetnějším odvětvím bylo stavebnictví s celkovým počtem 645 podnikatelských subjektů a v těsné blízkosti byl celkově průmysl s hodnotou 632. S nejmenší četností se vyskytovalo odvětví: Administrativní a podpůrné činnosti, v celém SO ORP 37, kde Jaroměř měla 24 podnikatelských subjektů. Dále málo početně zastoupené odvětví je zdravotní a sociální péče, neboť toto odvětví je zastoupeno pouze v pěti obcích. Celkem podnikatelských subjektů začleněných do zdravotnictví je 42, z toho v Jaroměři 38. Je pozoruhodné, kolik lidí se v celém zázemí zabývá profesní, vědeckou a technickou činností (360 lidí) vzhledem k velikosti a stavům obyvatelstva.

6.4.3 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost se rozděluje na několik dílčích skupin. Nejdříve bychom rádi představili nezaměstnanost obecně pro správní obvod ORP Jaroměř. Jako základní časové rozložení jsme zvolili dobu jednoho roku, vždy vztaženou k poslednímu dni v roce. Informace o nezaměstnanosti uveřejňuje Ministerstvo práce a sociálních věcí od roku 2005 do roku 2011, data z následujících let nejsou k dispozici. Míra nezaměstnaných se vztahuje k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu, ale tuto informaci za územní jednotku správního obvodu máme k dispozici pouze ze sčítání lidu, a proto je hodnota EAO pro SO ORP Jaroměř stejná po dobu 7 let. Data o pracovní síle za celou republiku máme pro každý rok. Předmětem zájmu byli dosažitelní uchazeči, tj. uchazeči o zaměstnání, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa, nezahrnuje to uchazeče ve výkonu trestu, v pracovní neschopnosti, vykonávající krátkodobé zaměstnání, navštěvující rekvalifikační kurzy a nezaměstnaní po dobu mateřské dovolené (MPSV; 2014). Na základě dat o počtu volných míst a dosažitelných uchazečů je spočítán ukazatel počtu lidí na jedno volné pracovní místo.

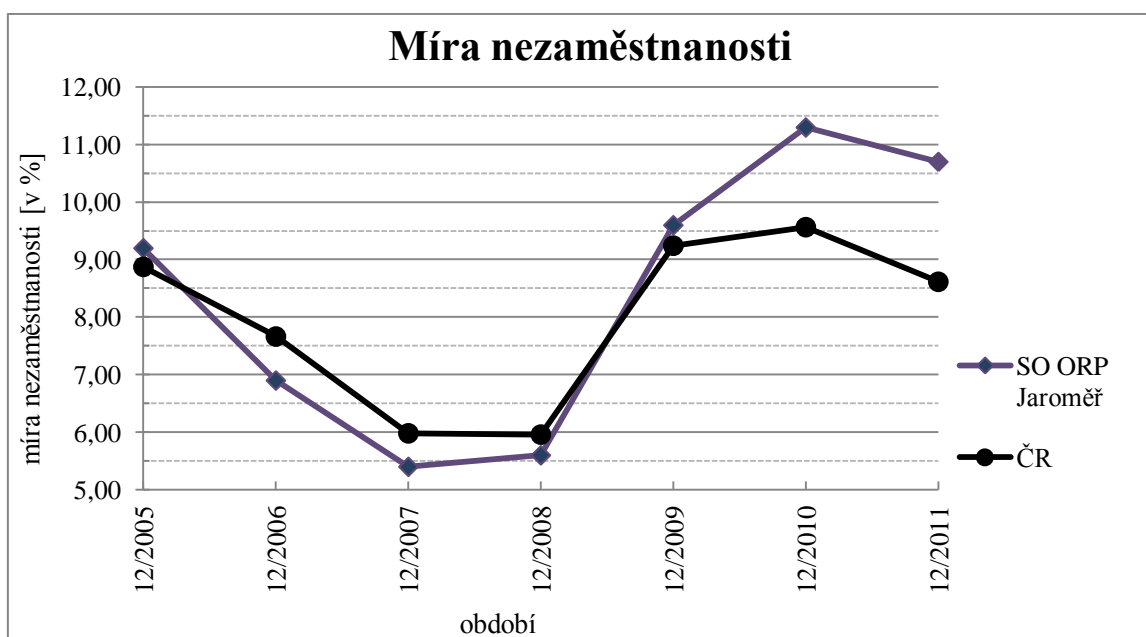
Zjištěná míra nezaměstnanosti v ORP Jaroměř dosáhla hodnoty 9,2 % v roce 2005 a na jedno volné pracovní místo připadlo 12 obyvatel. Při porovnání mezi ostatními správními obvody Královéhradeckého kraje patřilo zájmové území mezi vyšší z hlediska nezaměstnanosti, ale nejvyšší byla v SO ORP Broumov. V ČR byla míra nezaměstnanosti nižší, tj. 8,9 %. Následující rok se v zázemí Jaroměře míra nezaměstnanosti zlepšila, neboť dosáhla 6,9 %, a dokonce byla hodnota nižší než celorepubliková míra, která byla 7,7 %. Počet uchazečů čekajících na jedno pracovní místo v SO ORP byl pouze 4 osoby. Nejhorší situaci v kraji v tomto roce zaznamenal opět ORP Broumov. V roce 2007 byla

země i správní obvod na hospodářské výši. Proto v tomto období pozorujeme nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti, například ORP Jaroměř měla míru nezaměstnanosti pouze 5,4 %. Opět data za Českou republiku vykazují vyšší čísla, tj. 6,0 %, a dokonce uchazeči o jedno pracovní místo v zázemí Jaroměře byli pouze 2 lidé a v případě republiky to byli lidé 3. Nejvyšší míru nezaměstnanosti v kraji měl správní obvod Nový Bydžov. Další rok (2008) vypukla v České republice ekonomická krize, ale její vliv se zatím příliš neprojevil, protože ekonomika byla poměrně na vysoké úrovni roky před krizí a podniky čerpaly ze svých finančních rezerv. Globálně míra nezaměstnanosti vzrostla jen nepatrně. Pro ČR to bylo i v tomto roce 6,0 %. V ORP Jaroměř míra stoupla o 0,2 % (tj. na 5,6 %). Z hlediska počtu lidí ucházejících se o jedno pracovní místo došlo v případě Jaroměře a jeho zázemí, ale i republiky k navýšení o jednu osobu. Se špatnou situací v nezaměstnanosti se v tomto roce nejvíce potýkaly SO ORP Dvůr Králové n. L. a SO ORP Hořice. Důsledky ekonomické krize se začaly projevovat na konci roku 2009. Protože míra nezaměstnanosti v ORP Jaroměř dosáhla 9,6 % a v případě ČR 9,2 %. Počty lidí čekajících na jedno volné místo se také zvýšily na 23 u Jaroměře a na 17 u ČR. Vliv a důsledky krize v následujícím roce (2010) se ještě zvětšovaly. Míra nezaměstnanosti u správního obvodu Jaroměř dosáhla hodnoty 11,3 %, ale ani nyní to nebyla nejvyšší míra nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji. Česká republika i nadále oscilovala kolem 9 %, přesně 9,6 %. Nyní můžeme pozorovat opravdu velký rozdíl mezi republikovým průměrem a zázemím Jaroměřska v počtu lidí čekajících na pracovní místo, protože Jaroměř vykazovala hodnoty 36 lidí/1 místo a ČR pouze 18 osob/1 místo. V posledním zjišťovaném roce, tj. 2011 už v rámci celé republiky klesal vliv ekonomické krize, ale na území Jaroměřska došlo k nejhorší situaci v nezaměstnanosti. Výše hodnot míry byla velmi znepokojující, neboť Jaroměřsko mělo v rámci celého kraje nejvyšší hodnoty jak v počtu lidí čekajících na jedno pracovní místo (45 lidí/1 místo), tak i z hlediska míry nezaměstnanosti (10,7 %). Republika vykazovala míru nezaměstnanosti oproti Jaroměři pouze 8,6 % a počet osob čekajících na 1 pracovní místo byl 14. Tabulka 14 představuje vývoj nezaměstnanosti a volných míst v SO ORP Jaroměř. Vývoj míry nezaměstnanosti ve správním obvodě a ČR je představen na obrázku 6. Vývoj počtu uchazečů na jedno volné místo v SO ORP Jaroměř a ČR je na obrázku 7.

Tab. 14: Vývoj míry nezaměstnanosti a počtu uchazečů o 1 volné místo V SO ORP Jaroměř

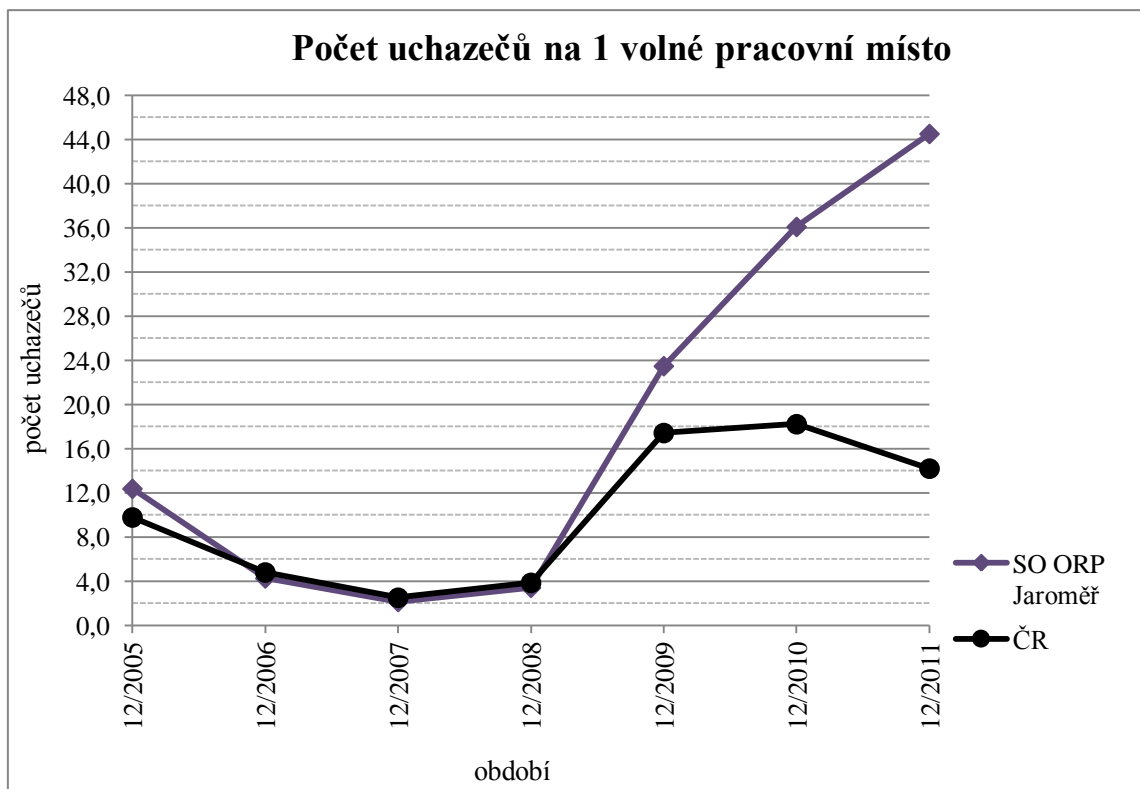
	SO ORP Jaroměř						
	12/2005	12/2006	12/2007	12/2008	12/2009	12/2010	12/2011
dosažitelní uchazeči	879	657	516	536	916	1 083	1 024
volná místa	71	154	242	157	39	30	23
míra nezaměstnanosti [v %]	9,2	6,9	5,4	5,6	9,6	11,3	10,7
počet uchazečů na 1 volné místo	12,4	4,3	2,1	3,4	23,5	36,1	44,5

Zdroj dat: MPSV. *Statistiky o nezaměstnanosti – z územního hlediska* (2011). Vlastní úpravy.

Obr. 6: Vývoj míry nezaměstnanosti v SO ORP Jaroměř a ČR

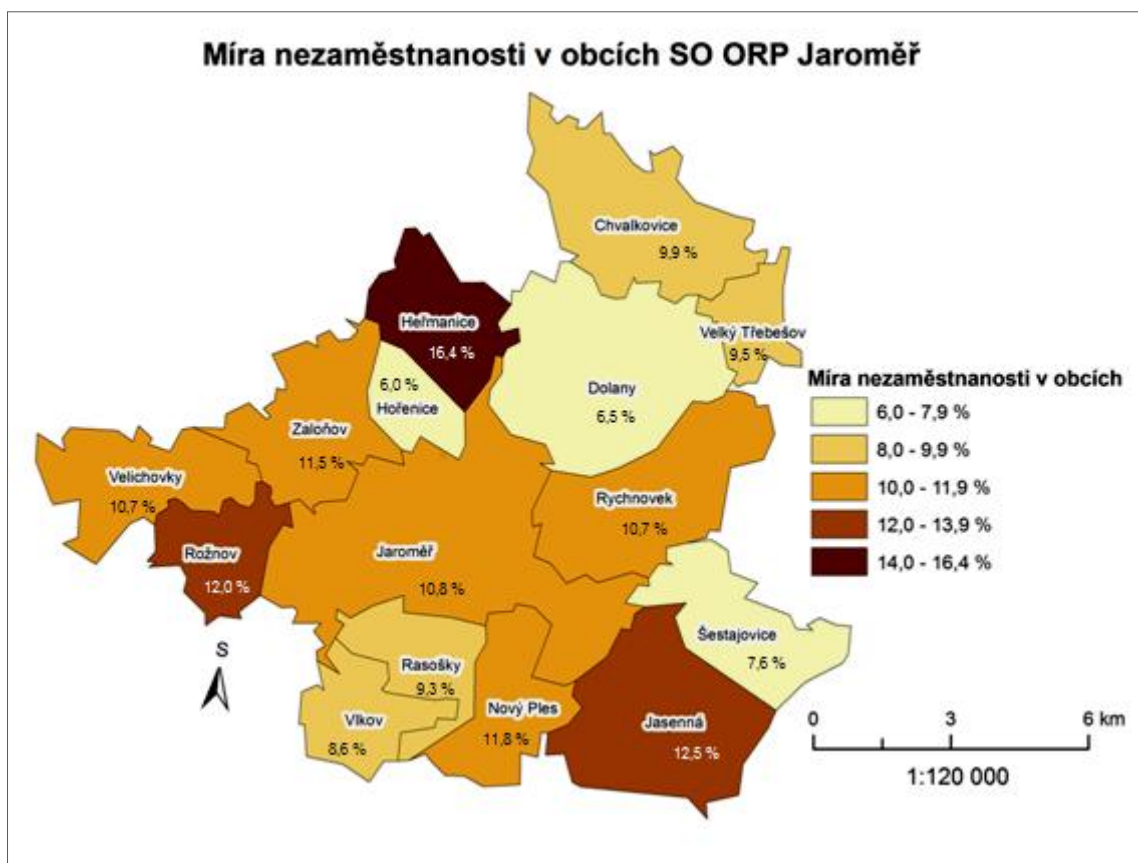
Zdroj dat: MPSV. *Statistiky o nezaměstnanosti – z územního hlediska* (2011). Vlastní úpravy.

Obr. 7: Vývoj počtu uchazečů na 1 volné pracovní místo v SO ORP Jaroměř a ČR

Zdroj dat: MPSV. *Statistiky o nezaměstnanosti – z územního hlediska* (2011). Vlastní úpravy.

Míra nezaměstnanosti v roce 2011 byla analyzována i mezi obcemi správního obvodu. Situace na trhu práce je horší ve městě než ve správním obvodě. Průměrná míra nezaměstnanosti mezi venkovskými obcemi na konci roku 2011 byla 10,2 % a město vykazovalo míru 10,7 %. Míra nezaměstnanosti mezi zájmovými obcemi se značně lišila, nejvyšší míru nezaměstnanosti v roce 2011 měla obec Heřmanice (16,4 %) a nejmenší míra nezaměstnanosti byla zjištěna v Hořenicích (6,0 %). Počet lidí připadajících na jedno volné místo v zázemí byl také nižší (22 lidí/1 místo), protože město mělo 45 lidí/1místo. Obrázek 8 graficky znázorňuje míru nezaměstnanosti v obcích SO ORP Jaroměř v roce 2011.

Obr. 8: Míra nezaměstnanosti v obcích SO ORP Jaroměř v roce 2011

Zdroj dat: MPSV. *Statistiky o nezaměstnanosti – z územního hlediska* (2011). Vlastní úpravy.

6.4.4 Dojížd'ka za prací

Pro naši práci se sledovala data ze dvou sčítacích období, tj. 2001 a 2011, bude provedeno porovnání, jak se situace změnila během 10 let v jednotlivých obcích správního obvodu. Na základě výsledků ze SLBD 2011 bylo zjištěno, že Jaroměř má 5 862 ekonomicky aktivního obyvatelstva a z toho počtu 1 126 osob (19,2 % z EAO) vyjíždí mimo centrum SO ORP Jaroměř. Jaroměř zaznamenala největší počet z hlediska vyjíždějících osob v rámci celého správního obvodu. Ačkoliv město leží v okrese Náchod, není tam veden nejsilnější proud dojížd'ky, nýbrž je veden do krajského města Hradce Králové. V celkovém počtu osob vyjíždějících do Hradce Králové je 483. Oproti tomu nejméně lidí, které vyjíždí za prací je z obce Hořenice, osob vyjíždějících bylo jenom 23. V rámci celého zázemí města jsme zjistili tři hlavní proudy dojížd'ky do zaměstnání. Nejpočetněji byla zastoupena trasa do Hradce Králové, celkový výsledek dojíždějících byl 516 osob, neboli 24,7 % z celku vyjíždějících. I když se Hradec Králové je vzdálen od Jaroměře necelých 20 km, ale pro lidi je to mnohem zajímavější místo pro

výkon své profese, než samotné centrum ORP. Druhý proud dojížděky byla Jaroměř, ale jen s 316 osobami, tj. 15,1 %. A pouze dvě obce z celkových 15 dojíždí do České Skalice. Opět největší počet z hlediska dojížděky zaznamenala Jaroměř. Můžeme konstatovat, že každá obec měla alespoň nějaký počet lidí přijíždějících do obce za prací. Z hlediska salda dojížděky mají obce více zápornou bilanci, pouze 3 obce mají větší počet dojíždějících než vyjíždějících (Heřmanice, Chvalkovice a Jaroměř). Ale Jaroměř má saldo pouze +46, tato skutečnost vysvětluje mnohem silnější proud do Hradce Králové, v Jaroměři dochází pouze k výměně vyjíždějících a dojíždějících.

Data získaná během SLBD 2001 nám poskytují malinko jinou strukturu, než která byla představena výše z roku 2011. Celkový počet EAO v Jaroměři byl 6 499 osob, ze kterých vyjíždělo do okolních obcí 26,9 % (1 746 osob) ekonomicky aktivních, hodnota byla větší o 7,7 % oproti sčítání z roku 2011. Nejvíce vyjíždějících osob bylo vysledováno opět v případě města Jaroměř v rámci celého správního obvodu. Na druhou stranu nejmenší počet vyjíždějících byl zjištěn v obci Šestajovice (59 osob vyjíždělo za prací z vesnice). Výsledky z toho cenzu opět odhalily tři hlavní proudy na dojížděku za prací. Ale nyní nejsilnějším místem, kam se dojíždělo, bylo zázemí SO ORP. Neboť do Jaroměře přijíždělo 756 osob, tj. 20,29 % z celého ORP. V roce 2011 to bylo pouze 15,1 %. Druhý nejatraktivnější místo, Hradec Králové, pro výkon své profese uvedlo 14,8 % z celkového počtu EAO správního obvodu. Síla dojížděkového proudu do Hradce Králové v 2011 byla 24,7 %. Třetím hlavním místem dojížděky do zaměstnání byla opět Česká Skalice, do níž jezdili obyvatelé ze dvou obcí. Výsledky z hlediska salda dojížděky jsou u všech obcí záporné, jedinou výjimku tvoří Jaroměř. Kde saldo dosáhlo hodnoty +283 osob. Tato informace je pro nás dobrým ukazatelem, že město nabízelo více pracovních příležitostí i pro občany okolních obcí a ne jenom pro město, jak bylo zjištěno na základě sčítání z roku 2011. Na úbytku pracovních míst se výrazně podílela ekonomická krize, která největší sílu měla v roce 2008. Do Jaroměře v roce 2001 dojíždělo za prací 2029 osob, ale v následujícím sčítání uvedlo pouze 1 172 lidí tuto informaci. I během cenzu z 2001 každá obec správního obvodu měla nějaký počet lidí dojíždějících do obce za prací.

7 KVALITA ŽIVOTA

Kvalitu života jsme se rozhodli porovnat mezi městem a venkovskými obcemi na základě nejrůznějších ukazatelů. Úroveň kvality služeb a celkové vybavenosti obce důležitým ukazatelem kvality života. Vybrali jsme ty nejdůležitější oblasti, které určují vybavenost. Jedná se o zajištění školní docházky od nejnižšího stupně vzdělání (mateřská škola) až po možnost studia střední školy, vyšší úroveň (vyšší a vysoká škola) se ve správním obvodě vůbec nevyskytuje, proto jsme určili nejvyšším zájmovým stupněm střední školu. Dalším velmi důležitým ukazatelem spokojenosti obyvatel je dostupnost lékařské péče včetně porovnání jednotlivých počtů zařízení ve městě a ve venkovských obcích. Zajištění sociální péče pro své občany. Výskyt obchodů se základními potravinami také patřil mezi významné ukazatele. Poté jsme sledovali informace o bydlení, vypovídající o kvalitě jednotlivých druhů obydlí občanů. Jednotlivé služby zajišťující spokojenější život ve městě Jaroměř byly představeny v předešlé části této práce. Proto se nyní budeme věnovat pouze porovnání nabízených služeb ve venkovských obcích a v centru správního obvodu.

První velkou skupinou je školství vypovídající o kvalitě života v obcích. Jedenáct obcí z celkového počtu 15 obcí včetně Jaroměře zajišťuje provoz mateřské školy pro děti od 3 do 7 let. Vesnice, které na svém katastrálním území nemají mateřskou školu, jsou z hlediska počtu obyvatel ty menší. Konkrétně se jedná o obce: Rožnov (376), Šestajovice (175), Vlkov (388) a Zaloňov (432). Mateřské školy pro děti z těchto obcí jsou zajištěny v okolních obcích a jejich mateřských školách. Další pomyslnou úrovní je základní škola. Rozdělení základních škol je různé, ale pro naši práci jsme si zvolili rozdělení na školy vykonávající výuku jen na prvním stupni, neboli od 1. do 5. třídy, kde je mnohdy provoz zabezpečen výukou pomocí spojení více ročníků v jednu běžnou třídu s průměrným počtem 25 žáků, školy umožňující výuku na prvním i druhém stupni základního vzdělání, tj. 1. - 9. třída. Tzv. obecných základních škol s výukou pouze prvního stupně je ve správním obvodě 7 v těchto obcích: Dolany, Hořenice, Jasenná, Nový Ples, Rasošky, Velichovky, Velký Třebešov. Ostatní úrovně a druhy školských zařízení se vyskytují už pouze Jaroměři. Na území města Jaroměř se nachází 3 základní školy a 2 speciální základní školy, gymnázium, včetně víceletého gymnázia, střední odborná škola včetně možnosti maturitního nástavbového studia a nesmíme opomenout základní uměleckou školu. Mnoho dětí nevyužívá služeb vzdělávání ve své domovské obci a je velmi rozšířena dojíždka do škol všech stupňů

úrovně vzdělání. Žáci a studenti využívají možnosti studovat buď v zázemí města, v Jaroměři, nebo každý den dojíždí do Hradce Králové, Náchodu, Nového Města nad Metují či do České Skalice.

Velmi důležitý ukazatel občanské vybavenosti obce je dostupnost zdravotnických zařízení a lékařského personálu. Musíme konstatovat, že dostupnost lékařské péče ve spádových obcích správního obvodu nevykazuje dostatečnou míru jednotlivých zařízení z hlediska počtu zdravotnických zařízení. Občané z těchto obcí musí využívat lékařských služeb provozovaných v Jaroměři. Pro náročnější úkony a hospitalizaci se musí občané, i z města, transportovat do Hradce Králové, kde silnou základnou zdravotnictví je Fakultní nemocnice Hradec Králové, nebo se musí dopravit do nemocnice v zájmovém okrese, tj. okres Náchod, kde je Oblastní nemocnice Náchod a.s. Nyní zde bude představena podrobněji struktura zdravotnictví v obcích správního obvodu ORP Jaroměř na základě Místní a obecní statistiky. Pouze ve třech obcích z SO ORP, vyjma města Jaroměř se nachází různé lékařské zázemí pro občany. Nejlépe si stojí Chvalkovice, kde se vyskytuje ordinace praktického lékaře pro dospělé, detašované pracoviště zubního lékaře, samostatná stomatologická laboratoř a lékárna. Vzhledem k celkovému počtu obyvatel v obci se jedná o velmi dostačující zdravotnické služby pro občany. Ve Velkém Třebešově se nalézá Centrum estetické stomatologie s.r.o., kde má stálou ordinaci jeden zubař.

Sociální služby, jako například pečovatelská služba či poradny pro lidi v sociální nouzi, nejsou v obcích správního obvodu k dispozici. Mezi hlavní pilíře sociální vybavenosti obcí patří obchod s potravinami a zastávka veřejné dopravy. Ale téměř každá vesnice zajišťuje provoz místních potravin či samoobsluh, jež zvyšují sociální vybavenost a atraktivitu obce. Pouze 3 vesnice ze správního obvodu ORP nemají vlastní obchod s potravinami (Rožnov, Šestajovice, Zaloňov). Ostatní mají nejčastěji 1 x zastoupeny potraviny, ale dokonce Dolany a Jasenná mají obchody dva, s potravinami a smíšeným zbožím. Pro porovnání město nabízí možnost nákupu potravin a ostatního zboží v 5 malých diskontech, třech supermarketech a v jednom hypermarketu. Bez výjimky každá obec v zázemí má dopravní spojení s centrem-Jaroměří, realizované autobusovou dopravou. Dokonce do Rožnova a Rychnovku se lze dostat kombinací vlaku a autobusu.

8 ZÁVĚR

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo vytvoření sociálně-geografické charakteristiky, kde obyvatelstvo, ekonomické postavení a kvalita života ve městě a jeho zázemí tvořily hlavní části práce. Hlavním zdrojem dat pro tuto práci bylo sčítání lidu, domů a bytů v letech 1991, 2001, 2011.

Vývoj obyvatelstva se sledoval od roku 1869 až po současnost (2011). Počet obyvatel města i jeho zázemí byl relativně konstantní v průběhu let, ale výrazný výkyv nastal v období před válkou a po ní, protože v Jaroměři byla velmi početně zastoupena vojenská posádka. Pevnost Josefův a jeho okolí sloužilo jako kasárny pro vojáky a sklady vojenského materiálu. V posledních dvaceti letech došlo ve městě i jeho zázemí k úbytku populace. Celkový přírůstek mezi lety 1991 - 2000 byl ve správním obvodě vyšší, než jaký vykazovala celá Česká republika. V posledním desetiletí byl celkový přírůstek na nižší úrovni, než jaký vykazovala republika. Počet lidí se snižuje především v důsledku úpadku pracovních míst ve zdejších firmách a celkové ztráty atraktivity lokality. Území Jaroměrska rostlo především v důsledku migrace, neboť přirozený přírůstek vykazoval posledních 20 let nízkou, i když kladnou bilanci.

Struktura obyvatelstva byla rozdělena podle několika dílčích charakteristik: pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání, národnost a náboženská víra. Struktura obyvatelstva obcí ve správním obvodě ORP Jaroměř byla porovnávaná pomocí výsledků třech po sobě jdoucích sčítání lidu, domů a bytů, tj. SLBD 1991, 2001, 2011. Podíl ženské složky na Jaroměřsku je relativně vyrovnaný v rámci celorepublikového průměru. Obecně z výsledků o stáří populace můžeme konstatovat stárnutí populace, kde počet osob starších 65 let převyšuje početně dětskou složku. Tento trend je patrný v rámci České republiky, ale i na území Jaroměrska. Během posledních 20 let narostl počet lidí, kteří zvýšili svoji úroveň nejvyššího dosaženého vzdělání. Podíl vysokoškolsky vzdělaných se od roku 1991 téměř zdvojnásobil jak v zázemí Jaroměrska, tak i v rámci celé ČR. Dalším strukturálním znakem byla náboženská víra. Podíl věřících na Jaroměřsku byl průměrně nižší než celorepublikový průměr, protože vyšší religiozita je na území Moravy a Slezska než v Čechách.

Ekonomická situace na Jaroměřsku prošla obdobím úpadku v důsledku hospodářské krize. U průmyslových závodů během posledních 20 let došlo v zájmovém území a ČR k restrukturalizaci, která měla za následek úpadek některých odvětví a celých firem. V Jaroměři velmi málo podniků navýšilo počet zaměstnanců od revoluce, obecný trend je

snížení pracovních míst na minimum a zvýšení podílu výrobních strojů a linek při výrobě produktů. SO ORP Jaroměř v roce 2011 vykazovala nejvyšší hodnotu nezaměstnanosti v rámci Královéhradeckého kraje. Bohužel do současné doby (2011) se nepodařilo vrátit ekonomickou úroveň, která zde panovala před vypuknutím ekonomické krize. S vyšší mírou nezaměstnanosti se potýká i Česká republika, ale Jaroměř svojí situací z hlediska zaměstnanosti nezlepšila do doby, kdy byl vykonán poslední cenzus. Zemědělství na Jaroměřsku má vůdčí postavení z hlediska ekonomických subjektů, neboť v zázemí Jaroměře je jedno větší zemědělské družstvo Dolany a několik menších zemědělských družstev.

Kvalita života se porovnávala mezi městem a jeho zázemím. Venkovské obce tvoří suburbální zónu, kde se čteněji vyskytují rodinné domy, než přímo v centru SO ORP Jaroměř. V dostupnosti a četnosti služeb zajišťujících spokojený život občanů má výhradně vedoucí postavení město. Na území Jaroměře jsou k dispozici školská zařízení téměř všech vzdělávacích úrovní. Zdravotní péče včetně nelékařských služeb je vzhledem k velikosti města dostatečná. Sociální zázemí pro občany nemá tak vysokou úroveň, která by v zájmovém území byla vhodná. Ale služby sociální péče jsou zajištěny v okolních obcích a především v krajském městě Hradec Králové. Sportovní a kulturní zázemí je v Jaroměři realizované na mnoha místech a jeví se jako dostačující. Většinu nabízených služeb v Jaroměři nevyužívají pouze obyvatelé města, nýbrž i občané z okolních obcí ležících ve správním obvodu ORP Jaroměř.

9 SUMMARY

The main target of this bachelor thesis was to create a social-geographic characteristic. The population, economical situation and quality of life in a city formed the main part of it. The main source of information for this thesis was a census of people, houses and flats from the years 1991, 2001 and 2011.

The number of population and its hinterland has been relatively constant during the years, but a significant deflection occurred in the period before and after war, because there was a big army in Jaroměř. The fort Josefov and its surroundings served as barracks for soldiers and warehouses of military material. In the last twenty years the population in the city and its hinterland decreased.

The structure of population was divided according to several partial parameters, such as the sex, age, education, nationality and religion. The structure of population in the administrative territory with the extended force Jaroměř was compared according to the results of three censuses of people, houses and flats (SLBD) in 1991, 2001, 2011. The main results of the population structure according to particular categories were the following: a number of women is slightly higher than the number of men, as in the whole republic. The population gets older as the number of children decreases and the number of people older than 65 years is increasing. The level of education is increasing in Jaroměř as well as in the Czech Republic; mainly the number of people with a university title is growing. There are more religious people in the whole Czech Republic than in the focused area, because the religion is more spread in Moravia.

The industrial companies in Jaroměř were reorganized, which resulted in a loss of working places and a decline of some of its branches. The agriculture is on a low level because in the region of Jaroměřsko there is only one collective farm. Jaroměř and its hinterland have problems with a high unemployment rate that is in the entire Královéhradecký region. The impact of the economic crisis was that big the city has not been able to solve it until nowadays yet. The town Jaroměř is on a higher level from the point of view of the quality of life than the villages in its hinterland.

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

10.1 Tištěná literatura

- BIČÍK, Ivan; JANČÁK, Vít. *Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990*. Praha: UK v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 2005. 103 s. ISBN 8086561194
- DAVID, Petr; SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie : Královéhradecký kraj*. Praha: Knižní klub, 2009. 328 s. [Rozsah 105-107 str.]. ISBN 9788024224541
- DUŠKA, Josef. *Paměti c.k. pevnosti a královského svobodného města Josefov*. Jaroměř: Ratiboř, 1886. 447 s.
- FIALOVÁ, Ludmila. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1996. 399 s. ISBN 80-204-0283-7
- HORÁK, Jiří a kol. *Atlas Československé socialistické republiky : 3. mapová příloha*. Praha: ČSAV, 1966. 142 s. a 58 map
- JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 1972. 572 s. ISBN 978-80-7106-906-5
- KNAPP, Antonín. *Paměti královského věnného města Jaroměře nad Labem*. Jaroměř: Nákladem královského věnného města Jaroměře, 1887. 267 s.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku : 2. díl H-Kole*. Praha: Libri, 1997. 937 s. [Rozsah 570-587 str.] ISBN 80-85983-14-1
- MERTLÍK, Pavel. *Jaroměř na přelomu tisíciletí*. Jaroměř: Městský úřad Jaroměř, 1999. 122 s. ISBN 80-85834-74-X
- MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR. *Jaroměř kulturní a hospodářská*. Jaroměř: Místní národní výbor a muzejní komise, 1947. 55 s.
- ŠIGUTOVÁ, L. *Sčítání 2011 podle místa obvyklého pobytu*. Demografie, 51 (2009), č. 1, s. 50 – 51. ISSN 0011-8265
- ŠIGUTOVÁ, L. *Legislativní rámec předávání výsledků SLDB 2011 Eurostatu*. Demografie, 52, č. 4 (2010), s. 271 – 272. ISSN 0011-8265
- ŠPLÍCHAL, Václav. *Historie a současnost podnikání na Náchodsku. Žehušice: Městské knihy ve spolupráci s nakl. Regia, 2012. 207 s. ISBN 978-80-86699-69-1*

- TOUŠEK, Václav; KUNC, Josef; VYSTOUPIL, Jiří a kol. *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 411 s. ISBN 978-80-7380-114-4

10.2 Internetové zdroje

- ČSÚ (RŮŽKOVÁ, ŠKRABAL). *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005* [online]. 2006. [cit. 2014-12-02], dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>
- ČSÚ. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001* [online]. 26.10. 2013. [cit. 2014-12-02], dostupné z: <<http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/tabx/CZ0000>>
- ČSÚ. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001* [online]. 26.10. 2013. [cit. 2014-12-02], dostupné z: <http://www.czso.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/vysledky_minulych_scitani>
- ČSÚ. *Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001 : Dojíždka do zaměstnání a škol* [online]. 10. prosince 2003 [cit. 2013-12-12]. Dostupné z <[http://www.scitani.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/dojizdka_do_zamestnani_a_skol_cr/\\$File/e-4129-03.pdf](http://www.scitani.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/dojizdka_do_zamestnani_a_skol_cr/$File/e-4129-03.pdf)>
- ČSÚ. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011* [online]. © 2014. [cit. 2014-12-02], dostupné z: <<http://www.czso.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/home>>
- ČSÚ. *Databáze demografický údajů za obce ČR: Územní změny, počty obyvatel, narození, zemřelí, stěhování (1971–2013)* [online]. 2014 [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm>
- ČSÚ. *Městská a obecní statistika – okres Náchod* [online]. © 2013. [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <<http://vdb.czso.cz/mos/okres.jsp?k=CZ0523>>
- Krajská správa ČSÚ v Hradci Králové. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011 – okres Náchod, tabulka e 20000-13* [online]. © 2014 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/registr_ekonomickyh_subjektu<<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/20000-13>>
- ČSÚ. *Registr ekonomických subjektů 2011* © 2014. [cit. 2014-12-02], dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/registr_ekonomickyh_subjektu>
- ČSÚ. *Registr ekonomických subjektů pro rok 1999 a 1987*. Interní data Katedry geografie UP.

- ČÚZK. *Souhrnné přehledy půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR* [online] © 2013. [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <http://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenska_pudniho_fondu_2013.aspx>
- HBI Česká republika: *Online databáze firem* [online]. 2014. [cit. 2014-04-04]. Dostupný z: <<http://www.hbi.cz/>>
- INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV: *Čtvrtletní statistiky nezaměstnanosti* [online]. 2005-2011. [cit. 2013-12-12]. Dostupný z <<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>>
- INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV: *Statistiky nezaměstnanosti z územního hlediska* [online]. 2005-2011. [cit. 2014-03-30]. Dostupný z: <<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem/>>
- INFORMAČNÍ PORTÁL MĚSTA JAROMĚŘE: *Historie města Jaroměře* [online]. 9. 8. 2006. [cit. 2014-12-02], dostupné z: <<http://www.jaromer-josefov.cz/clanky.php?iSekce=1&iSub=8&iClanek=21>>
- JUTA. *Základní informace* [online] © 2010. [cit. 2014-05-01]. Dostupné z: <<http://juta.cz>>
- Katedra geografie UP. *Interní materiál z přednášky ČR 2* [online]. [cit. 2014-05-05]. Dostupné z: <http://geography.upol.cz/soubory/lide/szczyrba/GCR2/GCR2_prednaska_02.pdf>
- KARSIT HOLDING. *O společnosti* [online]. © 2011-2014. [cit. 2014-05-01]. Dostupné z: <<http://www.karsit.cz/cz/index.htm>>
- KOLEKTIV. *Regionální geografické aspekty transformace zemědělství České republiky* [online]. © 2012. [cit. 2014-05-01]. Dostupné z <<http://www.geografie.webzdarma.cz/transformace.htm>>
- Královéhradecký kraj: *Základní charakteristika území* [online]. © 2009. [cit. 2014-28-01]. Dostupné z: <<http://mapy.kr-kralovehradecky.cz/prumzony/cz/JA-zakladni-charakteristika.htm>>
- MATEŘSKÁ ŠKOLA. *Mateřská škola* [online]. © 2014. [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <<http://www.ms-jaromer.estranky.cz/>>
- MĚSTO JAROMĚŘ. *Aktualizace strategického plánu rozvoje města Jaroměř 2011-2015* [online]. 2011. [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <<http://www.jaromer-josefov.cz/clanky.php?iSekce=3&iSub=452&iClanek=6968>>

- OPRAVIL, Zdeněk. *Bakalářská práce: Komplexní socioekonomická charakteristika správního obvodu obce s rozšířenou působností Kroměříž* [online]. 2009. [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: <http://geography.upol.cz/soubory/studium/bp/2009-rg/2009_Opravil.pdf>
- PĚČOVATELSKÁ SLUŽBA. *Pečovatelská služba: Jsme tu pro vás* [online]. © 2013. [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://www.psjaromer.cz/index.php?option=com_search&searchword=JAROM%C4%9A%C5%98>
- ROUBÍNEK, Pavel. *Bakalářská práce: Komplexní socioekonomická charakteristika ORP Litovel* [online]. 2008. [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: <http://geography.upol.cz/soubory/studium/bp/2008/2008_Roubinek.pdf>
- TANEX PLASTY. *O nás* © 2011-2014. [cit. 2014-05-01]. Dostupné z: <<http://gumotex.cz>>

11 SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha 1: Obecně geografická mapa České republiky, poloha Jaroměře
- Příloha 2: Administrativní členění SO ORP Jaroměř a poloha v Královéhradeckém kraji
- Příloha 3: Územně správní členění České republiky do roku 1850
- Příloha 4: Územně správní členění České republiky v období mezi lety 1850 - 1855
- Příloha 5: Rozdělení zemského zřízení Československa v roce 1928
- Příloha 6: Územně správní členění České republiky z období 1949 – 1960
- Příloha 7: Územně správní členění České republiky z období 1960 – 1990
- Příloha 8: Územně správní členění České republiky z roku 2000
- Příloha 9: Rozmístění regionů soudržnosti v ČR
- Příloha 10: Vývoj počtu obyvatel 1869 – 2011 v jednotlivých obcích SO ORP Jaroměř
- Příloha 12: Struktura obyvatelstva podle jednotlivých znaků v % v obcích SO ORP v 1991
- Příloha 13: Struktura obyvatelstva podle jednotlivých znaků v % v obcích SO ORP v 2001
- Příloha 14: Struktura obyvatelstva podle jednotlivých znaků v % v obcích SO ORP v 2001
- Příloha 15: Celkové rozdělení půdy v obcích SO ORP Jaroměř v 2011
- Příloha 16: Využití zemědělské půdy v obcích SO ORP Jaroměř v roce 2011
- Příloha 17: Firmy zaměstnávající nad 30 pracovníků v SO ORP Jaroměř v roce 1999

Příloha 1: Obecně geografická mapa České republiky, poloha Jaroměře

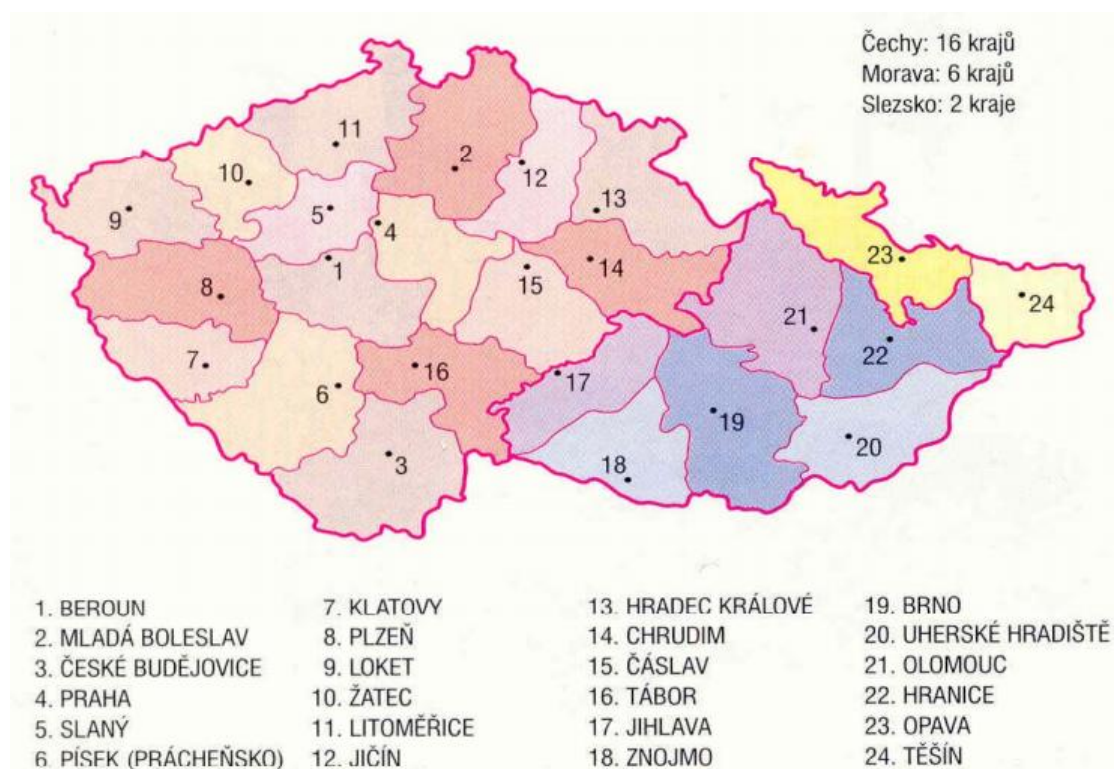
Zdroj: Mapový podklad RETM z CENIE. Vlastní tvorba.

Příloha 2: Administrativní členění SO ORP Jaroměř a poloha v Královéhradeckém kraji

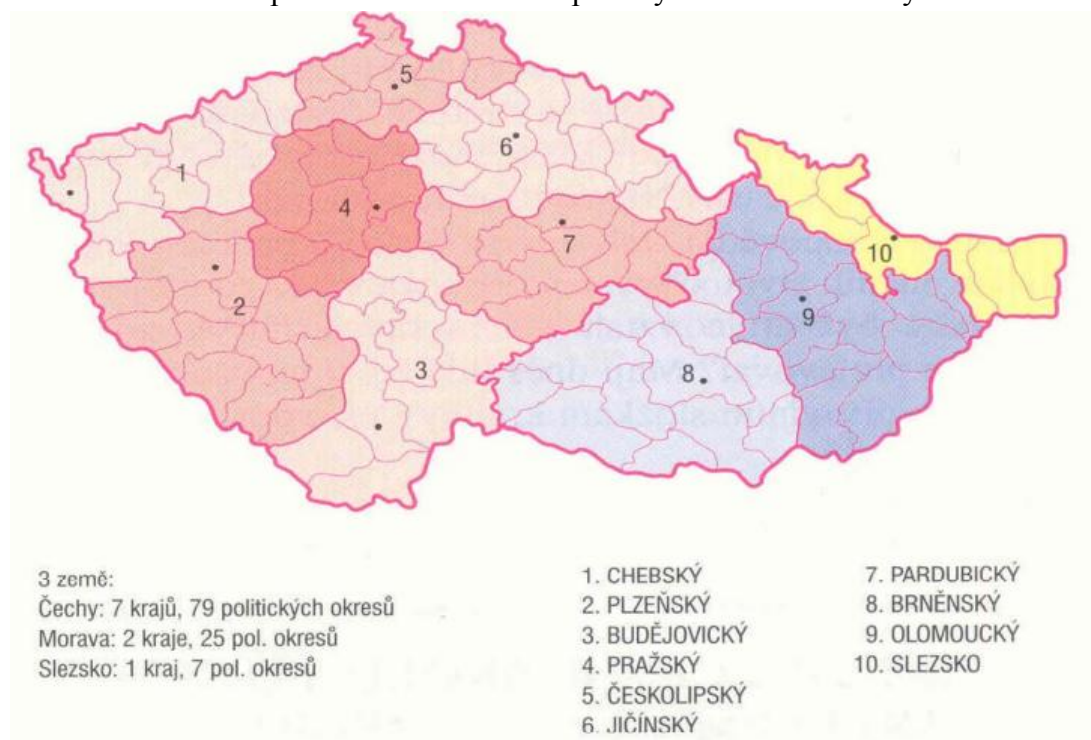
Zdroj: Mapový podklad SO ORP pro ČR. Vlastní tvorba.

Příloha 3: Územně správní členění České republiky do roku 1850

Zdroj: Katedra geografie UP, interní materiál z přednášky ČR 2. Dostupné na http://geography.upol.cz/soubory/lide/szczyrba/GCR2/GCR2_prednaska_02.pdf.

Příloha 4: Územně správní členění České republiky v období mezi lety 1850 - 1855

Zdroj: Katedra geografie UP, interní materiál z přednášky ČR 2. Dostupné na http://geography.upol.cz/soubory/lide/szczyrba/GCR2/GCR2_prednaska_02.pdf.

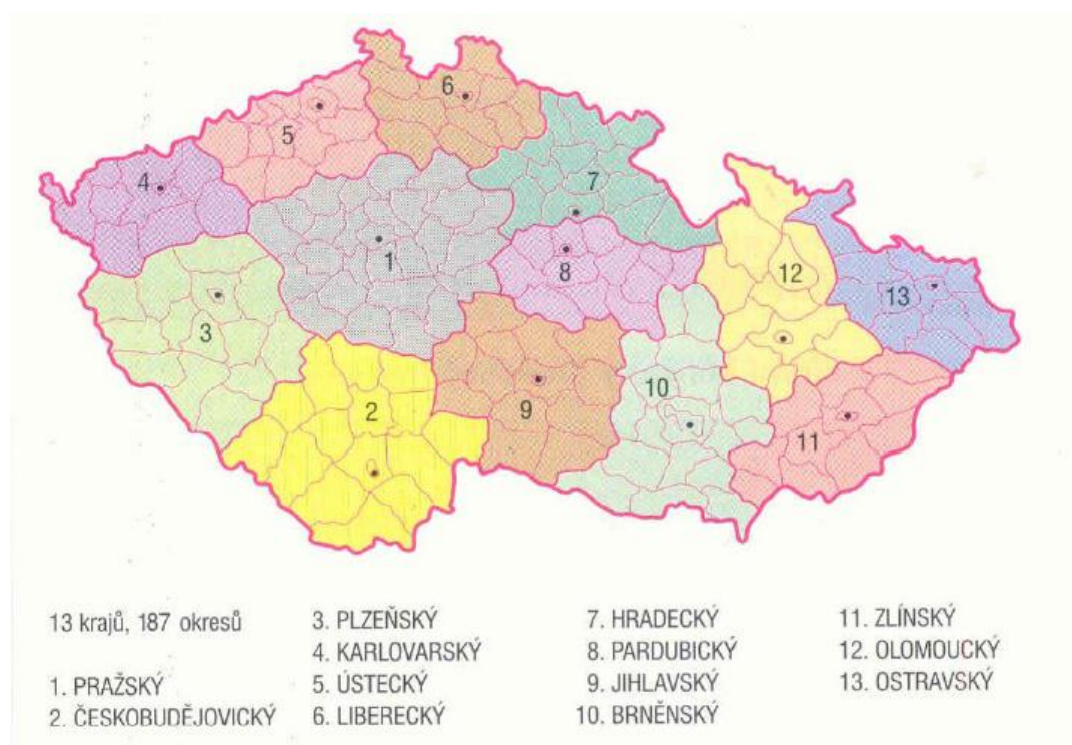
Příloha 5: Rozdělení zemského zřízení Československa v roce 1928

Zdroj: Kolektiv autorů. Země Československé republiky.

Dostupné z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Czechoslovakia_IV_cs.png

Příloha 6: Územně správní členění České republiky z období 1949 - 1960

Zdroj: Katedra geografie UP, interní materiál z přednášky ČR 2. Dostupné na http://geography.upol.cz/soubory/lide/szczyrba/GCR2/GCR2_prednaska_02.pdf.

Příloha 7: Územně správní členění České republiky z období 1960 - 1990

Zdroj: Katedra geografie UP, interní materiál z přednášky ČR 2. Dostupné na http://geography.upol.cz/soubory/lide/szczyrba/GCR2/GCR2_prednaska_02.pdf.

Příloha 8: Územně správní členění České republiky z roku 2000

Zdroj: Katedra geografie UP, interní materiál z přednášky ČR 2. Dostupné na http://geography.upol.cz/soubory/lide/szczyrba/GCR2/GCR2_prednaska_02.pdf.

Příloha 9: Rozmístění regionů soudržnosti v ČR

Zdroj: Katedra geografie UP, interní materiál z přednášky ČR 2. Dostupné na http://geography.upol.cz/soubory/lide/szczyrba/GCR2/GCR2_prednaska_02.pdf.

Příloha 10: Vývoj počtu obyvatel 1869 – 2011 v jednotlivých obcích SO ORP Jaroměř

obec / rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011	rozdíl mezi 2011 a 1869
Dolany	1 275	1 341	1 229	1 148	1 145	1 058	1 020	692	703	766	716	650	631	587	-688
Heřmanice	889	1 013	1 054	1 191	1 060	984	931	813	605	474	454	395	343	388	-501
Hořenice	310	351	379	462	483	461	453	327	292	241	192	183	171	161	-149
Chvalkovice	2 097	1 907	1 733	1 781	1 790	1 558	1 487	959	914	809	763	637	630	666	-1431
Jaroměř	8 653	13 257	13 805	14 050	14 992	14 936	17 243	12 531	12 396	11 974	12 046	12 557	12 921	12 353	3 700
Jasenná	1 180	1 360	1 317	1 257	1 354	1 352	1 193	912	894	809	764	695	696	695	-485
Nový Ples	457	565	550	488	497	450	435	361	350	309	320	287	285	342	-115
Rasošky	792	860	899	945	984	836	856	610	628	635	617	521	551	643	-149
Rožnov	612	648	651	611	564	566	599	462	483	470	395	378	370	376	-236
Rychnovek	890	942	998	1 037	1 025	968	860	700	737	680	641	564	586	584	-306
Šestajovice	523	555	561	523	529	467	439	304	283	246	196	175	176	175	-348
Velichovky	830	923	876	773	772	770	730	744	686	656	662	690	747	737	-93
Velký Třebešov	458	506	552	700	658	485	530	377	417	389	337	339	325	337	-121
Vlkov	523	591	574	577	535	518	529	409	414	426	411	348	333	388	-135
Zaloňov	764	802	812	708	654	637	597	459	434	386	404	363	409	432	-332
SO ORP Jaroměř	15 701	20 000	20 657	20 874	21 693	22 078	24 202	20 660	20 236	19 270	18 918	18 782	19 174	18 864	3 163

Zdroj: ČSÚ. Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005. (2006) Vlastní úpravy.
 ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011 (26. 3. 2011). Vlastní úpravy.

Příloha 11: Přirozená, migrační měna a celkový přírůstek, typy obcí podle Webba v obcích SO ORP Jaroměř od 1991 - 2012

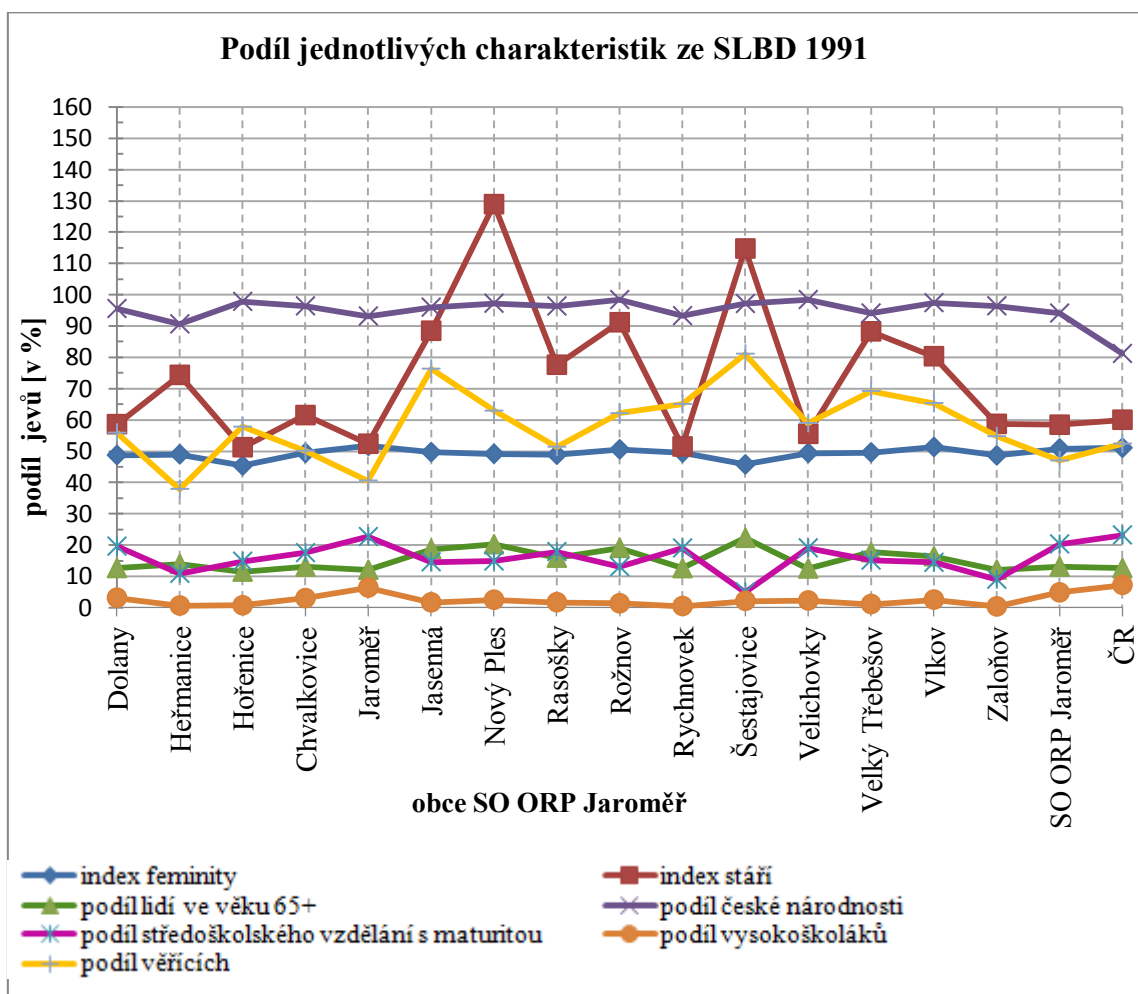
období / obec	1991-1995				1996-2000				2001-2005				2006-2010				2011-2012			
	P	M	C	WT	P	M	C	WT	P	M	C	WT	P	M	C	WT	P	M	C	WT
Dolany	-0,9	-6,9	-7,8	H	1,6	5,3	6,9	C	1,0	-3,5	-2,5	H	0,6	-3,2	-2,6	H	-6,2	35,1	28,8	D
Heřmanice	-0,5	-37,4	-37,9	H	1,8	-0,6	1,2	A	1,7	18,9	20,5	C	6,2	0,0	6,2	B	11,0	-2,5	8,6	A
Hořenice	-3,3	9,9	6,6	D	-2,3	-15,9	-18,2	G	-1,2	-5,8	-7,0	F	0,0	5,9	5,9	C	6,1	-18,4	-12,3	H
Chválkovice	-3,8	-1,0	-4,8	H	-3,2	-1,0	-4,2	F	0,6	6,9	7,5	C	1,2	5,7	6,9	C	5,0	-8,5	-3,5	H
Jasenná	1,9	2,8	4,7	C	2,2	-0,4	1,8	A	1,6	-3,5	-2,0	H	1,1	-1,5	-0,4	H	0,6	0,9	1,5	C
Jaroměř	-0,3	-0,9	-1,2	G	2,0	-1,4	0,6	A	-3,7	12,2	8,5	D	0,0	3,6	3,6	C	-5,5	6,2	0,7	D
Nový Ples	0,7	-3,5	-2,8	H	-3,5	5,5	2,1	D	-5,5	14,5	9,0	D	3,9	14,8	18,7	C	0,0	1,5	1,5	C
Rasošky	0,4	0,4	0,8	C	0,0	10,3	10,3	C	1,8	9,9	11,7	C	4,0	12,2	16,1	C	2,3	19,5	21,8	C
Rožnov	-5,4	-1,6	-7,0	F	-4,3	9,2	4,9	D	-9,5	19,6	10,0	D	-1,5	4,1	2,6	D	0,0	11,5	11,5	C
Rychnovek	-7,1	6,0	-1,1	E	2,1	7,3	9,4	C	-0,3	1,7	1,4	D	2,0	5,7	7,7	C	0,0	10,6	10,6	C
Šestajovice	-9,2	4,6	-4,6	E	-11,6	11,6	0,0	D	-8,4	-15,7	-24,1	F	-4,7	35,5	30,8	D	10,4	5,2	15,5	B
Velichovky	0,3	-6,5	-6,2	H	3,0	-0,3	2,7	A	-0,8	-3,0	-3,8	F	1,6	3,2	4,9	C	0,0	-10,0	-10,0	H
Velký Třebešov	-5,4	7,2	1,8	D	-1,8	-9,1	-11,0	F	5,0	-4,4	0,6	A	6,7	3,6	10,3	B	1,5	-1,5	0,0	A
Vlkov	-1,2	-3,5	-4,7	G	-5,9	6,5	0,6	D	1,7	10,5	12,2	C	3,8	15,1	18,8	C	-2,6	-1,3	-3,9	F
Zalouňov	-11,2	4,5	-6,7	E	2,7	19,8	22,5	C	3,9	-2,5	1,5	A	4,2	14,5	18,7	C	-2,3	-11,3	13,5	F
So ORP Jaroměř	0,4	1,0	1,4	C	1,4	0,9	2,3	B	0,8	-0,7	0,1	A	1,4	1,3	2,7	B	0,6	2,0	3,2	C

Zdroj: ČSÚ. Databáze demografických údajů za obce ČR (© 2014). Vlastní úpravy.

Poznámky: P – přirozená měna; M – migrační měna; C - celkový přírůstek; WT – typ obce podle Webbovy typologie obcí

Příloha 12: Struktura obyvatelstva podle jednotlivých znaků v % v obcích SO ORP v 1991

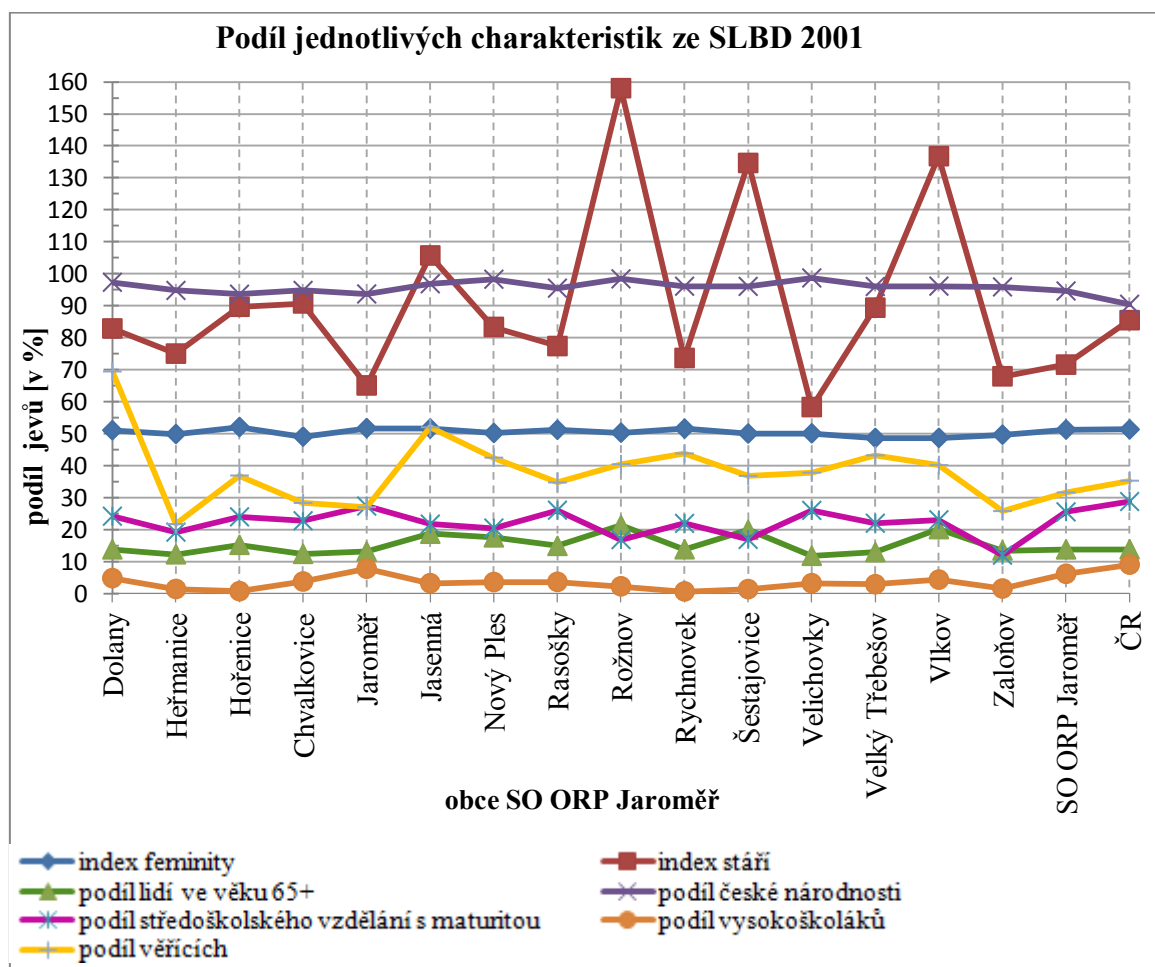
1991	index femininity	index stáří	podíl 65+	podíl SŠ s maturitou	podíl VŠ	podíl české národnosti	podíl věřících
Dolany	51,1	58,6	12,6	19,6	3,1	95,5	55,9
Heřmanice	52,4	74,3	13,9	10,9	0,6	90,6	37,9
Hořenice	54,1	51,2	11,5	14,8	0,7	97,8	57,8
Chvalkovice	51,3	61,5	13,0	17,5	3,0	96,4	50,1
Jaroměř	51,7	52,3	12,1	22,7	6,4	93,2	40,6
Jasenná	54,1	88,4	18,7	14,6	1,6	96,0	76,3
Nový Ples	51,9	128,9	20,2	14,9	2,5	97,2	62,9
Rasošky	54,1	77,6	15,9	17,9	1,7	96,4	51,4
Rožnov	53,7	91,1	19,0	13,0	1,3	98,4	62,1
Rychnovek	51,1	51,4	12,6	19,0	0,5	93,3	65,0
Šestajovice	54,9	114,7	22,3	5,0	2,1	97,1	81,1
Velichovky	52,2	55,5	12,5	19,1	2,2	98,4	59,0
Velký Třebešov	50,7	88,2	17,7	15,1	1,1	94,1	69,2
Vlkov	50,0	80,3	16,4	14,4	2,5	97,4	65,3
Zaloňov	49,0	58,7	12,1	9,0	0,3	96,4	54,7
SO ORP Jaroměř	51,8	58,4	13,1	20,3	4,8	94,1	47,0
ČR	51,5	60,0	12,6	23,2	7,2	81,2	52,4

Zdroj dat: ČSÚ. *Sčítání lidu, domů a bytů 1991*. (1991) Vlastní úpravy.

Příloha 13: Struktura obyvatelstva podle jednotlivých znaků v % v obcích SO ORP v 2001

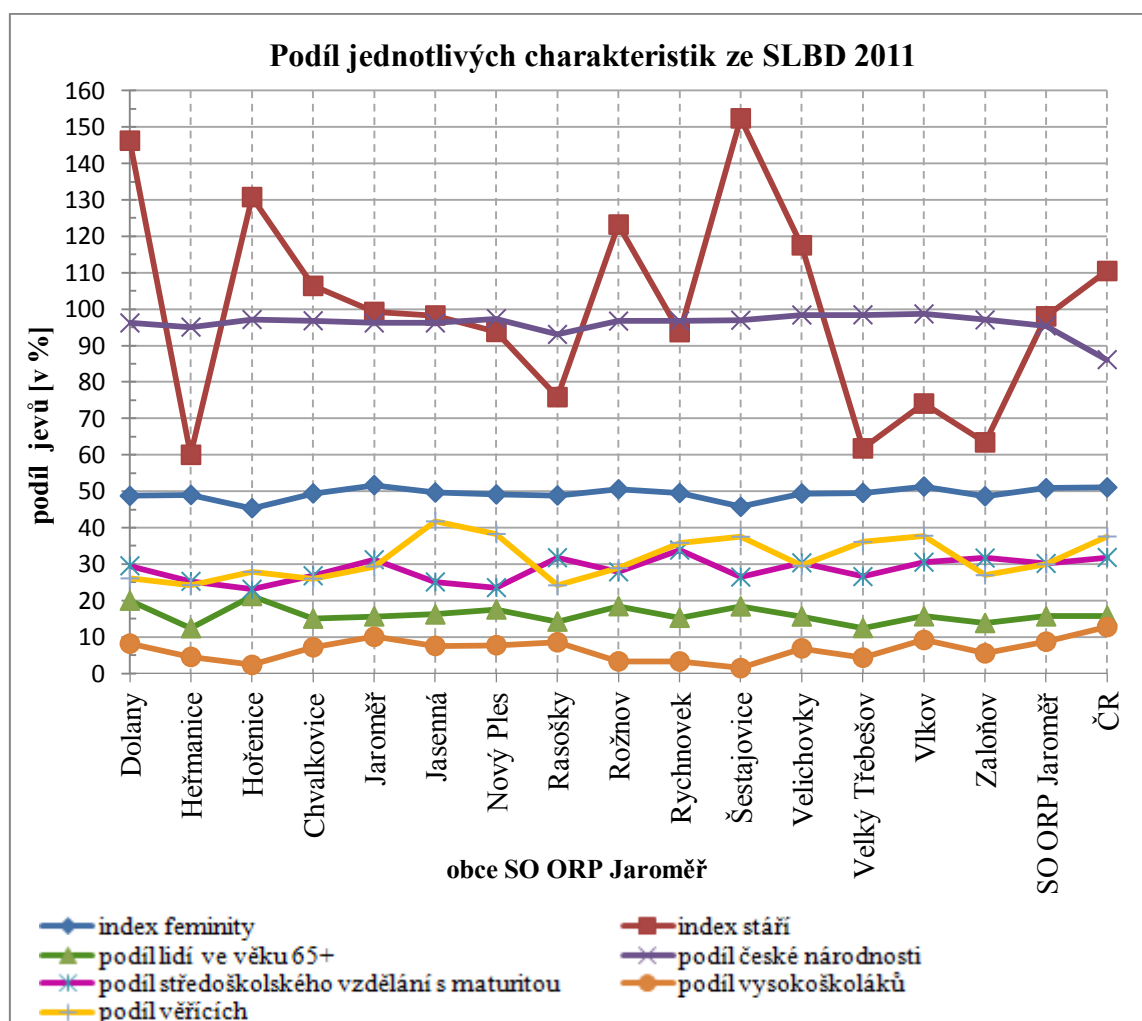
2001	index femininity	index stáří	podíl 65+	podíl SŠ s maturitou	podíl VŠ	podíl české národnosti	podíl věřících
Dolany	51,0	82,9	13,8	97,3	24,1	4,8	69,4
Heřmanice	49,9	75,0	12,2	94,8	19,2	1,4	21,7
Hořenice	52,0	89,7	15,2	93,6	23,9	0,7	36,9
Chvalkovice	49,0	90,7	12,4	94,8	22,7	3,7	28,3
Jaroměř	51,7	65,0	13,2	93,7	27,3	7,7	27,0
Jasenná	51,6	105,7	18,7	96,8	21,7	3,2	51,9
Nový Ples	50,2	83,3	17,5	98,2	20,4	3,6	42,5
Rasošky	51,2	77,4	14,9	95,5	26,0	3,6	34,7
Rožnov	50,3	158,0	21,4	98,4	16,8	2,2	40,4
Rychnovek	51,5	73,6	13,8	96,1	21,9	0,6	43,8
Šestajovice	50,0	134,6	19,9	96,0	16,9	1,4	36,7
Velichovky	50,1	58,3	11,8	98,7	26,0	3,2	37,8
Velký Třebešov	48,6	89,4	12,9	96,0	21,9	2,9	43,2
Vlkov	48,6	136,7	20,1	96,1	23,0	4,3	40,1
Zaloňov	49,6	67,9	13,4	95,8	12,0	1,5	25,7
SO ORP Jaroměř	51,3	71,5	13,8	94,6	25,5	6,1	31,6
ČR	51,3	85,4	13,8	90,4	28,7	9,0	35,2

Zdroj dat: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2001. (2001) Vlastní úpravy.

Příloha 14: Struktura obyvatelstva podle jednotlivých znaků v % v obcích SO ORP v 2001

2011	index femininity	index stáří	podíl 65+	podíl SŠ s maturitou	podíl VŠ	podíl české národnosti	podíl věřících
Dolany	48,7	146,3	20,0	96,2	29,5	8,1	26,1
Heřmanice	49,0	60,0	12,4	95,1	25,3	4,5	24,2
Hořenice	45,3	130,8	21,3	97,1	23,1	2,3	27,8
Chvalkovice	49,4	106,4	15,0	96,8	26,8	7,2	26,0
Jaroměř	51,7	99,2	15,6	96,2	31,2	10,0	29,3
Jasenná	49,6	98,2	16,2	96,2	25,1	7,5	41,7
Nový Ples	49,1	93,8	17,5	97,4	23,5	7,7	38,3
Rasošky	48,8	75,8	14,2	93,1	31,7	8,5	24,2
Rožnov	50,5	123,2	18,4	96,7	27,9	3,3	28,9
Rychnovek	49,5	93,7	15,3	96,8	33,8	3,3	35,8
Šestajovice	45,7	152,4	18,4	96,9	26,4	1,4	37,5
Velichovky	49,4	117,5	15,6	98,4	30,3	6,9	29,5
Velký Třebešov	49,6	61,8	12,5	98,4	26,6	4,3	36,1
Vlkov	51,3	74,1	15,7	98,7	30,5	9,2	37,8
Zaloňov	48,6	63,4	13,8	97,1	31,6	5,5	26,9
SO ORP Jaroměř	50,8	98,0	15,6	95,4	30,2	8,7	29,9
ČR	51,0	110,5	15,8	86,1	31,8	12,7	37,6

Zdroj dat: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011) Vlastní úpravy.

Příloha 15: Celkové rozdělení půdy v obcích SO ORP Jaroměř v 2011

	celková výměra [v ha]	z toho (absolutní data) [v ha]					z toho (relativní data) [v %]				
		zemědělská půda	lesní půda	vodní plochy	zastavěné plochy	ostatní	zemědělská půda	lesnatost	vodní plochy	zastavěné plochy	ostatní
Dolany	1 679	1 445	114	25	26	70	86,1	6,8	1,5	4,2	
Heřmanice	693	556	59	15	12	51	80,2	8,5	2,2	7,4	
Hořenice	327	300	—	4	5	18	91,7	0,0	1,2	5,5	
Chvalkovice	1 231	793	341	13	21	63	64,4	27,7	1,1	5,1	
Jaroměř	2 395	1 688	35	101	156	415	70,5	1,5	4,2	17,3	
Jasenná	1 274	1 136	63	12	24	39	89,2	4,9	0,9	3,1	
Nový Ples	712	241	387	2	10	72	33,8	54,4	0,3	10,1	
Rasošky	551	479	4	10	15	43	86,9	0,7	1,8	7,8	
Rožnov	542	383	101	3	12	43	70,7	18,6	0,6	7,9	
Rychnovek	1 134	981	33	25	19	76	86,5	2,9	2,2	6,7	
Šestajovice	752	645	56	18	10	23	85,8	7,4	2,4	3,1	
Velichovky	797	530	192	9	16	48	66,5	24,1	1,1	6,2	
Velký Třebešov	314	241	23	7	9	34	76,8	7,3	2,2	10,8	
Vlkov	526	484	6	7	10	19	92,0	1,1	1,3	3,6	
Zaloňov	932	787	79	8	15	43	84,4	8,5	0,9	4,6	
SO ORP Jaroměř	13 859	10 689	1 493	259	360	1 057	77,1	10,8	1,9	7,6	
ČR	7 886 619	4 224 389	2 661 889	163 965	131 800	704 577	53,6	33,8	2,1	8,9	

Zdroj dat: ČSÚ. Městská a obecní statistika (2011). Vlastní úpravy

ČÚZK. Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR (2013). Vlastní úpravy.

Příloha 16: Využití zemědělské půdy v obcích SO ORP Jaroměř v roce 2011

	celková zemědělská p. [v ha]	z toho (absolutní data) [v ha]				z toho (relativní data) [v %]			
		orná půda	trvalé travní porosty	zahrady	ovocné sady	orná p. (stupeň zornění)	trvalé travní porosty	zahrady	ovocné sady
Dolany	1 445	980	324	25	116	67,8	22,4	1,7	8,0
Heřmanice	556	420	100	32	4	75,5	18,0	5,8	0,7
Hořenice	300	287	2	7	4	95,7	0,7	2,3	1,3
Chvalkovice	793	637	102	35	20	80,3	12,9	4,4	2,5
Jaroměř	1 688	872	617	166	32	51,7	36,6	9,8	1,9
Jasenná	1 136	1 078	18	39	2	94,9	1,6	3,4	0,2
Nový Ples	241	190	39	13	—	78,8	16,2	5,4	0,0
Rasošky	479	399	55	21	4	83,3	11,5	4,4	0,8
Rožnov	383	353	6	16	7	92,2	1,6	4,2	1,8
Rychnovek	981	799	151	21	11	81,4	15,4	2,1	1,1
Šestajovice	645	390	247	8	—	60,5	38,3	1,2	0,0
Velichovky	530	473	25	24	9	89,2	4,7	4,5	1,7
Velký Třebešov	241	161	63	12	5	66,8	26,1	5,0	2,1
Vlkov	484	379	90	11	4	78,3	18,6	2,3	0,8
Zaloňov	787	739	19	24	5	93,9	2,4	3,0	0,6
So ORP Jaroměř	10 689	8 157	1 858	454	223	76,3	17,4	4,2	2,1
ČR	4 224 389	2 993 236	991 523	163 320	46 393	70,9	23,5	3,9	1,1

Zdroj dat: ČSÚ. *Městská a obecní statistika* (2011). Vlastní úpravy

ČÚZK. *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR* (2013).

Vlastní úpravy.

Příloha 17: Firmy zaměstnávající nad 30 pracovníků v SO ORP Jaroměř v roce 1999

NÁZEV	Regionální sídlo	Počet zaměstnanců
KARSIT s.r.o.	Jaroměř	418 (762 *)
Zemědělské družstvo Dolany	Dolany	391 (400 *)
TANEX, PLASTY a.s., Husova 249	Jaroměř	245 (247 *)
Juta a.s.	Jaroměř	200
CLASIC COTTON s.r.o.	Jaroměř	177
MIKA, a. s.	Jaroměř - Josefov	120 (121 *)
UNIAGRO s. r. o.	Zaloňov	81
Město Jaroměř	Jaroměř	72
Střední odborné učiliště	Jaroměř	62
AGRO JAROMĚŘ spol. s r.o.	Rožnov	61 (67 *)
NOVOPOL a.s.	Velký Třebešov	59 (61 *)
STEZ Druž. mech. v Jaroměři	Jaroměř	55 (56 *)
Zemědělské a obchodní družstvo Jasenná	Jasenná	55 (59 *)
DEWECO DR. WÜSTHOFF + CO	Jaroměř	52 (54 *)
Technické služby města Jaroměř	Jaroměř	49 (69 *)
Jaromír Štverák vam	Jaroměř	49
REKO s.r.o.	Jaroměř	48 (50 *)
Gymnázium a obchodní akademie	Jaroměř	46
Zemědělské a obchodní družstvo Rasošky	Rasošky	43 (46 *)
SNAHA a.s.	Jaroměř	43 (46 *)
RYVOZ spol. s r. o.	Rychnovek	35
Pomocná škola internátní	Jaroměř	33
MVDR. Petr Jarchovský - PROVIO	Jaroměř	33 (42 *)
Základní umělecká škola v Jaroměři	Jaroměř	32
BETA, s.r.o.	Jaroměř	32

Poznámka: * počet pracovníků v celé ČR v roce 1999

Zdroj: ČSÚ. *Registr ekonomických subjektů* (1999). Vlastní úpravy.